

## **Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia**

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvvtvs Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

**Raynaud, Théophile**

**Lugduni, 1665**

Sectio I. De aduentitiis perfectionibus substantiæ humanæ Christi Doini.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](#)

## SECTIO I.

*De aduentiis perfectionibus substantiae humanae Christi Domini*

2. **H**umana Christi substantia ex corpore & anima compingitur. Vraque porrò illa pars, omnibus statui in quo Christus erat, naturae & gratiae consentaneis perfectionibus instruxta fuit. Cuius enim erant optima quaque, nisi sanctissimae huius humanitatis, à Deo singulariter praecelta, & euecta ad personale Verbi confortium? Quid ergo natura, quid gratia, corpori & anima Christi contulerint, expoundendum est. Et quanquam supernaturales perfectiones prater uniuersum hypothaticam, infrequenter admodum in corpore Christi viatoris negotiari potuerint, qui propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, filium suum misit in similitudinem carnis peccati, inhibens doctes illa corporaes, que corporis Deovnit, & animæ beatæ coniuncti, connaturalia ornamenta esse debuissent, si sola uniuersus illius & coniunctionis ratio habita esset? Interdum tamen nonnulla quoque velut illæ, è Christi corpore diuinitate delibato sunt emissæ, ut ex eis iudicium ferre possemus ad quantum se Deus, carnis paupertatem nostra causa deiecerit; cum apparatum illum supernaturalium ornamentorum carni sua omni iure debitum, negavit illi. Quare non erit de his quoque supernaturalibus corporis Christi perfectionibus alter agendum, quam ut ostendeamus, quatenus fuerint aut non fuerint in Christo viatore. De perfectionibus autem animæ ad eundem ordinem spectantibus, quia fuerint ordinariae, alia est ratio, ut videbimus post explicatas corporis perfectiones, à quibus auspicandum est, quia corpus velut hospitium præstat animæ, saltem antecessione naturæ.

## CAPUT I.

*De perfectionibus corporis Christi.*

**O**rdinar verbis Folgentij l. de fide ad Petrum cap. . [Licer caro Christi, & omnium hominum, vnius eiusdemque natura sit: hæc tamen quam Deus Verbum ex Maria Virgine sibi vnius dignatus est, sine peccato conceptus, sine peccato nata est: ut ipso secundum quam Deus eternus & Iustus, misericorditer & conceptus, & natus est. & Dominus gloria crucifixus est. Quibus autem verbis explicabitur carnis illius excellētia singulatissima, cuius divina est ex ipsa sui conceptione persona, cuius origo nativitatis insoluta, qua sic Verbum caro factum est, ut una persona esset cum carne sua, vngeneratus & sempiternus Deus, ipsa sua carnis conceptione conceptus? ] Conabimur tamen vtcumque illius perfectiones exponere; initio facto à perfectionibus naturalibus, quia gratia supponit naturam.

*Perfectiones corporis Christi; indicata generatim.*

3. Naturales ergo corporis Christi perfectiones, fuisse permagñas, dubitare non licet: idque facile erit evincere, spectando finem in quem corpus Christi fabricabatur, & opificem à quo construebatur, & materiam ex qua compingebatur. Hæc enim sunt capita ex quibus Philo l. de mundi opifici, collegit praestationem corporis Adami. [Dominus enim quedam, aut templum sacratum, fabricabatur rationali animæ, quam illa divina imago circumferre debebat. Deinde quia non ex quaquis terra parte humo sumpta, domum il-

lam effinxit Deus, sed selecta vndeunque optima, ex pura materia id quod inerat purissimum excolauit ac curatè, quod maximè ad hoc opus aptum erat. Tandem quia artifex corporis erat optimus, longeque præstantior eo per quem efficiuntur corpora nostra. Nes enim ex hominibus gignimur, illum vèr Deus condidit. Quanto autem melior autor, tanto etiam opus melius. ] Hæc Philonis de præstania corporis Adami ratiocinatio, multo magis hic locum habet. Nam & finis corporis Christi, multo dignior ac sublimior fuit, & materia multo exquisitor, & primarius opifex, idem. Finis enim in quem Christi corpus exedificatum est, fuit exceptio animæ sanctissime & longe nobilissimæ, ut eius & sedes & organum esset, ad operationes ob quas immediate Verbo Dei iungendum fuit quod hypostasis. Hic hinc, infinitis spatijs nobilitate superat finem in quem Adami corpus est fabricatum. Iam materia Adami, nuda terra humecta fuit, seclusus. Materia vèr corporis Christi fuit humanus sanguis, sumpta ea voce in tota latitudine significati quod ei in scriptura & inter verecundè loquentes tribuitur. Nec sanguis ille eiusdem rationis fuit cuius ille qui nostra corpora solet cōpinger, nimis ex parte corruptus & oppletus fœculerij, ex quibus grauia plerumque fecuti incommoda & dispendia obuenient, sed purissimus & defecatissimus fuit, opifice qui materiam illam congregabat, feliciter purissimas qualiter particulas substantias quam iam pavidem prouiderat, optimam & conuenientissime affectam. Denique quamvis opifex in formando Christi corpore fuit ex parte B. Virgo, qua ex parte videretur præcellere Adami corpus, quod à solo Deo effectum est; Tamen cum Deus specialissima prouidentia B. Virginem iuvaret, & ad hanc efficientiam iufuollet, eo modo quo supra est expositum; perinde bene cessit hæc fabricatio, ac si solum Deum habuisset opificem.

Fuit ergo substantia corporis Christi, naturaliter valde perfecta quamvis non ad eum prouecta sit perfectionis verticem, quo passiones & actus oneris contraria excluderentur. Id enim pugnasset cum fine ob quæ Christus veneratur, nec fuisset accommodatum ad eam satisfactionis libertatem, & humana ritus subiecti exemplar, in quod Verbum humanitati iungebatur. Quod ex Chrysostomo luculentiter tradit in hunc modum Anast. c. 13. id 27. [Christi corpus à peccato immune erat; non tamen à corpore necessitatibus, quemadmodum docet Ioannes Chrysostomus in expositione super Mathaeum. Si enim naturales & indistinctables naturæ nostræ imbecillitates & indigencias repudiasset, prius vixque ipsam naturam repudiasset, & assumere renuisset; ut idem Chrysostomus docet. Neque vero doctrina huius, quasi domi sua nata, primus auctor pater iste fuit; sed tamquam discipulus a Paulo accepit, quem in Epistola ad Hebreos hac dicentem audiuerat; quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter Christus participauit eisdem passionibus & affectionibus.]

*Temperamentum Corporis Christi, an fuerit ad pondus.*

4. His generatim sic constitutis de naturali perfectione corporis Christi, progredendum est ad particulares ipsas perfectiones: in primisque ad fontem certatum, hoc est temperamentum, quod aliqui ut exquisitum Christo concederent, dixerunt fusile ad pondus. Ita obiter Ludovicus Tena l. 3. Ilago. in script. diff. lect. 5. videnturque idem dicturi, quorundam censuerunt temperamentum ad pondus esse naturaliter possibili in viventibus. Nam si in vilo vivente porvit & debuit reperiit, idque ad perfectionem temperamenti facit, ut arbitriatur, certè locum maximè in Christo.

Christo habere oportuit. Censeant autem temperamentum ad pondus esse optimum, & esse in viuentibus possibile. Rubius 2. de generatione cap. 8.q.8. Conclamib. ibid. art. 3. & ut viderur Arefius lib. 1. de genere. q.3. sect. 1. quoniam generaliter, & de quocumque mixto loquuntur. Idem pro extrema Christi vita dictum videtur Franc. Valesius, qui 1. controu. cap. 7. condidit hominem in medio etatis temeratissimum, esse temperamentum ad pondus: co quod cum huiusmodi temperamentum sit in viuentibus possibile, atque ad eum quippe perfectissimo viuenti tribuatur, par sit exaltum, hominem temperamentum illud sortiti etate media, qualem exigit Christus cum obij. natus anno quanto supra triginta. Collius 1.2. de sang. Christi dicitur, cap. 2. ita admittit temperamentum Christi esse ad pondus, vt tamen non in singulis partibus, sed in toto dominat Christi corpore, eam aequalitatem que vocem temperamentum ad pondus significatur, censeat esse concedendam. Quia item ratione sententiam suam temperat Rubius supra, num. 35.

Eligitur pars negans.

5. Nulla harum sententiarum probanda est, sed circa dubium est affirmandum, temperamentum Christi fuisse ad infinitum, quod docet D. Toma in 3.d. 16.q.1. ut id 4. Dictr. 1. Mag. cap. 3.q.2. & Mich. Medina 1. patr. c.7. Argumentor in primis, ex eo quod, temperamentum ad pondus vt late docet S. Bonavent. in 1.4.7 num. 44, non est naturaliter possibile in viuentibus. Temperamentum enim ad pondus illud dicitur, quod constat omnibus qualitatibus gradibus aequalibus, quale esse temperamentum viuentium, est impossibile. Viuenzia namque constat partibus omnino variis, quarum aliquae plus viuis qualitatibus, aliae plus alterius exigunt, v.g. homo constat ossibus, carnis, nervis, sanguine, cordi, hepate. Harum autem partium aliqua, vt cor & ventriculus, exigunt plus caloris, quam aliorum elementariorum qualitatibus. Ossa vero plus siccitatis exigunt, cerebrum plus humiditatis: sicut de aliis partibus, que vt munera sua riuebant, eam qualitatibus elementariorum diversitatem depositant. Igitur sanguis est arbitrariorum optimum viuentis temperamentum esse ad pondus; cum potius ea qualitatum aequaliter, si euero temperamentum viuentium. Sanè temperamentum, est aliquid respectuum. Bonitas ergo eius quoque perfectio, attendenda est penes esse & operationes viuentis. In eum namque finem collatum est temperamentum viuentis. Quare illud temperamentum certe debet viuenti optimum, quod est maximè conscientem constitutionem viuentis & operationibus ei debitis, quale sanè non est temperamentum ad pondus, ve plenius differit. Terelius lib. 1. de hom. gener. cap. 8. Hinc quidquid ad rem presentem sequatur, nemo non vide. Si enim viuentia recte constituta & recte affecta ad operandum, non debent temperamentum ad pondus donari, manifestum est, Christum Dominum qui optimè omnino fuit constitutus, non debuisse huiusmodi temperamentum nancisci, sed debuisse accipere temperamentum ad iustitiam, quo viuacius prius corporis conscientia primaria qualitatibus symmetria, aliando tenuior, alias austior conferunt, prout fuerint operationes & functiones quibus partes illae detinentur.

6. Et quae rei scienda est temperamentum praeditæ sententie, postea proposita, nimis quod idcirco temperamentum Christi esset ad pondus, quia pensatis & subducatis gradibus primatum qualitatum quæ inveniuntur singulis partibus, exigeret summa aequalis omnium primariorum qualitatum in toto Christo. Hoc inquit, quæ subducendum est. Valde quippe inanis est et subducio, & vera diuinatione nimirum, imo prolsus illa haberi debet. Aio ingentissimam nisi mera diuinatio.

tione. Quis enim metiti tam exquisitè potest intentio nem qualitatis qua est in uno membro, vel conferre mixtionem qualitatum unius partis cum mixtione alterius, ut certò inde colligat, cuiusvis prima qualitatis metrum, adæquare metrum alterius, & ita se habete, ut nec infra aequalitatem iaceat, nec supra eam effera tur? Itaque mera huiusmodi est, quæ aequalis mensura primatum omnium qualitum, in Christi corpore ob eam subductionem statuitur. Deinde certum est, in Christo, imo in omnibus animantibus terrestribus, multo plus exigere caloris quam frigoris; cum omnes viuentium illorum operationes, calore præsertim perficiantur. Unde non potest esse dubium, quin spectando calorem tam innatum quam influxum, totus calor animantis terrestris, supereret frigus totum quod in eo est. Imo D. Thomas in 2.d. 19. q.1. art. 4. ad 2. generali statuit, calorem in omnibus viuentibus prædominiari. Præterea naturalis animantia constitutio, plures postulat partes, in quibus humiditas siccitatem supereret, quam alias in quibus est contraria, siccitas vincat numero graduum humiditatem. Quare etiam omnes inter se partes conferantur, deserit nihilominus aequalitas graduum cuiusvis prima qualitatis; atque ad eum temperamentum ad pondus, quod ea aequalitate constituitur.

Facessat ergo pigmentum illud, quo specie honoris Christi, & auctioris perfectionis, tribuitur ei temperamentum, viuenti prolsus inutile, imo & alienum ab eius bono statu. Quo vero proiectam dicemus eorum fatuitatem, qui dixerunt, Christum Dominum vi huius temperamentum ad pondus, potuisse calcare maria? Sic ut etiam Eliam vi eiusdem temperamenti, censuerunt potuisse in turba ignis transfigi, vt Ecclesiastici 48. habetur. Hanc fuisse Gentilis Fulginatis, planè gentilem & paganam opinionem, refert Conciliator differentia vigesima, qui tamen fuligine illa gentilitia oblitus nonnihil videtur Michaeli Medinae 1.2. patr. c.7. eamque insanissimam doctrinam, imo impissimam nescientiam probasse, quia nonnulli latè ibidem à Medina reieci, & à Salmerone 10.6. tract. 4. §. quinto loco, Christi miracula omnia, commentarium illum Christi temperamentum ad pondus, referre non tribuerunt. Est enim stuporis planè extraordinarij, tam extrema Christi opera, in materiales qualitates quomodolibet temperatas revocare. Ad nobilitatem igitur, atque præstantiam temperamenti Christi retinendam, sufficit temperamentum ad iustitiam partis cuiuslibet bono statu & operationibus admensum, quale omnino est Christo concedendum.

Varia Temperamentum consequentia, corporis Christi decora naturalia.

7. Ex temperamento bono & convenienti profluant riuvi perfectionum illarum corporis, quas nomine virtutum naturalium exprimit Marinus in Proclo num. 3. recensens primo loco, prudenter corporis, hoc est integratorem & vigorem sensuum. Secundo robur quod confert cum fortitudine. Tertio pulchritudinem, quam respondere ait temperamentum. Quarto sanitatem, quæ quod sit debita humorum aequalitas, recte cum iustitia proportionem habere censetur. In his omnibus humani temperamenti exquisiti corollarijs, præcelluit Christus, sed consentanei ad gradum & statum suum, quod sigillatim placet exponere, ducto initio à pulchritudine, quod reliqua res perfectiones admodum coniunctæ sint, & commodiùs sint necker tractatione.

Pulchritudo corporis, an Christo tribuenda

Summan Christi pulchritudinem corporem galle visus est Michael Medina 1. patr. cap. 7.

menta eius sunt, eos qui in Christo speciem corporam exquisitissimam astringunt, fere nisi quibusdam Scripturis, quibus eximia Christi pulchritudo proponitur. Verum in plurim locorum illorum ad Christum detorquendis, non modice laborandum esse. Deinde iis ipsiis locis que de Christo manifeste loquuntur, commendari diuinam in Christo pulchritudinem; vel eam qua à virtutibus accidit animæ, non autem corporis pulchritudinem v.g. Psal. 44. vbi de Christo dicitur, *specie tua, & pulchritudine tua*, disertè S. Cyrilus in *Glossa* in *Exodus* non multum à principio, tractans illud de Moysi infante, *erat puer elegans*, & l. 9. de auctor. in mystica candelabri aurei interpretatione, ait id accipendum esse de pulchritudine diuinatis, idq; confirmat Isaiæ 53. Idem habent S. Basilius, Apollinaris, Vigilius, Augustinus, & ut videtur Ambrosius, quoium loca signat Pineda l. 5. de *Salom.* cap. 4. num. 5. addens alios Patres qui eam quidem speciem à Psalme in Christo celebratam de humana pulchritudine exponunt, sed ratione animæ, ac virtutum quibus Christi anima supra omnes animas eruit. Ita landaci ab eodem auctore, Theodorus, Eusebius, Nicephorus, Chrysostomus, Arnobius, Remigius, Euthymius, Ruffinus, Augustinus. Ego addo S. Gregorium, qui ad calcem commentarij in libros Regnum, latè de Christi pulchritudine disputans, eo quoque Psalm 44. loco prolat, eam in virtutibus semper statuit, aptans ad Christum illud dictum de Davide, *erat rufus & pulcher aequalis, & decorata facie.* Et idem latè prestat Philippus Abbas lib. 2. in *Cant.* cap. 14. num. 15. apertis ad Christum verbis illis spōsa, *Ecce tu pulcher es.* Quare quod eum psalmi 44. locum, de corporali Christi pulchritudine accipendum esse negat Medina, omni confitione & nota liber at Pineda. Sunt verò nonnulli Patrum loca, quæ directè suffragari videntur Medina, & Christi speciem abiecent memorant, quæ inferius producemus, agentes de defectibus corporis Christi,

Accedunt argumenta ex ratione, quæ Medina ponit. In primis enim pulchritudo Christi tam exquisita, non potest ex bonitate temperamenti colligi, quia plerumque constat, speciosiores esse morbosiores: & patet ex feminis, quæ pulchritudine prætate viris folent, deteriori tamen sunt temperamento, quam viri. Sed neque ex Christi tanta laetitate, colligi potest eius corpore pulchritudo exquisita, cum taram faciant mixtum pulchritudo & probitas. Non pluribus, solum illud de abroganda Christo corporea venustate, placitum, firmat Medina, quod his verbis concipit. [Christus virtutum specie ac forma curtos facile superauit. Neque enim corporali specie pulchrior fuit Apolline, Adonide, Atyde, Cyparissio Croco, Acantho, Amaracho (quos quatuor postremos ob forma excellentiam in sui nominis plantas fabulantur conuersos) Hippolito, Hyla, Narciso, Nifo, Paride aut feminis illis, Helena, Athalanta, Ariadna, Antiopa, & reliquis virtusque generis, proper speciem celebribus, quorum admirandam pulchritudinem celebrat Poëta.]

#### Resolutio.

8. Mihi de hac re vniuersa, sic pronunciandum videtur, ut summam pulchritudinem, quæ spectata, Christi ætate, statu, ac functionibus eum decere potuit, concessam illi velim. Pro varietate namque ætatuum, statuum, & numerum, varia pulchritudo quadrat homini; quia alia pueri, alia adulti, alia senis, deinde alia doctoris, alia ducis, est pulchritudo conueniens. Et alia vultus orisque compositio, matrem, alia feminam decet. Quod igitur Christus Dominus, spectato fine in quem venerat, pulchritudinem fortius sit planè eximiam, & cui nulla alia humana pulchritudo, etiam Adami, potuerit æquari, certum mihi videatur, ex eo quod pulchritudo ut D. Augustinus ratiocinatur.

natur 22. Civit. cap. 19. ex membrorum omnium integritate, ac debita proportione, & colore conueniente efflorescit. At fuisse in Christo corpus humanum integrum, supra iam vidimus. Proportio autem membrorum eius satis colligitur ex a.itudine ad perfecte oœbendas operationes vitæ itemque ex materia & officiis perfectione. Denique colorem optimum, ex temperamento optimo quale Christi fuit, constat ex ure. Cum igitur omnes pulchritudinis fontes, in corpus Christi perfecte concuerint; fatendum est, illud esse pulcherrimum: sed ut dixi, consonantè ad æatem, statum, ac functiones suas. Diuina siquidem prouidentia, quæ singularissime circa Christum & omnia ad eum attinencia inuigilat, facile potuit omnia ita disponere; partes in quam materiæ sic conformare, & temperamentum ita aptare, ut talis quæ Christum deceret, spectata ætate ac muneribus, summa plane corpore pulchritudo inde existeret.

Hoc certum plane, & extra omnem dubitationis aleam esse debet, præterim cum pulchra facies, sit muta commendatio: & par fuerit, Christum hoc quoque illicem hominum, non carere. Sanè laus grauissimis Philosophis hinc quoque accessit, ut propria Apuleius in *Apologia scripserit* [licet etiam, Philosophos esse vult liberali. Pythagoras, qui primum se Philosophum nuncupavit, cum sui facili excellentissima forma fuisse. Item Zenonem illum antiquum Elea oriundum, qui primus omnium dictiōnem solerissimo artificio ambifariam dissoluerit, cum quoque Zenonem, longè decorissimum fuisse, ut Plato auerat. Itemque multos Philosophos ab ore honestissimos, memor & prodi, qui gratiam corporis, morum honestamentis ornauerunt, i. Inter Christianos Philosophos, speciem corpoream plane exquisitam. S. Epiphanius Ticinensis Episcopi, omnino pulchre expressis sub initium vitæ eius, Ennodius. Nec inter S. Bernardi de coram, hoc præteriuit Goffridus lib. 3. vitæ S. Bernardi, fere initio & alij laudatores sancti viri. Nec Christum igitur, summum sapientie vere antititem, ac magnitum, dedecuit esse speciosissimum, eo modo quem proposui. Ferunt id ut minimum, ea Patrum loca, quæ Christum exhibent exquisitè corpore pulchrum. Signo per pauca.

#### Confessus SS. Patrum.

9. S. Ephrem lib. de non temere scrutanda Dei natura, [Inuere speciem ac pulchritudinem Domini & nusquam à contemplatione sancti vultus, atque à ipsius specie aspectu aciem deflecta.]

S. Chrysostomus hom. 8. in *Math.* [Christus, ut in faciendo signis erat mirabilis, sic viu gratusissimus traditur fuisse, ideoque Prophetæ multo ante clamauerat *speciosus pulchritudine.*]

Theophilactus in cap. 3. ad *Coloss.* illud secundum imaginem eius qui condidit ipsum, subdit; hoc est, Christi, quandoquidem & ipse ad finium non pervenit. Adeo enim formosus erat & elegans, ut ea pulchritudo non possit satis verbis exprimi, de qua Prophetæ sic habet: *speciosus forma pro filiis hominum; peccatum enim non fecit, quod hominem senio conficit ac corrumpt.*]

S. Bernardus homil. 3. super *Missus* est tractans de fructu benedicto ventris Deipara, [Audisti (inquit) de odore, auditu de sapore, audi & de specie. Si enim fructus illi mortis non solidum sanguis fuit ad vescendum, sed etiam teste Scriptura, delectabilis aspectu; quanto magis huius vitalis fructus vivificum decorem debemus inquirere, in quem teste alii Scriptura, desiderante etiam Angeli prospicere? Cuius pulchritudinem in Spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat qui dicebat, *ex Sion species decoris eius.* Et ne mediocrem tibi videatur commendasse decorem, recole quod in alio Psalmo

Palmo legis, *Speciosus forma pro filio hominum, diffusa*  
of gratia in libo ius. Richardus à S. Laurentio referens  
hunc S. Bernardi locum ad venustatem & elegantiam  
corporis Christi commendandam lib. 1. de Deip. c. 7.  
iustus, paulo pleniorum eum refert, & nonnullum im-  
mutatum.

Aelredus Abbas serm. de pueru Iesu duodenari,  
Christum exhibet [vultu speciosissimo oculis suavissi-  
mis simili & mitissimis, iucundius radiantis.] Et in-  
sta [Credo, in illo speciosissimo vultu tantam gratia  
ocellis elegantiam resoluisse, ut omnium in se con-  
veniret aspectum, auditum erigeret, excitaret affe-  
ctum. Cerne, queso, quemadmodum à singulis rapi-  
tus, à singulis trahitus, senes osculantur, amplectun-  
ti jungenes, pueri obsequuntur. Quæ lachrymæ pue-  
ri, dum dicitur à viris teneri; que sanctis mulieris  
bus querimoniæ cum paulo plus cum Patre & eius so-  
nori moventur: Credo singulos proclamare intimo af-  
fectus, [alteru me osculo oris sui.] Hæc lumbratio passim  
viborat S. Bernardo. Sed verè est Aelredi Cisterci-  
ensis equalis S. Bernardi, & plagulam ex his ipsiis qua-  
prosternimus, tanguam Aelredi descripsit Richardus à  
S. Laurentio, loco ex eo mox adducendo ex lib. 1. 2. de  
Deiparæ.

S. Brigita l. 4. neuel. cap. 70. ex ore Deiparæ, quanta  
est corporis Christi pulchritudo, sic refert. [Qualis  
erat illus meus secundum corpus in mundo, cognos-  
cis hæc tam pulcher facie erat quod nullus vide-  
bat eum hec, qui non consolabatur in aspectu eius,  
quam precordialiter dolorem haberet. Iusti vero spu-  
rissimi consolatione consolabantur. Sed & mali à tri-  
fida teoli, tanto tempore quo eum videbant, releua-  
bantur. Vnde & dolentes dicere confuerunt; Eas-  
ius, & filium Mariae videamus, vi. Saltem tanto tem-  
pore eleuimus, anno igitur vigesimo ætatis sua, in  
magistrinæ & fortitudine virili, perfectus erat. Inter  
nos moderni temporis magnus, non carnosus, sed  
avis & offus corpulentus. Capilli eius superciliosa,  
stibilia, crocæ brunnea erant: longitudo barbae, pal-  
mo per transuersum manus. Frons vero non promi-  
ens, vel merita, sed recta. Nasus æqualis, non parvus  
ne nimis magnus: Oculi vero eius tam puti erant,  
quod etiam inimici eius deletabantur eum aspicere:  
Labi non spissa, sed clara rubentia, mentum non erat  
plumbeum, nec nimis longum, sed pulchro moderata  
venustum; maxilla carnibus modestè plena: colo eius erat candidus, claro, rubeo permixta; sta-  
tuta eius recta & in toto corpore suo nulla macula  
era, sicut & illi testabantur, qui eum totaliter viderū-  
tudom, & ad columnam ligatum flagellabant.]

10. Laurentius Iustinianus l. de caito conubio  
Verbi & animæ cap. 5. post alia de Christi sponsi lau-  
dibus, à donibus animæ, subdit. [Si vero ad elegan-  
tiam humana specie te vertas, andias Prophetam di-  
centem, *Speciosus forma pro filio hominum*. Quis vñquā  
illo pulchritudine? quis modello? quis sapientior? Orna-  
tus in moribus, matrus in gressibus, in sermonibus  
facundus, in conversatione circunspectus, in redar-  
gione leuitus, in exhortatione blandus, in colloca-  
tione sonans & in omni suo opere venrandus;  
spectus illius venustate plenus, humiliante verecundi-  
am, suauitate referrus, & tota elegancia decoratus: la-  
bialis illius distillantia, verba vita aeterna emanantia,  
mel lac cruciantia. Illud quidem resonabat in  
ore, quod latebat in corde: Ideo solabatur mortuos,  
rebat fugidos, resuscitabat mortuos, infideles illu-  
strabat; condicioneque ad se accedentes, reddebat bene-  
volos, sermonibus quoque suis, audientium corda ad  
mundi animabat contemptum: ad virtutum profes-  
sionem, instruebat: maximè eum de regno Dei lo-  
quiebat, & de gaudijs paradisi. Quis autem non lan-  
guebatur, quis iucundo non inebriaretur amore, si

videret ambulans Verbum, Sapientiam loquentem,  
vñgenitum Dei cum peccatoribus conuersantem &  
Deum in procœdio operis de triumphali Christi ago-  
ne, Christum depingit forma corporis pulchritudinem,  
& elegantissimum, omni macula & deformitate libe-  
rum, ac vñdecunque venerabilem.

Richardus à S. Laurentio lib. 1. 2. de Deipar. in qua-  
ta particula horti conclusi, titulo *Christu flos, fusissime*  
& piissime vñque Christi pulchritudine, animæ  
inquam & corporis disserit, eamque in Christo spe-  
ciositatem corporis & elegantiam viro dignam cele-  
brat, & ex multis scripturis illustrat, quam satis suspi-  
cere nemo mortalium possit. Locus est prolixior, quam  
vt huc adscribi queat.

Optimè idem confirmat descriptio speciei Christi  
Domini, quæ extat apud Nicephorum l. 1. hist. c. vlt. &  
apud Molanum l. 4. de imag. c. 1. & apud Christophoru-  
m à Castro in Hisfor. Deip. 2. 2. num. 4. ex Anselmo  
Opus. de forma Virg. Exhibet enim ea descriptio,  
Christum Dominum corpore vñuerso speciosissimum:  
ac primum cœsaria ad humeros vñque magnificentissi-  
mè fluctuante; Nazareus quippe ei at & nonacula su-  
per caput eius non ascendebat: ) Fronte nivea, lata &  
exporrecta: Oculis apta magnitudinis illecebrarum  
plenissimis, acribus, viuidisque decentissimè; naso  
conuenientissimè ad frontis latitudinem & reliquam  
faciem figurato; geni renidentibus barba subflava;  
ote corallino; facie vñuersa plena gratiarum, & Ma-  
iestatem spirante vñdecunque; corporis tranco erecto  
& celso, sed circa indecoram proceritatem; artibus de-  
niq[ue] ac membris omnibus accuratissimam proporcio-  
nem seruantibus inter se, ac cum corpore vñuerso.  
Nihil possit ad absolutum pulchritudinem corporis  
cogitatione pingendam præterea requiri Epiphylam  
P. Lentuli ad Senatum de Christo qua species eius ve-  
nustissima describitur, exhibet Eutropius.

Hæcigitur & alia testimonia, vt minimum confir-  
mant eam quanu[m] admiris corporis Christi pulchritu-  
dinem sumimam spectata ætate & statu Christi. Nam si  
natura, vt est in Constantini panegyr. magnis menti-  
bus domicilia corporum digna merantur, quanto ma-  
gis id prospexerit circa Christum Spiritus sanctus?

#### Ad fundamenta contraria sententia.

11. Neque contra sic acceptam Christi pulchritu-  
dinem quicquam momenti habent quæ ex Medina  
proponebam. Patres enim qui Christi speciem abiecta  
& contemptibilem fuisse tradunt, aliter sumunt ple-  
rumque speciem, quam h[ic] faciamus, vt dicam infra  
excludens à Christo defectus corporis. Vel aliud non  
intendunt, quam quod Christi pulchritudo absoluē  
sumpta, & sine relatione ad Christi ætatem, finemque  
& munera, non foerit summa: quod in utramque pat-  
tem agitari posse certif. Pineda sopran. 9. videturque  
verissimum non fuisse ea ratione summan pulchritu-  
dinem Christi: alioqui insolita illa & adeò extraordi-  
naria facie venusta, non videtur fuisse ab Euangeliis  
prætermittenda: decuisse que videtur, vt Christus  
tam fragilis & insidiös boni eminentiam resuleret,  
vt flocc pendendum monstraret: itemque ne leuis  
auditor ab externa specie nimium capereetur, vt nota  
Clem. Alexand. 6. Serm. c. 8. his verbis. [Dominus non  
fructa volvit ut vili & humili formâ corporis: ne  
quis speciem laudans, & admirans pulchritudinem,  
abistat ab eis que dicuntur, & attendens ijs que re-  
linquuntur, abducatur ab iis que percipit intelligētia.]

Reliqua Medina substructio facile ex dictis evenerit.  
Nam quarumvis admittentes, sufficiente probari è Medina pulchritudinem corporis Christi non  
fuisse exquisitè summan, absoluē tamen non proba-  
re tecum non fuisse summan, conuenienter ad statu[m]  
& finem Christi, qualis esse reuera potuit: etiam si qui  
à Poësis

à Poëcis pulchritudinis nomine celebrantur, fuissent pulchriores, sed pulchritudine vel feminæ & virum deinceps, vel non contentane statu personæ qua pulchritudine afficitur. Nego tamen præterea quod Medina male assumit, supposita decenti conformatio-ne partium, melius temperamentum non esse melioris & exquisitoris pulchritudinis causam. Venusias enim coloris qua insuper ad pulchritudinem exigitur, maior exurgit ex temperamento meliore. Quod autem dicitur, intedum pulchriores esse morbosiores, non est admittendum de pulchritudine maiore quoad venustatem coloris, sed quoad proportionem & symmetriam membrorum qua ferè est à temperamento independens, responderque prime cōfirmationi & configurationi materiae compingentis corpus. Si enim ex eo capite præsecat pulchritudo maior, & accedit melius temperamentum; plenior quoque efflorescit in corpore gratia nativa, qua absolute dicenda est pulchritudo, non autem qua à cultu & studio oritur, cuiusmodi semper est in feminis maior, præ viris non effeminatis, nec sexum suum designatis nimio corporis cultu, & diligentiore accusatione quam prudentiae leges in vivo ferant. At nativa illa pulchritudo, quam ex temperamento consequi dicebam, cum est in feminis maior, admittendum est quod viros supererunt temperamenti bonitate ac præstantia, qua alia longè est à robore, & minori per extrinsecas causas ludentes remarabilitate, quibus ferè semper mares præcellunt feminis.

#### *Seposta Christi pulchritudo ex virtutibus.*

12. Nec plura de corpore Christi pulchritudine. Sunt in ea fusi Palæotus ca. 3. de sacra sindone, & Malonius ibidem, nec non Morales in cap. 1. Matth. l. 2. tract. 10. & Delrio quatuor sacris de ea lectionibus. Quamquam qua h[ab]et differit, pertinent potius ad speciositatem mysticam, ex virtutibus & donis gratiæ Christi collatis efflorescentem, quam Christi pulchritudinem nunc non attendimus: quamvis verum sit, plerosque Patres Christi speciositatem admirantes, ad eam tantum spectare. Plerosque producam agens de defectibus corporis Christi. Nunc ad luc Helychium orat, de S. Andrea. [Christus in cruce, denudatus, tamquam ad nuptias adductus est. Experta enim peccati cum esset, opus illi indumento non erat, cumque innocens esset, latere non debuit. Nil in ipso indecorum inerat; etenim qua decora sunt, ipse nos docet: vniuersa tamen creatura, Dominica pulchritudinis splendorem ferre minime poterat, sed lumen lumine superabatur; Sol Soli cedebat; qui sensibilis est, intellectus; qui currit, existenti ubique; qui in loco est, ei qui supra locum; qui occidit, minime occident; qui noctem remouet, ei qui diei, noctique terminos ponit.] Sit enim Epiphanus h[ab]et. 69. cum accepisset de Christi humanitate illud decorum indui, sic habet. [Dicit in nonagesimo secundo Psalmo: Dominus regnans, deco em induit; Quo ostendat ingressum Dei Verbi a celestibus in mundum, induisse decorum, hoc est carnem ex Virgine natam. Quandoquidem videbatur vivilis videntibus incredulis, ipsi vero decori reputabatur: ut ostenderet suam fortitudinem per apparentem carnis debilitatem, abolete eam qua Domini habet peccati, hoc est mortem: qua subuersa omnem dispensationem salutis nostra decore fecit, & corruptionem dissipauit, & maledictionem delenuit, & Chiogaphum quod contra nos erat, & pactum cum inferno dissoluit, & omnia ad salutem hominibus dispensauit.]

#### *Sanitas Christi, quanta, & unde.*

13. Consequitur præterea temperamenti bonitatem, sanitas. Inde sanitas aliud non est, quam temperamenti conuenientis conferuatio. Itaque cum temperamentu-

rum in Christo fuerit perfectum, dicendum est fuisse in Christo perfectam corporis sanitatem. Hæc est sententia Theologorum omnium cum D. Thoma 3. p. q. 14. art. 4. qui argumentantur ex decentia & fine adventus Christi, cui sanitatis exclusa nullomodo commoda set: ideoque sanitas, & firma & perpetua, et repectu corporis Christi, perfectio ut sic dicam, simpliciter simplex, qua melior erat ipsa, quam non ipsa.

Porò haec adē confitam & intemerata Christi sanitas, partim naturalem causam habuit, partim supernaturalem, seu diuinam protectionem extrinsecam, ex communis ordine indebitam. Cum enim temperamentum Christi, (in cuius recta conseruatione ita est sanitas,) esset eiusdem rationis cum temperamentis corporum hominum quos cōstat esse mortis obnoxios, potuerique Christi complexio externum saltē causarum interuenta violari, nec tamen sit violata; quod quidem Christi sanitas, nec per crapulam immoderatum labore, ut in plurisque alijs accidit sit violata; nec item ob malam corporis formationem, quod in alijs cernitur, fuerit violationi illi obnoxia; id totum naturale fuit. Nam ex corpore sic formatu, & cum moderatione debita labores ac cibos salubres vforante, conseqebarunt naturaliter sanitas, nisi externe causæ officerent. Ut autem huiusmodi causa temerari sanitatem non possent, oblitus partim temperamenti bonitas levibus telis imperuia, quibus in alijs plurimis sanitas copidissima; (nam ob temperamentum dispartiatum, non est eadem ubique sanitatis labilis & temerabilitas;) partim diuina assistentia & prouidentia specialis, qua corpori Christi debebatur, ne in illud morbi irruerent, ob indecentiam ex D. Athanasio infra proponendam.

#### *Vires corporeæ, Christi Domini.*

Consequi denique aiebam ad bonam complexiōnem, robur ac vires corporis. Quod non ita accipi velim, quasi pro temperamentu bonitate, eximium quaque sit corporis robur & vires eius. Id enim fallum est, quia vires corporis & robur, non tantum sunt conlectaria boni temperamenti, sed etiam certa confirmationis membrorum, ac præsertim certa constitutionis nervorum, ac torositatis: qua quavis ex via parte corpus pertinet, quia plurimas illi vires conciliat, tamen non est hominis perfectio, ut sic dicam, simpliciter simplex: excludi enim illam teneritudinem temperamenti, qua ad ingenij bonitatem confert platinum; estque virtibus corporeis, & Herculea firmat, expetibillior. Accedit quod ea nervorum crassiſtis in qua ut platinum consistit robur, arguento el. platinam substantiam patrum qua cerebro tribuenda fuisse, vnde imbecillitas & oblaſtis animalium functionum existat necesse est. Itaque consentanea ad hac principia, admitto Christum Dominum viribus corporis optimè fuisse instrutum, quatenus origo earum esse potest temperamentum bonum, & bona corporis conformatio, qua vtrique exquisita in Christo fuerunt. Quatenus ramen virium & roboris præcellentia, ad alias causas refertur qua non spectant ad melius esse hominis, catenæ fateor vires corporis non fuisse in Christo maximas, etiam quantum naturaliter possint crescere, & quatenus plerique homines eas naturaliter sunt adepi, sed cum dispensio maior & extremitatibus perfectionis. Præterquam quod autem fons iste naturalium Christi viarum, non ita copiose fluebat ut in alijs quibusdam hominibus; constat Christum Dominum, inedia & laboribus, ac vigilij, innocentissimum corpus adē macerasse, ac velut frigile, ut non posset naturaliter perficere in eo tantum robur, quanto spectata corporis conformatione & complexione, potiri naturaliter debuisse.

*Nam aliquæ supernaturales perfectiones, Christi corpore locum habuerint.*

14. Sic explicatis naturalibus perfectionibus substantia corporis Christi, expendendum est, fuerintque aliquæ supernaturales eius perfectiones, etiam dum aliquæ supernaturales eius perfectiones, etiam dum Christus esset viator. Quod est quartare, an in Christi viatore, locum habuerint gloriæ formum corporum dotes, nempe agilitas, subtilitas, claritas, impossibilitas, vel carum aliqua; nec enim alia sunt supernaturales perfectiones, de quibus quæsi possit easne Christus in via sit fortis. Dicendum vero est, nullam eorum in ratione doris gloriae obrigat Christus in via, qui ad rationem doris exigunt permanencia; at nulla perfectionum propositum fuit in Christi viatori corpore permanenter: immo aliqua, ne taptim quidem & trahenter, videntur ei obligari, quod non potest melius monstrari, quam singulas percutendo.

*Non agilitas.*

Agilitatem Abul. in c. 14. Matth. q. 153. & Cornel. 1. Cor. 15. v. 47. censurante in Christo hic habuisse locum, cum ambulans super aquas. Quod ante vitrumque natus Petrus Blefensi tractat de transfigur. sub initio, & sub disunctione idem dixerat auctor libri tertij de mirab. factis scriptae cap. 8. Nihil tamen ibi intentione quod dicit agilitatis tribui debet. Agilitas enim quæ est perfectio supernaturale corporum gloriofornium, nihil aliud est quam facultas positiva expedire mundi vel firmandi corpus proprium, absque removenda per gravitatem connaturalem: quæ licet tamen, tamen redditur diuinis non incommoda corpori, per suspensionem natus illius actualis, quo res gressuotus perpetuo deostum, & vt loquuntur, gravus. Nihil siquidem non moror motum alieni corporis, quem beatus longè supra connaturales vires per hoc docere posset, quia id nihil facit ad rem præfatem; sive ad diconendum, an Christus ambulando supra aquas, vsus sit perfigatione supernaturali agilis. Supposita ergo suspensione gravitatem naturaliter consecutam gravitatem propriam, quæ suspensio à D. Augustino 13. Civit. 8. & l. 22. cap. 11. vocata cœnatio gravis ponderis quo corpora deprimantur, per agilitatem sita est in vi expeditissimi motu ambulando, vt in Christo potuit, immensum propè spatiis perbreui per hanc doctem transeante, cum cœsibus, ut expedit Abulensis. Parad. 5. cap. 14.

Perinde autem mihi videtur, vt hoc obiter addam, siue motus ille expeditissimus, sit per eleat onem facultatis motus naturalis a sola extrinseca afflentia, nullo indicio corpori beati intimo robore, nullaque qualitate; sive quod verius videtur, & D. Augustinus libro 11. infinitus, infra corporibus qualiter motus & peculiari, in variis beatis prout merita ruerint unequali, & non minus motus quamquatenus quantum sit materialis & corpora, quam similiter motus sit via de simplex facultas motrix, itemque impetus; qui cum sit simplex essentialet qualitas, tamen indifferens est ad modendum, quocumque motuens impetus tulient. Nec idem motus iste, erit è vitalium numero expungendus; aut non subiacebit imperio animæ, vel perpendio exercitib; ob qualitatibus huius corporæ potentiam tollentibus perennam & necessariam actionem, que sunt argumenta Lessij lib. 3. de summo bono. 3. contra hanc qualitatem si corpora & corporis adveniens staruant; non autem quod ille contendat, spiritualis & inexistentis anima. Nihil inquam tale, ex materialitate qualitatis illius iure colligitur, vt ex eo pater; quod omnia illa incommoda, si vele virgente, æque pugnarent aduersus qualitatem morticem.

*Theoph. Raynaldi Christus.*

corpoream, motus progressi causatiuum; quæ tamen de communi sententia philosophica admitti debet. Itaque satis est, quod anima interueniat ad motum à qualitate prædicta causandum, sicut interuenit ad motum naturalem progreßum. Inde autem fieri, vt & actio vitalis sit, & subdatur animæ imperio, nec perpetuò fiat, ob non perpetuò assumptam ab anima qualitatem illam. Est enim anima, respectu huic qualitatis, causa partialis, saltem mortaliter: unde non est mirum, quod hæc qualitas operativa, tñq; ac habitus supernaturales vita, subordinetur animæ ac voluntarii.

15. Hæc cum ita sint, nemo non videt, quæ non quadrat effectus propositus cum dote agilitatis; deoq; constare puto, cum alio referendum esse, quæ ad perfectionem prædictam. Agilitatis enim functio, est motus expeditus, qui hic non interuenit. Suspensio autem gravitatis quæ videtur cerni in Christo nequaquam depressione in aqua cum eas calcaret, & qui præsertim esse tribuendum hunc esse, cum censem Major in cap. 14. Matth. aab. 1. circa literam, & Card. Vigerius in Decachordo, chorda 2. cap. 3. facile negari posset, referendo non depressionem, ad firmatum a Christo per potentiam miraculorum, fluiditatem aquæ, ne ita cedetur pressa pedibus ut Christus submersus retur, nullo interim effectu novo intra Christi corpus causato, ut necesse foret ad probandum supernaturale perfectionis interuenient in ea super aquas ambulatione. Sanè Christus non caruile in eo eventu, corporali pondere, dicitur habet S. Dionylius cap. 2. Diu. Nom. & epistola 4. cuius autoritate Beda Merci 6. ad illud & volvitur præterre eos, tamquam fidei dogma contra Theodorum Pharanitanum Episcopum, statuit, quod Christus super mare ambulans, non caruerit pondere corporali. Pondere itaque corporeo prædicti fucunt pedes Christi super mare ambulantis, atque adeo gravirunt in aqua: quæ tamen pedibus nequaquam cesserunt; non quod essent diuinis, induitæ vel concretae, quod sub disunctione affirmat auctor libri tertij de mirab. Sacra script. cap. 8. & Gislebertus ferè in fine operis de alteracione Synagogæ & Ecclesiæ; negat autem supra S. Dionylius, & Damasci 3. fid. cap. 15. sed quod aquæ non ita comprimerentur, ut naturaliter fieret: verum inflata solidi corporis calcarentur, quod unum voluit S. Augustinus term. 180. de temp. cum dixit vndam familiam aquatim iter inflabile, sub diuinis vestigis solidasse. Nec dissimiliter S. Bernardus term. 2. de Alencis, ait, mare solidum se præbuisse pedibus Christi; id est instar corporis solidi, nec cedentes cum calcantur.

Porrò ea non cessio & firmatio aquarum, facile à Christo præstari potuit latua aquarum fluiditate, per immobilem validum impetus vindicunque retinentis aquas, ne pressæ diffundentur: quod mirum possibile negari à Valque 3. p. d. 57. n. 34. Quid enim difficultatis est, vt intelligamus, aquas hinc uno impetu ne deostum protraduantur firmatas, inde alio impetu ne à calcante dispescantur, prohiberi? Potuisse etiam impetus ipsi Christi corpori imprimi, vt impeditetur deostum tendere. Qua ratione alibi monstratum est. Angelum posse lapidem in medio ære fissere, ac descendere prohibere. Ea quippe impulsione, successivè continuè quantum necesse erat prorogata, poterat interim vis motu cetera line depressione corpus Christi. Et alterius horum modorum, necesse est caslatam fuisse à Dæmonie ambulationem Herculis super aquas, quam Julianus Apostata orat. 7. memorat. Quominus enim dicimus, interuenisse ibi subtractionem concursus ad descentum necessarij, obstat manifesta ratio. Nempe quod constet, subtractionem illam non poruisse fieri à Dæmonie, qui concentum illum non exhibebat: à Deo autem non decnit fieri in eo eventu. Benè video singi posse qualitatem stupescientiam, quæ causationem & admissionem motus, quantumlibet asserente

M m facul

facultate motuia, prohibet. Sed in ea qualitate & stabilienda & explicanda, multo plus est caliginis, quam in intelligenda cauacio effectus predicti per imperum. Itaque haereo in ea causa incessus Christi viatoris super aquas, non aduocata ad eum effectum cauandum perfectione agilitatis, etiam aliter quam sub ratione doris; hoc est transeunter tantum, & ad unum illum aetum communicant. Nec aliter philosophandum est de non gravata matre per Christi pondus, cum vero gestareatur, quod ad dotem agilitatis retulit Maior, & ex eo Barad. t.1. l.8. c.14. *inizio.*

*Neglect item subtilitas.*

16. *Aequè nego*, perfectionem subtilitatis gloriose, habuisse unquam locum in Christi viatoris corpore: quod tamen videri cuiusdam posset cum Cardinalis Vigerio in Decachordo, chorda.2. c. 32. affirmandum, in exitu Christi ex illa matris vero. Quomodo enim nulla aperto, nulla virginem integratim temeratio facta est, nisi quia corpus Christi penetravit matrem verum per dotem subtilitatis? Erit qui eodem modo philosophorum de Christi corpore, quando iam gloriosum, è se polchro illo prodiit; aut conaculum subiit ianui clausis: quidquid aliter ignorantissime aequè ac nequissime confinxerint superi sectarij apud Feuardentium in appendice ad Castrum v. Christum, h.10. & 11. Videri etiam possit referendum ad hanc dotem, quod Beda narrat & de locis sanctis c.6. in fine, de impressis lapidi, vestigiis genium Christi orantis. Id quod etiam Baronius anno Christi 340. 66. in ima valle ad torrentem Cedron Christo contingisse, ex oculatis vestigiorum ibi impressorum testibus memorat.

Sed neque ad ullum ex his effectibus exponentium, video necessitatem gloriose qualitatis corpori Christi etiam transeunter communicate. Facile quippe erit, hos effectus exponere per mutationem factam in vetero Deipara, & in Saxis quibus Christus orans innubebatur: nullo planè novo effectu, per Christi corpus, vel intra illud causato. V.G. Saxum diuinum mollescatum est certam mensuram: Necesse enim est affirmare ita factum esse, ob factam excavationem; & superstitem impressionem genuum. Nam si Christus lapidem penetrasset per dotem subtilitatis, nulla fuisse excavatio facta in lapide; nec nota appressorum genuum superfluerunt; sed internenisset mera penetratio lapidis & genuum, immutato sensibiliter lapide. Vetus vero Deipara idcirco cessit Christo nascenti, nec distractus est vel apertus, quia spoliatus est modo impenetrationis ex parte sua, quod videtur docuisse Aureolus in 3.d.4. quæst. vniqa art. 5. sub finem. Hoc ut perspiciat, recolendum est ex alibi tractatis, in quantitate locum externum actu occupante, distinguendam esse primò quantitatem internam; Secundò extensio nem situalem modaliter à quantitate distinctam; Tertiò aliam quandam quantitatis proprietatem positivam, ab extensione re ipsa distinctam, qua una quantitas aliam ex eodem loco formaliter pellit, & non admittit.

17. Hanc proprietatem esse formam peculiarem saltem modalem, inde facile enincitur, quod sicut quia videmus posse quantitatem coextendi loco, & non coextendi, assignamus peculiarem entitatem modalem, quæ dicitur modus extensionis; ita cum videamus quantitatem aliquando excludere è loco suo aliam quantitatem, quod semper accidit naturaliter; interdum vero non excludere, quod è plurimis fidei mysteriis docemur: plane adiungitur, effectum illum exclusoris vel administrationis alterius corporis, renocare in formam aliquam, eius positione vel remotione id praesterni. Neque enim licet eum effectum tribuere extensioni, cum quantitas eodem modo extensa nunc ad-

mittat, nunc excludat exterratum corporis. Est quidem non admisso aliena quantitatis aliquid negatiuum statim cum aliquando fiat, aliquando non fiat, debet habere causam aliquam, qua posita ponatur, & sublata tollatur: alioqui enim semper æquè fieret, aut non fieret admissio, positis quantitatibus extensis; contra quam fides accidisse plerumque docuit. Agnoverunt aliqui hunc modum iam olim apud Rubionium in 4. d. 10. quæst. 3. art. 1. à quibus ait vocatum esse *corpolatianam* aut *grossitatem*: & quantum puto, evincitur ejusdem ratione proposita.

Neque enim satisfaciunt, siue Salas 1.2. tract. 1. d. 14. num. 149. dicens non admissionem, esse effectum formalis quantitatis, sed secundarium, id est que separabilem; siue Rubius quæst. 6. de loco num. 65. & 67. dicens, non admissionem, siue expulsionem, quoniam si à quantitate ve à causa formalis, tamen exigere divinum concursum, eumque negari cum sit penetratio; siue denique alii, qui dicunt, per divinam assistentiam extrinsecam; fieri ut quantitas penetrans, vincat resistentiam alterius, illudque priuet negatione naturaliter comitante, qua postulat non esse cum alia quantitate, in eodem loco. Nihil inquam horum faciat. Nam qualisunque effectus formalis non admisso, ac etiam secundarium tantum, tamen impossibile est, eandem quantitatem immutatam, nunc admittere, nunc non admittere aliam quantitatem. Quod autem non admisso depositat diuinum concursum, inane est: nam non admisso, est resistentia, qua non est reale quid, sed mera negatio incapax diuinis influxus positivi. Tandem si Deus nullomodo immutet quantitates, non poterit nudo imperio suo facere, ut quantitates prius formaliter incompossibilis, reddantur compossibilis.

Hinc ergo facilissime monstrari potest, quomodo virtus Deiparae compossibilis fuerit cum quantitate corporis Christi, nulla licer perfectione gloriose communicata corpori Christi, sed tota mutatione tenente se ex parte veri. Nam ad actualem penetrationem, sufficit exclusio alterius modorum, in penetrationem siue exclusionem conferentium vni è duabus quantitatibus compenetrandis. Quare per solam matrem utrius ea modaliter forma spoliata mutationem, corpus Christi intermerito matris vero prodice potuit, nullo subtilitas gloriose stillicidio ad illud derivatu, in illa utrius penetratione.

*Supernaturalis claritas Corporis Christi, in Transfiguratione.*

18. Claritatis & impossibilitatis glorioformorum corporum, effectus aliquos, in Christi viatoris corpore emicuisse, transeunter, facile dederim. Nam claritas, & quidem insignis, in Transfiguratione resplendit: cum Christus ad luculentum diuinitatis lumen argumentum exhibendum, & roborandum ad mox subsecutram crucem discipulos, ut optimè considerat Theodosius Studita oratio contra Iiconomachos, apud Cyparissiotam decan.6. Transfiguratus est ante discipulos electos: id est saluis lineamentis & configuratione corporis, vt S. Cyrilus aliique Graeci apud Cyparissiotam supra cap.4. differunt, tantum figura, id est specie altera assumpta; vel potius figura, id est extima superficie alterata & illustrata, perfusus est tanta luce, ut iuxta Isaiae cap. 4. prænunciationem, huc apicem à Blesensi tract. de Transfigurat. erubesceret ad eam Luna, & Sol confundetur, praecitate lucis sua ad lucem Christi Transfigurati. Nec tamen suisse eam claritatem, nisi participationem transeunter claritatis gloriose, præter contentaneam corpori passibili dispositionem extraordinariè à Deo concessam, rectè statuit D. Thomas op. c. 60. art. 16. & 3. p. quæst. 4. art. 2. Vbi

Vñ Snares, latè inquit an ea corporis transfigurati  
clariat, ab anima exortetur; recteque negat, ma-  
nus physic ab anima, quamvis mortaliter ab anima  
beautudine redundaret, vt de toto apparatu beatitu-  
dinis corporeo, loquitur D. Augustinus epist. 56. Fuisse  
autem veram claritatem inherenter corpori Christi,  
& non soli aeri vel corpori circumstanti, constat ex  
proprietate verborum quibus transfiguratio a Eu-  
angelio refertur, testanibus faciem Christi resplen-  
dens, & Christianum ipsum fuisse Transfigurationem.

Turianus ad c. 6. S. Diadochi, center hanc lucem  
a discipulis vnam non fuisse sparat, sed rorat; id est  
non oculis ita affectis ut nostri sunt; sed oculis corpo-  
ris, factis quodammodo spiritualibus, vt sic videre  
posset. Hoc nisi accipiatur de confortatione aliqua  
vñis, vt posset tanto fulgori per esse, nec præstingere  
ut repudiandum censeo. Fuit enim ea lux vere cor-  
poris, ac propinde oculis corporalibus conspiciri po-  
tuit. Quid si aliqui Patres, vñi sunt dicere lumen illud  
Thaborum esse spirituale, vel etiam diuinum; (innu-  
moris adducit Turianus in Anteapologetico a pag. 66.  
iste coligitur). Apostolos in Transfiguratione vidis-  
siphiam Dei efflentem, quod mordicus quoque do-  
cens eodem principio Gregorius Palamas, & alij ad-  
duci. Lorno 2. Petri 1. veri. 6.) exponendi sunt de  
divinitate signo, corpora i amen & materiali, vt recte  
respondeat Sanctus reperit. 4. cap. 1 o. & Maldonatus  
in cap. 17. Math. ad v. 2. qui placitum illud de vita ab  
Apolo Deitate tempore Transfigurationis, d'equo  
lumen illo Thaborio increato, p'eculiu' pronun-  
ciat, quod agnouisse postea videtur Turianus, qui  
in defensione 1. Confit. Clement cap. 6. & ad l. 7.  
cap. 19. concavus sententiam ante tradidit. Et sanè  
hunc omnia Patres, non esse vnam ab Apostolis Dei-  
tem in Transfiguratione, d'iscreta tradiderunt, apud  
Cypriostam decade 6. a cap. 4. quibus addendus  
Turianus, Gregorij Palama acer hac in parte adver-  
sus, cuius disputationem descripsit Bonius anno  
Choti 1331. a. num. 12. notatum & suffixum à Giacu-  
lio Scholasticis Barlaamum, addens anno 1336. n. 29.  
Elo gior fixam & raro, hoc lumen fuisse corpo-  
rum & oculis corporis obuersatum.

19. Fuisse porto claritatem nonam, nec ab initio,  
Christi corpori adjunctam. Certum est ex passimilitate  
corporis Christi, cui ea claritas non fuisse consentanea:  
vt propterea Patres aliquos duriusculè in spe-  
cimen locatos, vñlosque affirmare, claritatem corporis  
Christi transfigurati fuisse illam ipsam quae ante cor-  
pori inerat, nec conspiciebatur; necesse si exponere  
de talice huius claritatis; hoc est de vñione hypostasi-  
ca, que recte ab initio corpus Christi sanctificauit, &  
communiuit ad eam claritatem donavit. Ita expon-  
endi sunt Epiph. haec 69. ad finem, & Damasc. orat. de  
Transfiguratione. Spectata autem proprietate vocis,  
transfigurata est, verisimilis videtur, solam extimam  
figuram corporis Christi fuisse illuminatam, vt Dor-  
recht perpendit in 3. d. 16. quest. 1. n. 8. vnde nous con-  
firmo sumicr ad monstendum, hanc claritatem  
Christi transfigurati non esse ipsammet claritatem ple-  
nam gloriosi corporis, qua totum corpus, etiam quoad  
imma vñcera collucet, & videcumque vñi perme-  
abile sic plenum christallus, & alia corpora exquisi-  
te diaphana, vt affirmant S. Augustinus 1. 1. de Gen.  
contra Maniche. 11. & 1. 2. Cuit. cap. 30. S. Chrysostomus epist. ad Theodorum. S. Gregorius 18. mot. c. 1.  
Lant. Iustin. 1. de discipl. monast. conuers. cap. 23. Fuit  
tacque tantum porciacula claritatis gloriosae, preter-  
tim si verum esset quod Toletus in cap. 9. Luca annos.  
38. existimat, nempe non vniuersum Christi corpus,  
sed solum faciem in superficie extima splenduisse. Ve-  
nustius ramen est, manus quoque fuisse collustratas,  
De reliqui item corporis splendore, suppetit conjecta-  
tio Raynaldi Christi.

M m 2 porti

NAUD

HIS I.  
CHRISTI  
CL  
HIS II.  
ATTRIBUTUS  
CISTI

pori Christi coniuncticatam transunter; tamen de claritate vultus Christi in his posterioribus exemplis conspicua, facile dici posset, non fuisse nisi apparentem. Sicut nihil est quod adigat, admittere radios quos in Sanctorum vultibus apparuisse diximus, fuisse veros radios; cum dici abique incommode possit, fuisse à Deo imaginari démonstratos, vt essent contuentes in testimoniis internas claritatem animi ac sanctitatis. Nam & idcirco tales radij à quibusdam duntaxat quos Deus eo continuo donare dignabatur, non etiam ab aliis conspiciebantur: quod de astantibus Regi Agabore cum radiante Thadæi Apostoli vulnerum spectaret, notavit nominatum Eusebius laudat proximè loco.

*Dos impassibilitatis, corpori Christi viatorum, numquam concessa.*

21. Venio ad impassibilitatem, cuius in Christi viatoris corporis effectus ille notari potest; quod incans per 40. dies, famem non sensit, nec vltum inde tristitium passus est. Ut enim ait S. Fulgentius epistolæ ad Reginum, [Christus] ipsam carnem non solum infirmam; sed etiam veraciter cognoscit accepisse mortalem. Proculdubio in quantum corpori eius ineras suscepit mortalitas, in tantum ei portuit inesse corruptionis infinitas. Illius scilicet corruptionis, qua ab omni peccato. Ad talen corruptionem pertinet famæ & sitis. Facile siquidem eluendo & sitiendo corpus mortale corrumperit; quando per hæc etiam ad ipsius mortis exitum pervenitur; per quam mortem venitur ad corruptionem, dum delectante anima, in tantum corpus corrumperit; ut in pudentem, ac puluorem redigatur. Hanc corruptionem, caro Christi non vidit, que die tertia resurrexit. Famem tamen, stit, fatigacionem corporis ac dolorem, veraciter sensit; quæ omnia pertinent ad illam partem penalis corruptionis quam ex peccati pena supplicio trahimus, ut ex ea nullum peccati supplicium contrahamus. Ergo quod famæ sit impedita, incorruptionis, & impassibilitatis quadam fuit. Planèque interuenisse in ea tam diurna inedia toleratione miraculum, statuit ut omnino verum Mercurialis lib. 6. varia. cap. 12.

Non tamen ita accidit ob dotem impassibilitatis, corpori Christi collatam, ut male censuit Card. Vigentius in Decachordo chorda 2. cap. 33. Accidit ergo ex diuina virtute, in ea occasione id Christi corpori triuente, eximio sanè diuinæ in eo potentissimum argumentum. Magnum enim diuinæ in Christo virtutis argumentum fuit, quod inedia per 40. dies continuata, non modò illum vita non pruarit, sed ne sensu quidem illo quem famem appellamus, moleste habuerit: quanvis ei esset corpus bene constitutum, & viscis humoribus naturalem caloris activitatem distinxerit, minime scens. Quæ causa est in plerisque, cur absque stropha & miraculo, per dies plurimos ultra solitum morem, & aliqui per dies 40. ieiunium citra mortem protractarent. Fortassis enim sic accipi potest, quod de ieiunio toris Quadragesimæ per Simeonem Scilitem, scribit Theodorus cap. 2. Relig. hist. Multo intrepidius idem dixerit quis, de illo exemplo quadrageñari ieiunijs, quod refert S. Augustinus epist. 86. & de ieiunio solidi quadrienni per pueram Germanicam, descripto ab illius temporis scriptore, Symone Portio; iusto opusculo. Scribit item Medina 1. Paren. cap. 7. fuisse suo tempore, qui trimestre integrum exegit ieiunus. Lego præterea apud Gyraldam Dislo. 4. de Poëtis, rusticum Germanum, in lomo, atque adeo planè ieiunium, exegit autumnum totum, ac hyemem. Affinia exempla dabunt Delrio l. 2. Mag. q. 21. & Læbus. 1. subfcell. l. 16. cap. 2. Tam prolix in illis ieiunijs,

cäula fuit, quam dixi. Sic enim de brutis inediæ longissimam ferentibus philosophatus est Aristoteles 8. hist. cap. 14. & 17. & Agricola l. de animali. Subterran. à cap. 12. Ob modicum enim internum calorem, & constitutionem viscibus plerisque humoribus, crassisque depravatum, impasta exigunt tempus longissimum. Idem ergo accidere hominibus longam inediæ patientibus, rectè statuunt Portius supra c. 6. & Mercur. 6. Var. cap. 12. Non nego tamen, quin interduum idem accidat per miraculum, ut in Elia: alias verb per artem Daemonis, ut in puerilla quam memorat Prolificus in Dymidio temp. cap. 6. Nec raro sunt exempla summata & plena hypocritæos, ut docent quæ leguntur apud Petrum Gregorium lib. 3. 5. Syntax. cap. 10. & alia prout in opere de æquinoct. cap. 2. n. 14. In Christo igitur cuius temperies optima erat, & corpus quām exquisitè constitutum, nulla talis remora activitati caloris naturalis apponetur: ac proinde quod tam longa inedia illum nec vita primat, nec sensu molestie affectat, grande miraculum fuit; immixtioque à Gilberto in fine operis de altercat. Synagogæ & Ecclesi. numeratur inter opera Christi naturalia.

Hoc tamen miraculum, negabam referendum esse ad dotem impassibilitatis: tum quia defuit stabilitas, tum quia impossibilitas quæ est effectus dotis gloriae, oritur à qualitate supernaturali, omnis extrema & ad corruptionem disponentes alterationis exclusiva, debiti temperamenti conservativa formaliter afferunt, iuxta varias de ea qualitate sententias. At nulla talis qualitas, Christi corpori immissa est, per quadragenam illam: quia qualitates huiusmodi supernaturales sunt incorruptibles, secluso peccato quo demeritorum expellantur. Cum igitur in Christum impossible fuerit eadem peccatum, oportuerit huiusmodi qualitatem semel collatam, hæc in Christo perpetuam, quod constat falsum fuisse. Quare effectus ille tribuendus tantum est, diuinae soli assistentiae extinxerit, acenti incommutationem à calore naturali obuentur.

*Breviculus, & usus doctrina.*

22. Seclusus igitur his paucis quandoque dispensatoriæ factis communicationibus participationem quadrangenam peccationum supernaturalium in corpore Christi viatoris diuinis exhibens, quia expedebat ut agnosceremus quantis se connaturalibus bonis in nostrum commodum Christus priuaseret; & ad quam pauperiem propter nos denuerisset: his inquam paucis supernaturalium corporis perfectionum participacionibus seclusus, corpus Christi viatoris & crastinum fuit ac graue, & cum aliis corporibus impermeabile, & obliteratum, & passibile, & quæ ac nostra de quo dubitare non licet, suppositis iis que de Christo narrantur in Evangelio. Et optimum Dei hac in parte consilium, producunt illa Petri Damiani serm. de S. Columba. Seculi hojus homines, qui bellorum ambient virtute clarelceret, qui per ora vulgi suas optant victorias celebrari, cum ingressu sunt prælium; In corpore suo, quod infirmum est, & molle subsecutum, quod durum est, atque ad penetrandum difficile, superponunt. Loricis quippe le ferreis induunt; & carnem quæ facile cedit ictui, custodiunt contendunt, ut illud durum, ac fortè, quod foris est, defendat molle quod intus est. Redemptor noster cum hojus mundi campum pugnaturus ingreditur, cum ad debellandas aëris humis nequitias fortis prælator armatur, quia nouum debet instruere prælium, nonum induit gressus armorum videlicet ut quod infirmum est, superponeret, & quod robustum est, occultaret.]

Vsus doctrina proposita esse debet, eximus in Christum amor. Nihil enim proclivius est, quam ut amore inadefcamus, erga hominem iis affectione corporeis

partes doribus, quas in Christo effluisse monstrauimus. Pulchram sanè faciem, esse mutam commendationem dixit Publius Mimus. Nec aliter de ceteris corporis perfectionibus statendum. Quām ergo commendatus censeri debet Christus Dominus, in quo decora illa tantoper effulserunt?

## CAP V T II.

Qui defectus ē Christi viatoris corpore ablegandi, qui admittendi.

13. **Q**uis perfectionibus, expendendi sunt defectus oppositi, si qui interuenient. De defectibus ergo corporis Christi, statuenda est generalis regula posita à Sophronio in epistola Synodica qua habetur in 6. Sydnonio acto. 11. & à Damasceno l. 3. fidei cap. 20. cum dicuntur, [Christi] corpus caruissim imperfectionibus & palloribus detectabilibus, & reprehensibilibus, electus: Eos autem defectus, & eas passiones lachrymæ, que sunt naturales & irreprehensibilis, & que procul à macula & pollutione sunt, & in quibus conuicti peccati vestigium non reperitur. Irreprehensibilis defectus ac pauci, apud hos Patres, idem est quod defectus aut passio minimè dedecens. Sicut ē conuicti, passio aut defectus dedecens, cui Christus corpus suum subiacere noluit, dicitur reprehensibilis, & detectabilis. Signum defectus qui in veritate dicitur occurrit.

**N**ullus defectus in Christi corpore, quoad membrorum integratatem, vel fædam conformatum.

Detectabiles corporis defectus quos Christus resuscipere, occurunt duo, deformitas corpora, & membra. Nam truncatio non pertinet ad hoc genus defectuum, cāque superius, agentes de humanitate aliquam, remouimus sufficiens à Christi Corpore, quod integrum & nulla parte mutilatum fuisse; (non ergo de precepto) certum ex fide videtur. Nihil enim sequentur in Concilis & Patribus, quām Christum ut uniuersum hominem & omnia nobis naturalia cuncta sibi coniunxit. Qæ ratio perpicue supponit, Christi corpus & partibus ac membris omnibus, quod quibuscumque eorum naturalibus facultatibus, visu, auditu, ac coriis instrutum fuisse. Nec legite membra tam multa quæ in Ecclesiæ per tota facula ebullitione terroribus, quenquam id de Christo efficiuntur, parte cunctisque fuisse immunitum: quanvis multi etiam tam variè, tamque præposteriorē impegnant. Itaque ratum id est, harreamusque in dubius illis quos protulit defectibus; deformitate inquit, & morbo.

14. **N**omine deformitatis, intelligi fædam corporis conformatiōnem, & quidem ex parte, ut sic dicam, non autem plenam & genetalem: qualem Sydonius l. 3. epist. 1. exercendo styllo, & ad ingenij specimen exhibuit, expreso homine vniuersis corporis membris aliò monstrato, ut nihil possit fingi, aut mente concipi, ne dum existere magis disfertum. Nec dissimiliter præcōs Poëta anonymous, feedisimum omnibus corporis partibus aduersarium ita describit, ut decoris membris omnibus, cum nihil in illis occurreret commendatione dignum, solam cæsarem & capillare laude dignam reperisse se diceret, quod ab adeō maligno capite aufugisse per caluitum. De hac deformitate, non est hic faragendum: sed de ea quæ vnam ducunt aut alteram corporis partem spectet, cuiusmodi est gibberum, claudicatio, Simitas; præterea notabilis, que quamvis apud Aethiopas probro non docatur, inq ad venustatem & elegantiam pertinet. *Theoph. Raynandi Christum.*

nere existimetur; tamen ex communi sensu, nec vano, corpus deformat. Eiusdem generis est nimia obesitas, & ventricositas, seu pinguis aqualculi, protenso lequipedo extantis, moles indecora. Item faciei vel nimia rubedo, nevis præterita ac tuberculitis interfita, vel flauedo, aut palliditas nativa, qualis propè cadaverum.

Huiusmodi defectus, à Christi corpore absuissi dico, quia vere sunt detectabiles ac reprehensibiles; nec ad nostrum commodum conferre quicquam poterant: quin potius poterant obesse: Qui sicut pulchra facies muta est commendatio, & ab homine egregia specie, orisque & torius corporis habitu eximio, ingestum consilium aut monitum, gratius excipitur; ita vicissim foedi & malè conformari hominis, vel ipse occursus plerumque ominosus & inauspicatus videatur. Itaque Christum Dominum, quem conuersari cum hominibus, & verbum Dei publicè apud omnes ordinis ferere necesse erat, eo dignitatis diuini verbū obseculo carete par fuit, & caruissim recipit monstrans quæ protulimus de Christi corporis pulchritudine.

*Patres vise dissidere.*

15. Nec refrangunt Patres, qui Christi speciem abiectum & contemptibilem fuisse tradunt. Signo non nullos. Tertullianus l. de carne Christi cap. 9. prefatus nihil in Christi corpore effluisse nouum aut peregrinum, id est mirabile & insolitum, subdit. [V]enique verbis tantummodo & factis, doctrina & virtute sola Christi, homines obstupescabant. Notatur etiam carnis in illo nouitas miraculo habita. Sed carnis terrena non mira conditio. Ipsa erat, quæ ceteras eius miranda faciebat, cum dicunt: *vnde huic doctrina, & signis istis?* Etiam despicientium formam eius, hæc erat vox: adeò nec humana honestatis corpus fuit, nedum cœlestis claritas.] S. Cyrillos in Glaphyris Exodi lib. 2. veriā locum Psalmi 44. *specie tua & pulchritudo* referens eum locum ad Christi Speciem diuinam, subdit: [carnis gloriationem, nemo adscriperit Christo, nec in gloriam ipsius confuerit. Ab his hoc. Totum enim mysterium incarnationis, est exinanirio; sicut scriptum est ab Isaia, *vidimus eum & non habebat speciem, neque pulchritudinem.*] S. Athanasius orat. de humanitate susceptra contra Apollinarium, dictum Isaia, *non habebat speciem*, aut pertinet ad Verbum carne animatum, quippe cuius species contemptibilis esset. Cassiodorus in Psal. 44. negat, Christum dictum esse speciosum, quia forma eius decte lacte coloris eluxit, aut flavo crine lampavit, aut insigni statuta præminuit: quod est dicere, Christum pulchritudine corporea fuisse desistiturum; quandoquidem corporea pulchritudo, ex colore, & statura, ac proportione membrorum existit. S. Bernardus serm. 45. in Cant. librans illud sponsæ *ecce tu pulcher es*, Christo abrogat carnis pulchritudinem, his verbis. [Existimo nequam hac vice eius sensibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias quacunque. Corporearum similitudines infirmitatum. In his namque iuxta Prophetam, *non erat ei species, neque decor.* Hæc autem eum intuita, nunc pulchrum decorumque prænuntiat, in visione meliori, illum sibi appariisse significans.] Alia Patrum loca pro abroganda Christo corpore venustate, iam tacta sunt aprando ad Christum Iose dici vestes sordidus, quas de carne à Verbo facta interpretatos grauissimos Patres, retulimus proponentes huius mysterii emblemata.

*Variè exponuntur.*

16. Hos Patres nego repugnare illis quæ diximus, possumque multipliciter exponi. Ac primum aliqui non sumunt speciem pro conformatione oris ac vulnus, & pro vniuersi corporis habitu debito, & consentanea proportione, ut nos hactenus speciem ac pulchritudinem

nem usurparimus : sed speciem sumunt pro externo apparatu vestrum, & satelliti, qui certè in Christo nullus fuit. Disputat multis in hanc rem Orig. l. 6. contra Celsum, & refertur in Philocalia cap. 15. Sed audi in hanc rem luculentius agentem Chrysostomum in Psal. 44, ad illud diffusa est gratia. Cum enim dixisset, agi eo loco de gratia creata, & gratiam que intus erat scenitissime, subdat. [Quomodo ergo dicit aliis Propheta, vidimus ipsum & non habuimus speciem, nec pulchritudinem, sed speciem eius indecoram, diminutam propter filios hominum. Nō dicit de deformitate, absit ; sed de eius contemptione. Cum enim semel humanitas perfornam sulcepisset, quaecumque erant vilia, & contempnanda pertulat, vi qui nec sibi matrem reginam adiuvant, nec tempore incanabulorum ac fasciatum in lecto aureo positus sit, sed in præsepi : nec in magnifica domo educatus fuerit, sed in fabri lignarij humili domuncula. Et rursus cum discipulos afflumeret, non oratores, & philosophos accepit, & reges, sed pescatores, & publicanos : & tenuem hanc vitam persequebatur, nec dominum habens, nec vestibus pretiosis induitus, nec delicata, & laeta mensa fruens, sed ab alijs nutritus, probris affecitus, contemptus, cœclus & fugitus. Hac autem faciebat, ex superabundanti quadam copia humanum factum conculcans. Quoniam ergo nil magnificum nec gloriosum præ se ferebat, & nec ullus comites habebat, nec satelliti, imò verò nonnumquam folus etiam obitur, sicut quilibet à populo, propterea ille quidem dicit, vidimus ipsum, & non habuimus speciem nec pulchritudinem.

Alij verò Patres, cum Christum specie destinatum affirmant, speciem quidem sumunt pro corporis habitu & pulchritudine : sed Christum spectant tempore passionis, in qua manifestè deuteratus est, & flore illo renidētis venustatis spoliatus. Ita latè Bernardus ferm. 28, in Cant. Benè quoque S. Hieron. epistola ad Principiam in Psal. 44. his verbis. [Quaritur quomodo pulchrior, sit cunctis filiis hominum, de quo legimus in Elia : Vidimus eū, & non habebat speciem, neque decorum ; sed erat species eius inhonorable, & deficiens à filiis hominum : homo in plaga positus, & sciens ferre infirmitatem quia auerit faciem sua. Nec statim Scriptura dislocare videatur : quia ignobilias corporis propter flagella, & spuma, & alapas, & clausos, & iniurias patibuli commemoratur, hic pulchritudo virtutum in sacro & venerando corpore : Nam quo diuinitas Christi, hominibus comparata, non formosior sicut etiam non habet comparationem : sed absque passionibus Crucis. Uniuersis pulchrior est Virgo de Virgine : qui non ex voluntate viti, sed ex Deo natus est. Nisi enim habuisset & in vultu quiddam oculisque lyderum ; numquid eum statim secuti fuissent Apostoli : nec, qui ad comprehendendum eum venerant, corruebant. Denique & in præsenti testimonio, in quo ait, homo in plaga positus & sciens ferre infirmitatem : reddit causas, quare ista perpeccus sit, quia auerit faciem suam] id est paululum diuinitate subiecta, corpus iniuria dereliquit.]

Optime Isidorus Pelus. lib. 3. epist. 130, iuxta quem Scriptura Christum vocat. [Non habentem speciem neque decorum, duplice de causa : altera quoniam herili forma occultata serilem ostendit : altera quia in eo suppicio, quod voluntati ac sponte subiit nullum non cōumeliat genus exercitatum est. Pendebat quippe in patibulo, meridianum tempore, atque in Metropolitanā Urbe, ac maximo felto, in quo neminem fuisse verissimum est, qui non interesset. Quin etiam alij canillis in eum ludebant, alij fannis eum impetrabant, alij probris lacerabant, alij acetum offerebant, alij contumelij cum afficebant, alij lancea ipsius latus fodiebant. Atque in eos quidē latrones, qui vñā cum ipso in cruce acti fuerant, nihil tale perpetrabant : in ipsum autem eiusmodi contumelias, quibus ne innocentēs qui-

dem & facinorosos vti fas est, bacchabantur.] Hoc certè Isidorus fuisse, Christum non habere speciem.

27. Alljeriam Patres, similia affirmando rationem habuerunt laborum, vigilarum, inediti, aliarumque passionum quibus Christus carni sue eleganciam nationam iugiter offerebat. Multò quippe magis in Christum cadit, quod de se prodic Apuleius in Apologia, [M hi continuatio literat laboris, omnem gratiam corpore detergit, habitudinem tenuat, succum extorbet, calorem obliterat, vigorem debilitat.] Qo sensu plenissime contra Christi pulchritudinem disputa auctor tractatu de vite vera apud Bernardum c. 5. ut patet in fine capit. Aut certè tantum concordant corporis Christi pulchritudinem absoluè sumptam, & sine relatione ad etatem, munera, & finem Christo propostum, non fuisse summam quod vltro dedimus superius. Id tamen non est esse deformem corpore, quod vnum nunc à Christo anolimur.

Tandem nonnulli Patrum in solam internam Christi pulchritudinem intenti, autem Christum fuisse deformem externa specie, quod oculos incredulorum : quanvis esset in se pulcherrimus, vtique animo, de qua pulchritudine agunt, silentes de corporis pulchritudine, nec tam eam negantur. Talem in eam tem profeto Augustinū in proœmio Psal. 44. [Si aliquid fedi inuenerimus in eo, non amamus : quia & hoc ipsum quod carnem induit est, vt de illo etiam dicentes, vidimus eū & non habebat speciem neque decorum, si consideres misericordiam qua factum est, & ibi pulcher est. Sed Iudaorum personam gerebat Propheta cum diceret, vidimus eū & non habebat speciem neque decorum. Quare : quia non in intellectu. Intelligentibus autem, & verbum caro factum est, magna pulchritudo est. Mihi autem absit gloriari, dixit unus amicorum spoufi, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Parum est vt eō inde etebus cas, nisi etiam & glorieris. Quare ergo non habuit speciem neque decorum : qui Christus Crucifixus, Iudeis quidem scandalum, genibus stultitia. Quare autem & in cruce habuit decorum : quia quod factum est Dei, sapientius est quam homines : quod infinitum est Dei, fortius est quam homines. Nobis ergo iam credentibus, vtque sponsus pulcher occurrat. Pulcher Deus Verbum apud Deum : pulcher in vtero Virginis, vbi non amisit diuinitatem & sumptus humanitatem. Pulcher natus infans Verbo, quia & cum esset infans, cum surgeret, cum manibus portaret, colli locuti sunt, Angeli landes dixerunt, Magos stella direxit, adoratus est in præsepi, cibaria animalium manuitorum. Pulcher ergo in celo, pulcher in terra, pulcher in vtero, pulcher in manibus parentum, pulcher in mitaculis, pulcher in flagellis pulcher inuitans ad vitam, pulcher non curans mortem, pulcher deponens anima pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in sepulcro, pulcher in celo, pulcher in intellectu. Andre Cantici, neque oculos vestros à splendore pulchritudinis illius auerter canitis infirmatas. Summa & vera pulchritudo, Iustitia est. Ibi illum non videbis pulchrum, vbi deprehendes iniustum. Si vbique inflatus, vbique decorus.]

S. item Gregorius l. 6. in 1. Reg. sub finem tractans illud ruffus & pulcher aspergit, ostendit id in Christo adhuc mortali, de interna pulchritudine valuisse. Eoque aperte locum ex Psal. 44. quo Christus speciosus forma dicitur, aliaque nonnulla, de Christi decore dicta.

Christi corpus, nequam morbosum.

28. Alter defectus detrectabilis, à Christi corpore remouendus, est morbus corporalis. Quæ est communis Theologorum sententia, cum S. Thoma 3. p. q. 14. art. 4. firmata fuisse ab Abulensi in cap. 3. Mart. q. 5. est que tam certa, vt dubitare de ea non licere, dicit Rhabera Hebt. 4. n. 28. ad illud, tentatum per omnia. Sanè quedam in Hispania, autem effutare contrarium de superiori

superiore loco, adactum fuisse ab Inquisitoribus ad palindiam, restauri Aquarius in 3.d.17. concl.3. Synodus item Franciscord, in epistola ad Epilicos Hispanie, referens quo ab eis scriptum erat ex Isaiae 53, de Christo leproso, id accurate refellit, & Esaias nunquam in mentem venisse demonstrat. Nec repugnat Guerricus sent.2. de Assumpt. vbi inducens Angelos sciscientes de Deipara quomodo incidisset in aegritudinem, & quomodo corpus de quo prodidit Christi corpus, potuisse esse infirmata vii accessibile; subdit inducens Deiparam respondentem illud ipsius corporis filii mei quale aliquando fuerit recordemini. Et ipsum enim quam infirmum quantis defectibus subditum fuit voluntate; Ego non, &c. Cur ergo dolem non enim meo dedille corpori, quod suo non dedidit? &c. Sancti aliud est sanitas, aliud sanctitas. Sanctitatem dedit corpori meo conceptus sui corporis Sacramentorum; Sanctorum se datum promisit suscitati corporis exemplo.] Haec & alia ibi tradens Guerricus, non repugnat perfectam sanitatem corporis Christi pro qua pogamus, sed eas dumtaxat infirmitates in eo statuit, que alicui sunt a vera aegritudine & morbo, quales etiam dument fierunt in Deipara.

Ratio excidendorum a Christo morborum, per una eis, ex quo morbi, octum habent vel ex imperfecta temperie & vicio seminis, vel ex ingluvie aliquip aduersus temperantiam defectibus, vel ex ignorantia, aut non satis oculata attentione ad noxiam, quae omnia à Christo absuerunt. Accedit fundamen-  
tum quod iecimus post Sophronium in Sandonica, & Damascenum 3. fid. c. 20. nempe quod Christus caruerit passionibus & defectibus reprehensioni iure patens, id est defectibus personam eius dedecenter, at morbos non potuisse à Christo decenter admittit, affirmit S. Athanasius de Incarnatione Verbi, id exponens cur Christus eo mortis genere è vita abiit, quod crux inuit, non autem per morbum, ita disputat. [Ceterum illi hic aliquis obacerit, si necessitatem eius corpus pro omnibus in mortem dedi, cur non ut homo communia legi naturæ mortem opponat, sed quod a Salvatore. Certum est, diuinum sine dignum ipsius diuinitate est, sique multæ de causis. Primum enim, mortem hominibus per imbecillitatem naturæ ingruere, certum est, qui quan-  
do producere nequeant, progressu temporis dissoluuntur. Ex illa imbecillitate, morbi obocuntur; quibus vel vice exhauste fuerint, in mortem cadunt. Contra in Domino nihil imbecillitatis, quippe qui sit Dei vir-  
tus. Dei ratio ipsissimæque vita. Si igitur solito more, secundum consuetudinem hominum, corpus in lecto depositus, cedutum fuisse, per infirmitatem hoc ei accidit, cumque nihilo plus quam cæteros homines possit. Ille autem quoniam & vita erat, & Dei Ver-  
bum, & mors pro omnibus necessariò requirebatur, id est corpus sum & vita & potentia corroborabat: Quatenus autem mors debebatur, eatus ex se, sed aliunde rationem immolandi mutuatus est. Quamquam neque morbo labore Dominum decebat, vt qui aliorum morbos sanabat: neque etiam infirmitates aliquas corporis pati eum oportebat, in quo & aliorum infirmitates confirmabat. Quare igitur non etiam mortem, quemadmodum & morbos sustulit? Ideo omnium, quia moriendo causa corpus assumperat, nec fuit stat mortem arceri & excludi, ne simul resurrecio impideatur. De morbo alia ratio fuit, qui si mortem antecessisset, creditum fuisse, eum ex imbecilli-  
tate Domini corporis ortum fuisse.] Et mox. [Iam si

cius corpus aegritudine laborasset, & sub omnium oculis, Verbum Dei ab eo dissoluto recessisset, non si ne dedecore habitum fuisset, medicum alienorum morborum, suum, quo ysus erat in curandis aegritudinibus, instrumentum, corruptum à morbis neglectum habuisse. Quia enim creditum fuisset, cum, si ipsius clanguisse templum, aliorum languores depulisset: aut enim impotens depellendi morbi irritus fuisset; aut potens quidem, sed tamen non faciens, inhumanitatis infamiam reportasset.]

29. Dedererunt ergo Christum, morbi: & idcirco, ut vides affirmat S. Athanasium, sicut Deus Christum violenta morte necari; indicans id convenientius, quam Christum morbo corruptum emori. Neque enim dubium videtur, quin Christus nisi morte violenta interuenisset, præ senio occubitus esset, iuxta illud S. Augustini lib. 2. de peccat. Met. c. 29. [Quia in Christo erat similitudo carnis peccati, mutationes ætatum perpeti voluit ab ipso exorsus infancia, ut ad mortem videatur etiam senescendo illa caro peruenire potuisse, nisi iuvenis fuisse occisus.] Nimirum resolutio caloris naturalis & humidi, eo tandem deduxisset Christi corpus, ut non esset idoneum anima receptaculum. Quia ergo naturaliter non deuenire ad mortem sine aliqua temperamenti indispositione qua rationem morbi habeat; propterea siebat S. Athanasius, præstissime permitti violentiam mortem & præ properam, ut arceretur morbus.

Nec est necesse tricati, supponendo quorundam Medieorum sententiam, qua corpus benè temperatum & gubernatum, ex meritis humidi resolutione exanimati posse dicitur, citra omnem morbum. Ex quo sequitur. Christum cuius corpus optimè temperatum erat, & sapientissimè regebat, potuisse absque morbo vita excedere, si non fuisse occisus. Hoc voco tricari, quia revera quamvis morbi nomine non soleat venire levius, qualibet tentatio sanitatis, & indispositione qualisunque, præsentim pei breuis; tamen in omni rigore morbus est. Ad illam autem deuentum est, per eam resolutionem humidi naturalis quam consecutus est interitus. Vnde eadem ob causas ob quas morbum simpliciter arceri à Christo decuit, (vt scilicet ab imbecillitate suspicione elongaretur;) satius visum est Deo, mortem præcoem permittere. Ab hac enim admittenda, non auocauit imbecillitatem apud homines suspicio, quia ad excipiendam ab extrinseco mortem, salutis nostræ ac vita causa, è celo venerat. Ceterum qua de morborum exclusione à Christo constitutum, de morbis simpliciter dictis sint accipienda. Sunt enim qui non refugiant admittere, cum dolorem qui dentitionis tempore vexat, minutam æratem, cecidisse in Christum, vt refert Cornelius Isaiae 7.v.5. & quanvis Cornelius refragetur, nihil tamen occurrit quod proflus euincat id genus incommodi non potuisse in Christum cadere. Nec enim reuera est morbus simpliciter dictus.

#### Admittendi in Christi viatoris corpore, defectus irreprehensibilis, permanentes.

30. Progedior ad defectus irreprehensibilis, quos in Christo esse admittendos, recte staruebant Sophronius, & Damascenus. Neque enim Christi corpus per naturales perfectiones quibus illud exornatum & instrutum vidimus, reddebarat impenetrabile quibusdam defectibus transentibus, nec quibaldi permanentibus. Transentes defectus voco, famem, siti, & sudorem: permanentes verò, mucum, & huiusmodi alias excrementarias corporum egestiones. Quod Christus & mucum tribuo, & alia huiusmodi corporum naturalia excrentia, mirum videri non debet. Nam ex cibis & potibus corpori nostro consentaneis,

cum ex se defectati non sint; ita excernuntur, naturali  
vi expulsive & expurgatrice eos defecante. Nec par-  
vo sunt subtilio ad naturales plerasque & animales  
functiones, ut apud Medicos plenius traditur. Præter-  
quam quod si Christus his generalibus purgamentis  
caruist, non homo eiusdem nobiscum naturæ, sed al-  
terius, aut certè imaginariæ habitus esset. Itaque insul-  
sè nimis Armeni, (si vera de eis refert Guido tract. de  
eorum erotibus cap. 30) negarunt Christum emissile  
vita excreta. De ciborum reliquis, idem ferunt  
verba illa Valentini apud Clementem Alexandrinum  
3. Strom. cap. 6. [Cum omnia fustinuister, erat conti-  
nens. Divinitatem operabatur Iesus. Edebat & bibebat  
propriè non reddens cibos. Tanta ei inerat vis conti-  
nentia, ut etiam nutrimentum in eo non exterierit,  
quoniam ipse non habuit interitum.] Sic nugatos hos  
hæreticos, insolens nequaquam videri debet.

Rectè verò è contrario Anastasius Synaïta cap. 3,  
dñi 1277, ita de Christo statuit. [Si igitur Christus proba-  
uit omnia, & tentatus est per omnia quæ nobis acci-  
dunt, triginta illis annis; nouerint hæretici, cum ex  
sanctissima Virgine, quasi Deum sponte sua natum, si-  
mul tamen ut hominem, instar infantium, flebili voce  
illachrimasse; neque hoc tantum tempore, sed coto  
illo infantie anno, biennio & triennio, Iesum tenta-  
tum per omnia ad similitudinem nostram, infinites  
fleuisse, naturalem & infantilem ploratum edidisse, in-  
finies esuruisse & sitiuisse; comedisse & bibisse, spon-  
te sua more infantum esurientium, sicutient, man-  
ducantibus & bibentibus: infinites somnum naturali-  
lem, & ab omni alienum reprehensione cepisse; infinites  
expaississe, pérque naras & os excreuisse, ut cor-  
poris naturam fluxilem demonstraret.] Has cum Chry-  
solomo quem refert, ait esse naturales & indeter-  
cibles naturæ nostræ indigentias, quas Christus non re-  
pudiavit, naturam potius ipsam repudiaturn & num-  
quam suscepturn, si eas à se alienas habuisset. Nec ali-  
ter argumentatus est Abulensis qui pro excrementis è  
cibi ac potu reliquijs in Christo agnoscendis, fusè dis-  
putat in cap. 1. Leuit. q. 5. 16. 17. & 18.

*Et alij transentes.*

31. In eundem ordinem mox refert idem Anastasius,  
quos vocabam naturales corporum defectus transeun-  
tes; famem inquam, scim, somnum, fatigationem, li-  
vores, vulnera, lachrymas, & huiusmodi: Liuorem  
quidem ex vulneribus, in Christo nondum rediuiuo  
cum è cruce depositus est, nullum profus appatuuisse,  
quasi Christi corpus esset talis defectus incapax, affir-  
mat Auror dialogi de passione Domini, apud Ansel-  
mum. Nec improbare auctor Cartulianus tract. de pa-  
ssione Domini art. 14. Lenissime autem id rejexit Mo-  
lanus 1. 4. de imag. cap. 12. a iensi dumtaxat, hoc non  
esset solidum. Mihi verò videtur errorem, & pugnans  
cum vera possibilitate corporis Christi, vsque ad pun-  
ctum resurrectionis. Nec est quod auctoritas S. Ansel-  
mi, timore cuiquam faciat. Libellus enim ille, scater  
fabilis & mendis crassissimus, ab Anselmi eruditio-  
& grauitate alienissimus, ut in Synaxis opusculorum  
sancti illius Patris, monstrani. Itaque nos liuores  
Christi sanati, agnoscimus fusse in eius corpore hunc  
defectum.

De lachrymis res est extra dubium, ex plerisque  
Scripturis. Nam videns ciuitatem flevit super illam; Et  
in cruce preces ad Patrem obulit cum clamore vali-  
do, & lachrymis; Et ad Lazari tumulum, lachryma-  
tis est, sive ex commiseratione sortis humanae, sive ut  
scitè philosophatur Isidorus Pelus. 2. epist. 173. quia  
dolebat quod ad gloriam suam prodendum, necesse  
esset virum iustum è portu quem iam subiuerat, in ma-  
re huius vice reducere. Hæc & alia exempla in han-  
gein, vrgit S. Basilius homil. de gratiarum actione; con-

cluditque. [Sanè quæmadmodum in se Dominus suscep-  
cepit famem, ut primum digesta illi fuerat sumptus ali-  
in eius corpore quem sumperat, consumptus liquor  
est: delassatus item est, musculus nervi que prolixitate  
itineris se protendebut; non quidem diuina in ipso  
maiestate edomita, aut quicquam patiente, sed Cor-  
pore symptomata naturæ confitance, excipienti, ad  
eundem modum sustinuit & lachrymas; nimirum  
permittens accidere assumptæ carni, quod ei erat na-  
turale. Lachrymari proinde contingit, cum particulae  
concaue cerebri evaporationibus ex tristitia collectis  
diffusa; quasi per elices quoddam, canale, per me-  
tus oculorum pondus eius collecti, humoris egerunt.]

Has ergo & alias huiusmodi naturales affectiones  
nostras, non est dignatus Christus Dominus; sed  
admisit famem, scim, fatigationem ex itinere, vulnera  
liuores, & huiusmodi alia, quæ subiisse Christum pro-  
dunt Euangela, & Prophetæ iam olim pronunciantur.  
Ita porrò subiit, ut per ea alterari ad mortem vsque &  
corrumphi potuerit, ni prouisum fuisset. Sic fieri conve-  
nientissimum fuit, nam ut Chrysologus scitè dixit; Si  
Christus non impletset carnis ordinem, carni in illo  
esset otiosa suscepit. ] Nimirum suscepit Christus  
carnem, ut in ea, ac per eam salutem nostram operar-  
tur in medio teræ, satisfaciendo pro nobis & omni-  
nos virtutum genere excitando ad sanctitatem; pi-  
serimusque ad non facientiam carnis curam in dedi-  
cis. Hoc autem egregiè omnino præstrium est à Christo,  
per naturalium huiusmodi affectionum perpetua-  
tionem quādū in carne fuit, ut Apostolus loquitur, id est  
interpretē S. Chrysostomo hom. 11. in 2 ad Cor. quam-  
diu fuit viator, & nos quā farisfaciendo, quā exemplū  
bonum præbendo, iuvare debuit. Nam in die toleratione,  
docuit nos abstinentia studium, vulneribus pa-  
tientiam in doloribus &c. Cum autem hac generatis  
sufficere videantur, breuiter subiencia sunt sigilla-  
tum aliqua, de nonnullis corporeis defectibus de quib[us] est specialis difficultas: hoc est de fame, & scim, &  
fudore, similisque excrementis, sed præsumt de  
corruptibilitate.

### Sigillatim de fame & scim.

32. Et quoad famem quidem ac scim, quas constat  
frequentes in Christo fuisse, difficultas est, quomodo  
Christus ex his defectibus naturaliter molestiam per-  
ceperit, dolorēmque hauserit, cum tamen per quadra-  
genarij icunij dies, esurient non senserit. Ica enim di-  
littere habent Matth. c. 4. cum icunafest 40. diebus & 40.  
nolibus, postea ejusq[ue]. Et Lucas item c. 4. cum dicit nihil  
manducans in illis diebus, & consummatus illis postea esu-  
rit. Quæ verba manifeste ferunt, Christū per tempus  
quadragenaria inediæ, non esurisse, sed postea. Qui  
enim affirmat, aliquid post expletum tempus quod-  
dam contigisse, eo ipso docet, antea non contigisse.  
Et ita ea verba acceptuntur, vnamiter Patres ad pra-  
dicta Matthæi & Lucæ capita, insuperque Nyssenus  
orat. 4. de beat. qui ait Christum per quadraginta dies  
icunum, postea esurisse. [Dicit enim quando vole-  
bat occasione naturæ officio suo fungendi.] Simili-  
tè Chrysologus serm. 1. 1. [cum dicit postea esurit,  
quadraginta diebus & quadraginta noctibus probat  
esurient in illo non fuisse. Denique Cyrillus 1. de recta  
fide ad Regin. [cum quantum sat erat iam icunafest,  
diuinaque virtute abique cibo & potu incorruptam  
carnem conservasset, vix tandem quæ propria illius  
fuit pati eam finit; esurisse enim dicitur.] Ex his ex-  
ploratissimum habetur, Christum per tempus quadra-  
genarij icunij, non esurisse: id est, famem atque adeo  
etiam scim non sensisse, quod statuendum est contra  
temeritatem Caetani Matth. 4. omnino affirmantis  
Christum sensisse famem per illud tempus, quod fra-

## Sigillatum quoque, de sudore.

gra & absque merito ieiunasse videretur, si nihil sensisset. Verum ut D. Augustini in simili voces vultus eius, ex 83. [cum vtrumque narrat Euangelista, quod feliciter ieiunauerit, & tantum postea clutericus Dominus,] vtrumque credendum est quia vtrumque sicut rerum galgarum index, factum gestumque consupit. Itaque vero Christus, non nisi postea esurire, sed in ea clutericie preventione, & non penitus inediae ratione, spectauit potius prodere se Deum, qui ita posset adiungere naturalis caloris suspendere, quam metet laborioso ieiuniu.

Iaque post inediem per quadraginta dies continuata, placuit Christo se hominem prodere, & calorem naturam propriam activitatem naturali permittere; unde fecerat fimes & fuis, ex vellicacione ac moratu, deservit pabuli ac portus consequente, prout reliquo vita tempore Christus Dominus per famem ac situm afficiebat. Ita nodum propositionis expeditum plerique parvum, praeter superiori adductos, ut Hilarius Can. 3. in Mart. cum dixit. [Nam post quadraginta dies, non in quadraginta diebus esurit, Moys & Helia in eodem ieiuni tempore non esurientibus. Igitur cum esuriret Dominus, non media subrepti operatio; sed virtus illa quadraginta diebus non nota ieiuniu, naturae sua hominem dereliquerat. Non enim erat a Deo diabolus, sed a carne vincendus, quam utique tentare ausus non fuisse, nisi in ea per elutitionis infirmitatem, que sunt homines, recognovisset.] Non aliud re p[ro]f[essione] intendit Aut[or] alteracionis Synagoga & Ecclesia cap. ultimus, quoquā subobscurius aliquid admisceret, quod per functione lectum, videri posset repugnare.

Cum autem esuries sit diuinus cohibita, ob repellens per quadragenarium spatium caloris naturale abstinatur, perinde ac si tunc vis caloris distenta fuisse in cib[us] & portus ingestis concoctione, dicendum videretur, non insotorem fuisse Christi esurium confessum post quadraginta dies, quam esse deberet, cum vi ieiuniu si quam forte tolerauit a tempore sumpti cibis, usque ad tempus incipientis secessionei quadragenariae; non etiam vi inediem, tempore illo exacto consequentia, sive ad cibi sumptionem: non plus ad hunc efficiam spatio eo temporis quadragenarij spatio, quam si non intercessisset. Quare non satis percipio, quid determinis inter esurium post quadragenarium ieiuniu de Christe proditam, non item de Moysi qui eodem spatio ieiuniu tulerit, obseruatius S. Max. hom. 3. de ieiuniu quadrag., cum dixit. [Quid illud est autem, quod cum utique quadragenos ieiunauerit dies, non utique post ieiuniu esurire perhibetur? Moyses usque non esurivit, ut in homine fragili operata dimissus probaretur. Esurire Dei filius, ut assumptionem carnis nostra, fragilem suscepisse hominem reuelaret. Quid non esurit Moyses, coelestis est possibilitas exemplum quod esurit Christus, nostra redempcio[nis] est sacramentum. Huiusmodi Dominus perregit in sua carne mysterium, ut sicut Deus esse diuini virtutibus creditur, ita & homo esse invenitibus dignis/catur humanis. Similia ex parte habentur apud Autorem libri tertij de mirab. sacra Script. c. 6. qui Mosi Eliam quoque adiungit. Hoc inquam discrimen inter Moys & Eliam ex una parte, Christum vero ex altera, non deprehendo. Nam sicut Christus exacto quadragenario laxatis calori naturali habenis, capite famore destruxit, siveque naturaliter est esuries ac sitis quoque appositio cibis ac potu fedaretur; ita idem Mosi ac Elius contigit non dubito, quamvis de istis non sit proditum, quia nihil intererat; de Christo autem sit proditum, ob causam a S. Maximo recte expressam: tempe[re] ut qui per inediem tandem toleraram Deus inquietat, per esurium verus homo probaretur.

33. Iam sudor (de quo praeterea aliquid notandum proposueram,) aut est ordinarius; per excretionem videlicet humoris aquei superflui; aut extraordinarius, quem in extremo agone priusquam ad necem abipectatur. Christo contigit narrat lata Historia. Prior non dedecuit Christum, & ex fatigacione ac labore fuit in eo. Distinguit tamen Baconus in 3.d.2 t.q.vnica art. 2. dupl[icem] sudoris originem. Vnam ex superabundantia vel corruptione humorum, quo pauci negat Baconus fuisse in Christo sudorem, quia talis sudor contingit praece naturam. Aliam, quia sudor exortus propter laborem aut passionem: & talem sudorem idem Autor ait posse exprimi e corpore optimè constituto, in quo nulla sit superfluitas praece naturam, talēmque ait fuisse sudorem Christi.

Mihi haec duplex sudoris origo, non videtur accommodata: Nam tametsi sudor ille qui interdum ex nimia vberitate humoris superflui vel corrupti excernitur, per natura quasi lucram in febribus, aut alter, indicet corruptionem, aut depravatam corporis unde excernitur constitutionem; deoque huiusmodi sudor in Christum non ecident: Tamen quilibet sudor, etiam si ex simplici defatigatione procreatus, non aliam habet materiam quam humorem superfluum & superabundantem; id est non absolute necessarium corpori, tametsi possit etiam aliquem vnum habere, ad facilioriem sanguinis altiorumque humorum permeabilitatem, & ad corporis rigationem ne exarescat. Frustra igitur Baconus in distinctione proposta, secundum membrum secernit à primo quoad causam sudoris materialem, que alia sine dubio numquam est, quam humor aliquatenus superabundans, quem non vetatur in Christo agnoscere; nisi si etiam lacrymas, sal, cream, mucum, & aquam pedum, a Christo amouere velimus. Et deseret quoad rem presentem consentit Card. Vigerus tract. 4. de instrumentis Dominicis passionis, idcirco concedens Christum interiori aliqua unica vni solitum, quam ad mundanum & terreni odoris ex materia sudoris deviationem, identidem mutaret. Annuit item Seachus in myrothecio sacro prophano cap. 33. affirmans Christum eadem ex causa frequentassim domesticis balnea, quorum honestissimus vius erat, ad illuncui ex sudore collecte abstersionem.

34. Circa sanguineum Christi sudorem, premittenda obliter est certa veritas narrationis Euangelicae de Christi sudore, quam pernefice inficiari sunt Armeni, & alij quidam, veit[us] delectationem Christi extanta infirmitate, quantam prodi admissa illius sudoris veritate arbitrabantur. Sed esse eam narrationem vere Scripturam Canonicas confirmant efficaciter Bellarminus l. 1. de verbo Dei cap. 16. & Ludou de Ternal l. 3. Hagoges in script. difficult. 7. sect. 4. ac Anton. Peres in authen. Euang. secundum Lucā c. 2. Coccius t. 1. l. 6. art. 20 nec non Collins, de sang. Christi disp. 3. cap. 1. 2. & 3. Ecclesia sanè iudicio & innuorum veterum Patrum suffragio id habetur ratum. Et quia proprietas Verborum in Scriptura sententijs tenenda mordicus est cum nihil est quod oblit[us], propterea, verom sanguinem à Christo per huiusmodi sudorem fuisse evulsum, certò statuendum est: cum scriptura, liquorem ita fusum, vocet sanguinem, & Patres passim annuane, quos recentiores citati, proferunt magno numero. Nec quod Theophilactus & Euthymius sententat, arbitrandum est, cum sanguinem non nisi similitudinatum fuisse: sed fuit sanguis verus, tametsi sudori aquo permixtus, & in guttarum modum conforma us, ut expendit Franciscus Lucas ad caput Sancti Lucæ 22. ut propterea voces illæ Euangelistar[um] facilius est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrens in terram, interpretun-

terpunctione apposita post nomen *guttae*, debeat hunc selenum facere; *sudor sanguineus in terrā decurrens, coaluit in grumos, quasi in guttas*. Qua ratione particula *sicut* non est nota similitudinatij luaninis, sed guttarum similitudinariatum. Neque enim rēvera guttas erant aquæ, sed guttas aquæas referebant. Constatant autem è plurimo sanguine, admissis aliquo particulis aquosi humoris, qui coimminū sudore exercitator. Nec prius exerciti sudorem nudum congit, posteaque eo liquore deficiente, exerciti sanguinem, ut existimat Caietanus Luke 22. sed eodem veluti impetu, sanguis aquo humoris commixtus emerit, vi generosi affectus, quo Christus Dominus, post permisum tristitia mala impenditia refugientis, & voluntatis ea habeundi, confititum aliquem, heretico nisi in diuinæ voluntatis partes concedens, cum in se audacia motum excludit, & vestum concitanit; ut sangois prius ad eorū angore avocatus, concepero que calore rarefactus, expressus foras fuerit, per sanguineum sudorem corpore vniuerso manantem. [Vbi non solis oculis (inquit S.Bernardus serm. 3. in ramis palma.) Sed quasi membris omnibus fleuisse videtur, ut totum corpus eius quod est Ecclesiæ, totius lachrymis corporis purgaretur.] De hoc sudore, quia plenè dictum est in morali dist. 3. à numer. 32. tradendo commotionem corpoream consequentes affectiones & passiones, non est quod hic plura addam Officio Ecclesiastico (quod tamen non est approbatum,) & longa concione, sudorem hunc Christi Domini exornavit Ludov. Viues cum sudor Anglicanus pestilentissimus, Belgium vbi Viues degebat, peruersus anno 1529. Ex hac lucubratio rom. 2. operum eius.

*An Christi corpus, ex necessitate, aut secus, praeditis defectibus subiacuerit.*

35. Itaque istæ sunt humanæ corporum infirmitates, quas postaurum Christum Dominum, prædixit Isaías: quoniam autem eas portauerit, hoc est liberéne an necessariò, dubitatio esse potest. Nam ex una parte S. Damalenus l. de hæretib., inter Aphantodocitarum hæretes numerat, quod dicent Christum voluntariè tolerasse imbecillitatem naturæ, [Ab ipsa (inquit) fabrica & concretione, Christus corpus interius experts esse confirmant, & necessariæ naturæ imbecillitatem, sicut dico, famem, & laborem Dominum tolerasse illi quidem concedunt, sed eodem modo quo nos, hæc ipsum negant pertulisse. In nobis enim hæc necessitatibus dicunt, in Christo autem voluntatis; quem etiam naturæ legibus negant paruisse.] Et sunt fæn in ea sententia, Patrum plerique apud Leoniam l. de fectis actione 10. initio, in refutatione Caianitarum. Imò dicitur ipse Damalenus 3. fidei c. 20. & Sophronius in Synodica que recitat in 6. Synodo ad. 11. vbi contraria vocat abominabilem sufficiendum. Ex alia vero parte, numerantur inter hæreticos nonnulli, corrupticole dicti, quia aiebant Christum necessariò subiacuisse imbecillitatibus prædictis. Agit de eis Baronius anno 519. ex Liberaco in Breuiario, & ex Leonio actio. 5. & 10. libri de fectis.

#### *Resolutio sub distinctione.*

36. Distinctione adhibita, componi poterit hæc rixa. Aio igitur, Christum quidem ex necessitate quadam naturæ subiisse prædictos defectus corporum; quartenus naturaliter loquendo, & seculo vni potentia miraculorum qua pollebat, subiacere debebat prædictis incommodis admota eorum causa: ut calefactione moleste, posito igne vicino. Addo tamen, ecentis perpersionem horum defectuum potuisse dici Christo liberam, quartenus facile illi fuisset, per eam quam dixi supernaturalem potentiam, manire se ad-

versus quoscunque impetus causarum noxiarum: vel eos præuenire, hebetando vim talium causarum, & impediendo ne agerent; si minus subtraktione cursus, qui à solo Deo confertur, nec à cœla secunda, etiam eleuata potest subtrahi; ut appositione obicium quibus vis agendi redundaret, ut semper potest fieri.

Qui ergo dixerunt, defectus illos corporos fuisse Christo necessarios, non liberos; si non erabant, (vt sane erabant, qui idcirco dicti sunt corrupticole;) agebant de perpersionibus defectuum prædictorum, prout aduenientibus ex necessitate naturæ, & ex suppositione quod non impedirent aut prævenirent à Christo, per potentiam supernaturalem qua ad id poteretur. Respicerent verò ad eam potentiam, alij qui dixerunt, perpersiones illas fuisse Christo liberas: nimur quia erant impedibiles per vnum potentiam miraculorum, quos ad nutum Christi exerceretur. Eo ipso igitur, quod Christus liberè eligebat nō præoccupare aut non impeditre defectus illos corporos, eo ipso censeri poterat admittere illos liberes. Neque id est à Damaleno reprehensione in Aphantodocitis: sed cum eos componeret cum Seuerianis, dixit consentire per omnia Aphantodocitas cum Seuerianis, nisi in uno duntaxat puncto, nempe quod Seueriani in visione Christi videti aiebant interitum: hoc autem negabat Aphantodocita, qui corpus Christi etiam cum nobis cum degeneret, volebant esse incorruptibile, & necessariæ nobis passiones non exceperit necessariæ, sed voluntariè contendebant. Hoc postremum, optimè ab eis dicebatur in sensu prædicto, nec idcirco fuerit habiti hæretici, etiam si ab illis tradicunt referatur. Non enim quoscunque hæretici de nostro proferunt, eo ipso inquinant labo hæretis, ut Novatianus de Trinit. cap. 1. & Rusticus Diaconus dialog. contra Acephalos, recte monuerunt. Hæretici ergo dumtaxat fuerunt, ob dogmata in quibus Seuerianis contentebant, & ob incorruptibilitatem quam corpori Christi viatoris, contra fidem sciæ tribuebant, ut postea reiterant & refellant.

#### *Patrum suffragium.*

37. Approbant aperte distinctionem positam, Patrum varijs. Audi quos Leontius actione 10. libri de letis addensuit, his veibus, post relatum Gacanitarum sententiam, quam ex Damaleno iam rectulimus. [Nos ad ea respondentes, etiam nos fati, passiones & affectiones illas, fuisse voluntarias: nec tam idcirco dicere, Christum eas perpessim eodem modo, quo nos: nam sponte dicimus ipsum levissime naturæ legibus, volenterque concessisse corpori, ut sua perpetetur, eodem modo quo & nos patimur. Atque hac testimonij suis Patres ipsi comprobant, ut sanctus ille Gregorius, inquiens: [Naturæ permittebat, quum vellet, ut ageret sua.] Beatus autem Cyrilus dixit: [Per immisionem ciborum, & excitationem, conferabat substantiam.] corporis licet, Rufus in dialogo, quo ynum esse Christum probat, [permisisse ipsum carnem sibi] ut naturæ sue legibus obsequerentur.] Et rufus. [Sic permittebat id quod corporeum erat, ea perpeti, quæ ipsi naturaliter adiungit; ut ostenderet, se repletæ veræ gestare carnem, & secundum litteras facias hominem esse factum. Sanctus autem Athanasius, libro aduersus Apollinarem, ut propriea dicebat Dominus, animam suam nunc perturbari: & hoc nunc lignificat, quando ipse voluit; id tamen quod erat, indicat.]

S. Augustinus splendidè in hanc rem & copiose dñserit q. 80. ex 83. vocatque inanem & ineptam calamiam, argumentationem quorundam hæreticorum, qui affectiones animæ abrogant Christo, pætrexi iniencia ei necessitatis: quod S. Augustinus refellit exemplo corporearum perpersionum in quibus veletur. Eas quippe Christus & verè exceptit, & aliquatenus

ans necessariò tametsi simpliciter liberè, quia impedi-  
re & præuenire eas potuissent, si libuissent.

38. Pulcherrimè item Thomas Patriarcha Hiero-  
solymitanus Epistola ad Armenos, quæ quod à Theo-  
doro Abucara Arabicè expressa sit, est apud eum opus-  
culum. [Hec humana (inquit) sicut dictum est priùs,  
etiam filio, qui est Christus, acciderunt post carnem  
afflupam; mortuicit, & alta, quæcumque in Euana-  
gelijs scripta sunt. Sed nequaquam existimandum est,  
quidam hominum necessariò omnino sustinuisse, sed  
voluntate, nifi quod quando volebat, hæc pati acci-  
derat illi modo naturali quo nobis accidit: ne existi-  
matur Incarnationis eius, fictio; & ut sententia contra  
diabolum pronunciata, iustificaretur à quo hac Incar-  
nationis genus humanum redemit. Vnam autem spe-  
ciam eorum, que humana acciderunt ei, declarabo,  
quod dicendum est, confirmem. Sit famæ, loquamur  
de fine. Quando voluit æternus filius esurire, sinebat  
camen suam excipere vim aëris ut aëris illa exprimeret,  
que per superficiem carnis sunt in portis cutis. Deinde  
pas carnis propinquior aëri, ex membris attrahebat,  
quibus appropinquat pars, ex qua aës hauritur: & illa  
membra extrahebant ex vacuis receptaculis, quibus  
semper ioperpetrat ex convenienti alimento digestio,  
que ex venis ipsorum membrorum ab hepate educi-  
tur, non aës ex hepate, hepar vero ex duabus venis,  
que ex fornicato oriuntur; Hæc duo venæ trahebant  
ex stomacho. Stomachus igitur exinanitus, requirit ut  
utimelius suppeditetur alimento. Hoc modo, fra-  
ternus filio accidit famæ. Voluntate enim libera,  
non necessitate naturali, esurire. Cuius rei, cvidens ar-  
gumentum est, quod cum quadraginta diebus, & no-  
tibus ieiunali, postea esurit. Si enim aër potestatem  
in eum eius habuisset, vt in carnem cuiusque no-  
strum, non unum diem, vel duos, vel tres transfigiseret,  
quovis elutier sicut factum in eo esse videamus: si  
quod volebat permittebat naturæ, vt quæ erant  
conspicere & offendere.]

39. Tandem Sophronius in epistola Synodica sèpè  
allegat, ita habet. [Fatigatus fedebat, & somni indi-  
gns dormiebat: Sed & dum cæderetur, dolebat, &  
vertoribus patiebatur, & dolores suffinuit corporis,  
mors & pedes transfixus. Dabat itaque cum vole-  
bat, humana naturæ tempus operati, & pati quæ sua-  
fæt, ne fœtus phantasia quedam & visio inanis nomi-  
nabilis, eius indicetum incarnatione. Neque enim inno-  
lantes hec, vel necessitate suscipiebat, vel si naturali-  
ter ea & humana admitebat, & humana motionibus  
affiebat atque operabatur. Absit hæc opinabilis sus-  
picio. Deus nempe erat, qui hac pati carnaliter acquies-  
cerat, vi nos proprijs passionibus saluaret, & per hæc  
nobis immunitatem impartiaret, quando pati, ageréque  
& operari humanijs, idem ipse volebat, & confide-  
bundis, prolese decernebat: propter quos & homo  
venerat factus, naturales motus atque carnales.  
Motu naturaliter ad operandum volebat. Dum insidia-  
tores infideli ad aëter delectabantur perficere. Cor-  
pus enim se passibile, & mortale, atque corruptibile  
induit, & naturalibus nostris atque irreprehe-  
bilibus subiunctiones ægemonijs: & huic quæ naturæ suæ  
decedere conuenientebat, pati atque patrare induxit, vt  
que ad resurrectionem ex mortuis. Ibidem quippe  
& passibile nostrum, & mortale, atque corruptibile dil-  
atuit, & horum nobis libertatem donavit. Quæque  
igitur homilia atque humana sunt, ita sponte simul &  
naturaliter, manens etiam in his Deus, demonstrabat.  
Erat namque ipse sibi, πάτερ, ac reconditor passionis  
humanaarum, & actionum; & non solùm recon-  
dit, sed & arbitritur: Quamquam natura passibilis erat  
qua naturalet incarnationis erat, & ideo erant humana  
eius virtus hominem hanc quidem, quod natura hu-  
mana non fuerat, sed quia sponte factus est homo, &

homo sponte factus, hæc recipiebat: & non tyranni-  
cè vel necessitate, vt nos plerumque & innoluntari, sed  
quando & quoniam consulebat, & permittentes  
ipse, tam eos qui afflictiones ingerebant, quamque ip-  
pas passiones quæ secundum naturas agebantur, ad-  
nuebat. ] Vides distinctionem à nobis positam, Patri-  
bus quoque placuisse.

*Corpus Christi viatoris, corruptibile, sed circa  
actualem corruptionem.*

40. Iam quod attinet ad corruptibilitatem cor-  
poris Christi viatoris, lis aliquando de ea fuit, quia  
Gayanitæ sive Aphtartodotæ, incorruptibilitatem  
concesserunt Christo viatori. [Gayanitæ, (inquit A-  
naftasius cap. 23. 157), cum præmisset eos cum Se-  
verianis vnicam in Christo naturam admittere] senti-  
unt corpus Christi corruptionis expers & diuinum  
esse, ab initio vniuersi, vnamque dumtaxat proprietatem  
nimium diuinam, & impassibilem in eo reperiunt  
non eritis autem, eos non possit ullum ex probatis Par-  
tribus producere, qui doceat Christum omni modo,  
ab ipso vniuersi momento fuisse immortalem, sed ex  
proprio cerebro & ex suorum magistrorum institu-  
tione hæc talia singunt, suffitantes ex Patrum com-  
mentarijs testimonia quadam, & orationum quasi  
frusta.] Andream Monachum Romanum ex S. Gre-  
gorio 9. Registri epist. 69. hoc errore laborantem, re-  
felli latè Euclibius Thessalonicensis apud Photium  
Cod. 162. In eum errorem lapsus tandem est Iustinianus,  
pra. Christi amore, vt Nicéphorus Iustinianum  
purgatorium lib. 17. cap. 29. & 1. parum sanè de deli-  
tante principe pronunciant. Quasi vero sit amare  
Christum, fingere de eo falsa decora, & cum fide pa-  
gnantia. [Quod enim non de Christo dicitur, vt est,  
etiam honor videatur, iniuria est,] vt Cassianus ege-  
gi dixit l. 1. de Incarn. cap. 2. Negavit ergo Iustinianus  
Christi corpus in via, corruptibile fuisse atque  
passibile.

Hoc Anafaitas Synaita latè refelli cap. 23. 157, argumentarius imprimis, ex mysterio Eucharistæ, quod  
adgit Gayanitam vt facetus non esse corporis Christi  
figuram, sed esse vetæ corpus & sanguinem Christi.  
Quo supposito, petit vt corpus Christi aliquamdiu as-  
seretur in pyxide cum omni reverentia: & si intra  
paucos dies non corruptatur aut immutetur, aut  
alteretur, planum aëre fore, corpus Christi esse in-  
corruptionis incapax, vt Gayanitæ assertebant. Sin  
vero quod pro certo statui Anafaitas, brevi cor-  
ruptatur, constare vult de corruptibilitate corpo-  
ris Christi ante resurrectionem. Verum hæc argu-  
mentatio, non potest nobis esse vslui: quia corpus  
Christi in Eucharistia non corruptitur ad specie-  
rum corruptionem, sed tantum desinat ibi esse; Id-  
que non modò nunc contingit, Christi corpore iam  
potente statu gloria, sed etiam verum fuit de Christi  
ad hæc viatoris corpore, quod Apostoli in cena postre-  
ma participarunt. Neque enim corruptis speciebus  
nunc exhibitis, corruptum est quod sub eis latebat cor-  
pus Christi.

41. Quare argumentandum potius est, ex eo quod  
quia pueri participaverunt carni & sanguini, & Christus  
similiter participauit ijsdem. Atqui pueri, carni & sanguini  
corruptibili participant: Ergo & Christus partici-  
pat ijsdem: quæ est postea argumentatio Anafaitij,  
quam confirmat verbis illis S. Athanasi: [Corruptibile  
erat corpus, quia Maria erat creata, hoc est quia erat ex  
eadem cum nostris massa, & hic in via vt esset locus  
copiose redemptio, non potiebatur gloria, quam  
post resurrectionem est consuatum.] Delicias enim  
Origenes late reiecut a S. Bernardo sermone de ver-  
bis eius, si quod verba in species sonant, Christus  
corpus

corpo beatum in leculo nostro quæisset, hoc est in passibilitate nostra quam esse verè lectum hic nostrum, dixerat ante Bernardum S. Ambrosius in Psalm. 4o, ad illud super leclum doloris eius. In via autem, corpus Christi in eo lecto quæri poterat, eratque corruptibile. Et quanvis post resurrectionem, corpus Christi iam incorruptibile, sic nobiscum eisdem baraz; tamen ut Leontius l. de scitis actio. 10. hoc argumentum confirmans benè reposuit, non habet eam incorruptibilitatem ex communi nobiscum natura, sed ex gratia: alioqui quomodo mortuum fuisset? Ex permuluis Patribus id confirmat idem Leontius in calce lib. 2. contra Nestorium & Eutychem.

Sed secundæ diligeret est corruptio à corruptibilitate. Nā corruptionem quidē per resolutionē in putredinē, Christi corpus non vidit, ut Piales prænunciarat: Id enim dedecet sanctum Domini. Subjicit tamen corruptibilitatem, & corruptionis præludia. Id est corpus Christi inchoatiæ corruptum est, excipiendo alteraciones per quas deduci de facto potuerat ad totalem corruptionem, si fuissent continuæ, nec obstruerat diuina virtus. Quæ distinctione optimè ab Anastasio tradidit c. illo 3. & a Fulgentio Epistola mystra ad Reginum de hoc argumento; ac breuiter sed bene Leontius actione illa 10. his verbis de argumēto Gaiannitium. [Sciendū verò proferri ab eis quasdam Patrum autoritates, que incorruptibile Christi corpus dicunt: Sicut & Cyrilium allegant, his verbis: nihil corruptibile suscepit caro sermones.] Sed quoties huiusmodi autoritates proferunt, considerandum venit, æquiuocum esse corruptionis vocabulum. Nam corruptio dicitur, plena dissoluto corporis in elementa, ex quibus compositum fuit: itidemque corruptionem vocamus adfectiones sive passiones illas humanas, ut esurire, sitiare, quæque sunt eisdem generis alia. Quum ergo Patrum aliquis dixerit, Christi corpus non iustinuisse corruptionem, hoc nimis dixit, non proculs fuisse dissolutum. Quod sanè verum esse, ex contarijs eorum dicitur patet. Pluribus enim in locis, ante resurrectionem, ipsum corruptibile tradunt: post resurrectionem verò incorruptibile.

*Qustenus incorruptibilitas, Christo viatori, à quibusdam Patribus tributa.*

42. Ad aliorum verò quorundam Patrum loca quædam, quibus Christi incorruptibilitas tradi videtur, probè intelligenda, adhibenda est alia distinctione corruptionis, in pœnalem & voluntariam, ut loquitur supra S. Fulgentius cap. 3. Eadem in hunc finem proponit supra Anastasius, & benè etiam cap. 2. ciuidem operis, verbis illis. [Accipitnt corruptio dupliciter in diuinis litteris, corporaliter & spiritualiter: ut illic; Vedit Dominus, & ecce omnia terra corrupia erat peccato. Alibi de hominibus; corrupti & abominabiles facti sunt in iniquitatibus & studiis suis. Ceterum quando audis à Doctore, corpus Christi ante crucem fuisse incorruptibile; accipere id debes de corruptione à peccato; hac enim corruptione, non erat corruptibile, quippe immaculatum profus & illibatum: non autem id intelligentum est, quæ corpus Christi quoad mortalitatem, alienum quid & peregrinum à nostris corporibus habuerit. Incorruptibile enim proprie est, id quod passionis, materia, omnisque contractus expers est. Incorruptibile est quod ab alia substantia laedi non potest. Incorruptibile est quod nihil quoquo modo perdit, quod nullius eger, quod fauciari nequit. At sacrosanctum Christi corpus, & passionem subi, & transfixum est clavis, & Lancea, sanguine & aqua inde manante, & ex viuo; exorsa vita redditum est.] Omnia Aphroditarum argumenta, preponit & late euertit Leontius Byzanicus lib. 2. contra Nestorium & Eutych. tot.

Non fuit in horum hæreticorum sententia, Philippus Abbas epist. 5. quatenus affirmat, fuisse in corpore Christi, ob suam sanctissimam procreationem de spiritu sancto, fortitudinem quandam & firmitatem, ratione cuius abhorret à natura dolendi; nisi ad humanum nostrum voluisset derogari sua illi prærogativa, qua non minus potiri debebat quam in statu innocentia, in quo natura eius ab iniurijs & dolore abhorruisset, vi firmatis supernaturaliter concedenda humano corpori, ut discretissime exponit epist. 7. Hæc inquam affirms Philippus, non subscripti Aphroditicis; quis facetus eam prærogativam corporis non procreati communis origine ex Adamo, non fuisse facta in Christi corpore ob creationem sui iuris à Christo consentaneæ ad diuinum decretum factam, ut pati posset in bonum nostrum. Tantum igitur voluit Philippus afferre, quod Ioannes & Hunaldus in Epistolis ad eum, & contra eum, non perspexerunt, Christum sibi iuri illi suo non renunciasset, sed voluisset habere corpus quale Adam innocens habebat; nihil fuisse palatum: nec tantum passiones fuisse illi voluntarias, quia de facto habebat, & potestatem diuinam, & humanam diuinæ subiunctam, capacem avertendi vel præveniendi qualcumque iniurias corporales a perpessione; sed etiam quia potuerat habere corpus cui competenter eadem quæ Adamo innocentii prærogativa: quamus ei prærogativa sibi debita, vtro celerit: quæ est remota causa incorruptibilitatis, apud malius & secundum debitum conueniens corpori Christi, etiam de facto illud non afficiat.

*Breviculus capitii, & usus doctrine.*

43. Summarum doctrina totius capitii: hæc panca exhibebunt. Christi Domini corpus, quia sic fecerat filios Incarnationis, nullis Humanorum corporum comprehensibilibus defectibus, ut deformatus & mortis subiacut: sed ijs tantum nostris defectibus quæ reprehensione vacabant, & absque indecentia alii poterant, fui obnoxium, ex necessitate nature ad Christi nutrum impeditibili per potentiam superioris, quæ ad bonum nostrum, defectus illos perraro aravit, nec corporis Christi passibilitatem aut corruptibilitatem exclusit.

Vlus doctrina esse debet, recordatio gratie fidelsoris nostri. Sic enim malè affici & præludijs compunctionis subiacere oportuit corpus Christi, ut auerterat multa nobis merito impeditant. Sotrium iisque veritatem in Christo est, fabula Saracenicæ commentum, quod recitat Melchior Flavius l. de regno Christi cap. 29. Narrat hic Autor, expugnante S. Ludovico Francorum Rege, Pelusium, repertum esse volumen, quo scripsi tum continebatur, tum desinente imperium Tureatum, cum contingere deinceps Malum seculum. Pancis verò ante annis quam ea scriberet Flavius, contigit se ait, ut vibrato cœlitus fulmine, sepulchrum impetuissimi illius nebulonis dejectetur, & infames tecerrimi Sycophanta exiunt, detruerant in abyssum. Vnde cum Arabes, capessendi Christianismi consilia inirent, cohibiti sunt ante Poppe cuiusdam Saraceni, qui commentus est obuersum sibi fasile per noctem, simulachrum Mahometis, constantis, cum Deus totam illam regionem evenerit statuerat, exorasse se, ut instus Dei furor in solum suum corpus effunderetur. Quæ in toto hoc commento narrantur, verisimile in Christo sunt gesta. Hinc ergo immenso planèque indissolubili gratitudinis debito, obstringi Christo hominem; ita ut vel si pro Christo tradiderit corpus suum ita ut ardcat, non sit par futatus contractis nominibus, optime omnino eruit S. Bernardus serm de quadupl. debito. [Nonne, inquit,] si conferent in me, omnes vita filiorum Adam, & omnes dies sequi, & labores omnium hominum qui faciunt,

fuerant, & qui sunt, & qui erant, nihil esset ad comparationem corporis illius quod spectabile & stupendum est, virtutibus etiam supernis, in conceptu de Spiritu sancto, in otu de Virgine, in vita innocentia, in doctrina affluentia, in coruscationibus miraculorum, in revelationibus Sacramentorum? ] Hoc tamen tantum corpus pro nobis factum est obnoxium toti incommodis acque defectibus. Quia igitur gratia tantis beneficij pates errare?

Addendum & illud quod Adam de Persenia in Tilmanni Allegorijs ad cap. 2 epistolæ ad Hebr. consideravit circa illa verba, in disciplina perseverante. [ Verbum Incarnatum dum in carcere sua verbera sustinuit quæ nobis debebantur; dum flagellis dorsum exposuit imitatores suos ad disciplinam sufficiemtiam informauit. Disciplina quippe pacis nostra super eum, & liuore eius sanata sumus. Quod si supra dorsum eius, quod est dorsum innocentie, fabricauerunt peccatores; debent corpus nostrum, corruptum vitis, flagellis subducere penitentes. Inspiciamus si placet, quot disciplinis innocentie Verbum in passione fulceritur, quartum probabilem fidelis discipulus, & imitator & predictor erit. Septem sunt, ut considero, quarum primam factam in flagellis, secundam in spulis, tertiam in colaphis, quartam in spinis, quintam in clavis, sextam in clavis, septimam in lanceatione lateris. In his septem disciplinis vere liberalibus, tota Christianæ sapientia philosophia consistit.]

### C A P V T III.

Panitia illustrum cum typorum, tum nominum, quibus Patres ornatum & dotes sanctissimi Christi corporis, in Scripturis designari obseruerunt.

44. Ut alia ratione, decora sanctissimi corporis Christi Domini nota facere; nimurum in unum relatafem hic colligendo, præcipua quedam ex invenientiis nominibus, quibus SS. Patres expelles in Scripturis prærogatiis eius, aut nostrorum defectuum memorantes, cœluerunt. Quia in re, parcitate videntur video, ne immensum cogat excurrere. Nec de ordinamento in huius syllabi confectione sollicitus es, cum petinde sit ad rem nostram, qua serie singula omnia referantur. Itaque tumultuaris & per Satyrum que presenti instituto opportuna duxero, agglobemus. Vnum tamen præmonendum dabo; nimurum non ignorare me, nonnulla ex Patrum testimonij, que circa Christi carnem aut corpus proferam, non tam in eam substantiam dimidiata quam anima scio esse, quidam in totam humanitatem a Verbo assumptam cadere, cum sit in Scriptura ferè perpetuum, caro vocare, integrum formam totius, sive humanitatem assumptam cum dicitur Verbum caro factum est: Tamen quia ferè quiores humanitas corpus aut caro vocant, maximè habetur ratio eius partis quae nobis conspicua est, quale est corpus dumtaxat, non anima; properat non immetur ea quoque loca hic preferentur, tamquam ratione corporis, aut carnis prese accepta, præcipue valentia.

### Curris Dei, & Regius.

S. Paulinus carm. 13. in Praecella Iosephi & Christi contentione, curram regium quo Iosephus vobebatur, componens carmen Christi curram Dei ac regium indiget. Dörpero paucos versus, è pluribus, quibus Iosephus regio curra vectus, ornatusque regium in modum exhibetur.

[ Stolam sedisse bychinam & torquem aureum  
Gera, aperte Christi insignia,  
Theophyl. Raynaudi Christus.

Textam superne gratia vestem induat,  
Stolatus innocentia.  
Contexta byssi vestis, irruptam fidem  
Signat valenti flamine,  
Nam fila byssi fortiora, stanteis  
Feruntur esse fumibus.  
Pro torque, collo caritatis aurea  
prædule circundet ingam;  
Quod suam Christo, nec molestem, pondere,  
Adstringit colla, non premat.  
Hac inter idem dona sumat, regij  
Insigne iuris annulum;  
Compsuque irino Trinitatis munere,  
Curru vobebatur regio.  
Regalis epini currus, est Christi caro;  
Corpusque sanctum Ecclesia.  
Quo vobebit ipse, milibus Latantum,  
Agitor Israël Deus.]

Faüße Iosephum, exprefſiſſimum Christi typum, res est vulgatissima. Videbis Augustinum serm. 81. & 84. de tempore. Prosperum de promiss. 1. p. à cap. 25. Ambrosium lib. de Ioseph. cap. 2. S. Ephrem initio laudationis Iosephi, & passim. Parces, exponentes benedictionem Iosephi. Quare curram regium illi à Pharaone concessum, corporis Christi typum fuisse, non inueni similiter dixit S. Paulinus candemque etiam vocavit, curram Dei.

### Tabernaculum Dei.

45. S. Basilius in Psal. 45. [ Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus; carnem forte dicit Deferam, sanctificatam per natura diuinæ immediatam unionem. Ex quo intelliges, dici tabernaculum delectissimi, adventum sue manifestationem Dei, qua est per carnem. ] S. Cyrilus lib. 4. in Ioan. cap. 28. probat tabernaculum fuisse corporis Christi typum. [ Aedes enim Dei est sanctissimum Christi corpus, in quo propter nos habitare voluit.]

### Templum.

S. Ambrosius in Psal. 47. tractans illud, suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, duplicum eius verticuli sensum proponit, quorum hic est primus. [ Si ad filium Dei dicatur, templum Dei ita intelligimus, secundum quod ipse de corpore suo dixit; Soluite templo hoc, & in triduo resuscitabo illud. Verè templum Dei, corpus est Christi, in quo est nostrorum purificatio peccatorum. Verè templum Dei caro illa, in qua nullum peccati potuit esse contagium, sed ipsa pro delicto mundi totius, fuit sacrificium. Verè templum Dei, caro illa, in qua Dei imago fulgebat, & corporaliter plenitudo diuinitatis habitabat quoniam ipse Christus, est plenitudo. Ergo ad ipsum dicitur: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui: Quid quid est, nisi quod ait, medius vestrum fiat, quem vos nescitis. Hoc est, in medio vestri est, & non videtur.]

Eusebius orat. de laudibus Constantini Magni, post medium. [ Corpus (inquit de Verbo,) velut templum sanctissimum sibi comparavit, quod quidem & domicilium est sensibus prædium, in quo ratio inhabitat; & Augustum ac sacrosanctum simulachrum est, omnifaciat inanimata longè præstabilis. Nam hæc, effigies est ex materia inanima confata, sordidorumque articulacum mano in speciem qua ex are, ferro, aut ex auro, ebore, aut ex lapide, vel ligno constat fabricata; estque domicilium demonibus planè apertissimum. Illud autem diuinum simulachrum, eximia diuinæ sapientie facultate artificiose constructum, variisque distinctione ornamenti, cum viæ, cum essentiæ mente sola comprehensa, particeps est: simulachrum inquam, omni virtute prædicum simulachrum in quo Dei Verbum, suum domicilium collocavit; Sanctum denique sancti Dei templū, in quo Dei Verbum, inhabitat cum

N a morsa

mortalibus per instrumentum ipsis cognatum , versatum est, sequit noctis redditus.]

Latè Petrus Damiani serm. 2. de exaltat. S. Crucis, tractans consonantiam temporis constucti templi Salomonis, & fabricati in vtero Deiparae, corporis Christi. Locum adduxi agens de Christi affectione. Ex recentioribus, ples, ac crudite templum Salomonis, cum Christi corpore componit Villalp. in Ezech. p. 2. lib. 5. disp. 2. c. 3. & verbo summè Bartholomæus Ferrariensis lib. 2. de Christo abcondito.

### Domus sapientie.

46. Sanctus Athanasius orat. 5. contra Arianos. ] In Mariae vtero Verbum sibi domum conformauit, eo modo quo ab inicio Adam ex terra genitus est: vel potius diuiniori, de quo & Salomon ait, cui occultum non fuit, Verbum etiam sapientiam appellari. Sapientia (inquietus) adificauit sibi domum. Quod Apololus interpretans, ita locutus est, cuius nos domicilium sumus. Et alibi. Nos templum nominat, quatenus Deo sic congruum in templo habitate: cuius imaginem ex lapidibus à primis hominibus per Salomonem adificari voluit. Quapropter apparente veritate, domus illa desit; cum enim vellent effera Iudei, imaginem rei, rem ipsam esse, & ipsum Verbi corpus quod erat verum templum destruere, nihil ipse vicissim communatus est: sed quia sciebat vtrò eos hanc temeritatem suscepuros, locutus est eis, solute templum hoc, & invia triadum exciabat illud. ] Ad candem mentem, preclarè his verbis. Rupertus l. 9. de process. Spiritus sancti cap. 2. [ Spiritus sanctus, domum istam non manu factam, templum Dominici corporis sapienter per se-metipsum adificauit, decenter exornauit, gloriòse & feliciter dedicauit. Adificauit inquam in ipsa Verbi Incarnatione, exornauit in illius veri hominis manifestatione, dedicauit in eiusdem facrofanea resurrectione. Quam videlicet dedicationem, ille innuit Psalmi 29. titulus, Psalmus canonicus in dedicatione domus David. Mitterit enim nos titulus ad historiam, & historię intelligentiam sacre; quia sicut David, impensa & apparatu suo, per manum Salomonis templum Domino adificauit, & postea cum iunctudine solennibus verbis ad laudem Domini dedicauit; sic corpus Christi, secundum singularem naturam, & immunitatem à peccato, sicut adificatum: post resurrectiōnē vero secundum imparabilitatem & immortalitatem æternā gloriam manet dedicatum. Manifestationem vero illam dicimus, qua manifestauit eum Spiritus sanctus in specie columba, Ioanne prædicante: & ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israël, propriea veni ego in aqua baptizans.]

### Arca Testamenti.

47. Hanc esse imaginem expressissimam corporis Christi, receptissimum est apud sacros Doctores. Signo nonnullis, dimissis innumeris. S. Hilarius in Psalm. 131. [ Sed non solum hic Domine exurge in requiem tuam, sed & tu, & arca sanctificationis tua. Non arca Testamenti, non arca legis, sed arca Sanctificationis tua. Et quidem esse arcam Testamenti minimus, intus ac foris auream, vbi tabulae testamenti, vbi sanctæ literæ; vbi liber testamenti, vbi gomor manna. Sed haec omnia eius, quod Dominus assumpit, corporis specus est, omne in se Sacramentum continens legis: hoc & Deitatis spiritu & origine carnis munatum, intus scilicet ac foris aureum. Est enim Dominus noster Iesus Christus, in gloria Dei Patris, manna in se continens æternum. Iple enim panis est viuis, Testamenti intra se tabulas & legis librum conservans: sunt enim in eo verba vita. Ut igitur cum Domino erit hæc sanctificationis arca (hanc enim secundum Evangelia, & sanctificauit & signauit Pater,) in requietum exurgat, Propheta orat. Cæterum arca illa ter-

rena, & frequenter ab Aliophylis capta est, & polluta à Regibus: & hodie templo atque vrbe subuersa, iam nulla est.] Id ipsum habet ibid. optimè Hieronymus,

Rupertus latè consentit l. 4. in Exod. c. 5. Decerp dūtraxat particulam. [ Princípio sanctuarij arca compingitur quia principio sancta Ecclesia filio Dei, corporis humani membra compigit, ex Virgine sancto Spiritus. Compingitur autem arca de lignis Sethim, lignis imparabilibus, quia de semina Patrum fidelium, æterna memoria redolentibus, Dei filius est Incarnatus: Cuicunque inquit, longitudo habeat duos & semis cubitus, latitudo cubitus unum & dimidium, altitudo similiter cubitus & semis, videlicet, ut homini salua reverentia sit accessibilis, & attractabilis intus & foris, propter effimensura vel statura hominis. Statura namque humanae longitudo, à planta pedis usque ad collum, tribubus est. Cum ergo altitudo arcae, tunc unius cubiti sit ac semissis, palam est, quia curvaturam corporis humani non excedit, & longitudo cum sit duorum cubitorum ac semissis, portectis manibus ad dextram & ad sinistram ad quenlibet actum religiosum vtrò accedit. Latitudo quoque cubiti ac semissis, liquet incumbentis manibus quam accommoda sit. Quod totum mystice nobis illud inuit, quia incarnata divinitas, omnibus modis, mensura, id est capacitatibus, benigna se charitate indulxit. Deus appropinquans in terra visus, & cum hominibus conseruatus est, oculis hominum expositus, auribus hominum proportionis, manibus hominum appositus est.]

Et inferius cap. 14. agens de contentis in secundo tabernaculo. [ Illic arca est, vera scilicet carnis nostra quae de Virgine sumpta est, & in cruce pendit substantia, virtute resurrectionis nullatenus absumpta, sed tantum in gloriam immortalitatis arque incorruptionis immutata; habens virgam & manna & tabulas testamenti; virgam, id est potestatem Patris super omnem opera, quia dicit, data est mihi omni potest in celo & in terra; manna, id est gratia dulcedinem; hanc enim Deus suscitauit, & Principem ac Salvatorem exaltauit, (air Apostolus Petrus, protinus ubiungens) ad dandam peccantem & remissionem peccatorum. Tabulas testamenti, id est, librum indicij, de quo Daniel dicit: Iudicium sedu. & libri aperiunt. Nō de his que in libris testamenti sunt scripta, sicut uirum est iudicium, & aperiendae sunt conscientiae singulorum.]

S. Cyillus l. 4. in Ioan. c. 28. [ Arca confituta fuit ex lignis quæ patredinem non patiuntur, ut incorruptibile corpus Christi esse perdicas. Auto etiam purostria & extra, fuit deuata: quia preciosa, regaliisque omnia, in ipso sunt; non solum quæ Deitati, verum etiam quæ humanitati eius attribuuntur. In omnibus enim primus est, (ait Paulus,) & aurum, honos atque præstantia loco super omnes accipitur. Hoc modo constituta deuata arca, diuinam legem in ea reconditam continebat, quæ quoniā Verbum Dei est non subfistens, sed mandatum, Dei Verbum non subfistens carni coniunctum significabat.] Videndum insuper Hesych. 5. in Leuit. cap. 16. 3. 5. & Philippus Abbas l. de dignitate. Cleric. c. 2.

### Ligna Sethin, arcam Christum compingentia.

48. Insigniter Petr. Cellensis l. 1. de tabernaculo corporis illud Dominicum de sacris visceribus virginis veteri conceptum, & natum obumbrante Spiritu sancto, lignis Sethim congrue compatatur, quia ligna illa imparabilis sunt & levia, & igni appollio non afficiuntur damno combustionis, sed indurantur soliditate robustiori. Sunt quoque similia alba spinæ; incorruptibile liquidem est corpus Christi; quod neque computrui aliquando in sterco humano conservationis, corruptione peccati; nec in sepulchro puluere mortis. Vnde non dubius sanctum tuum, videre corruptum;

em; leue, quia nullatenus originalis peccati sue  
actualis oppresum grauedine, super penas vento-  
rum, adhuc in carne deambulauit, vndeque solidi  
tunc calcone; & post mortem ac resurrectionem, ad  
dexteram Patris, levatus manus, corpore ascendit;  
igni denique passione luppenitum corpus dominicum,  
tuncquam lignum Serchim, non evanuit in cineres com-  
bustionis, sed conculuit in impassibilitatem resur-  
rectionis. Existe namque iniuria Iudeorum aduersus  
Iesum (ut Pseudo Iohannes,) tanquam ignis in spinis: fed  
tubus Moysi, in flamma ardens, non est combustus, in  
pena sua penata nostram evanuans, & à culpa natu-  
ram, per penam liberans. Hoc autem rotum, quia si-  
mile est hoc lignum, alba spinæ; non utique veritate  
natura, sed conditionis similitudine. Nam veritas car-  
nis in eo non fermentatur corruptione vetustatis, sed  
configuratur similitudini carnis peccati, ut de specie  
adularum illiceret, de veritate nobis patrocinium  
patet.]

## Vrna aurea.

49. Petrus Damiani serm. 42. [ Quid est vrna aurea  
sicut caro mundæ, nitida, sincera, atque ab omni  
vno contagione purissima? quæ reconditum habet  
mox; Angeliq[ue] videlicet panem; hoc est diuini-  
us genitus dulcedinem.]

## Thronus Salomonis.

Philippus Abbas Tomo 2. Moralitatem in Cantica  
magis confer corpus Christi cum hoc throno, sed  
falsa quam vt hic adscribi queat. Itaque ibi legatur  
hoc comparatio.

## Cubile Verbi.

Onghom. 3. in Cant. ad illud, lectulus noster floridus,  
post alia quibus corpus spongia castum & purum, cubi-  
le Verbi dicum esse affirmat, addit. [ Considera sanè,  
te hinc positi enim illud corpus quod assumptum Iesu,  
communem ei cum sponsa cubile nominasti; quoniam  
quidem videtur per ipsum Ecclesia Christo esse  
secura, & participantem Verbi Dei capere portuisse, se-  
cundum quod mediator Dei & hominum dicitur, &  
secundum quod Apostolus dicit; quoniam in ipso habe-  
mus accessum per fidem in ipso glorie Dei.]

## Perculum impuribile.

50. S. Bernard serm. 5. in vigilia nativitatis Domini. [ Gratia  
& gloria debet Dominus. Ne ergo contemnas priora  
moneta, si sequentia concupiscis: nec fastidias prius  
adolum, si vis accipere quæ sequuntur, vel pro ipsa  
factio in quo apponitur, sumere non recuses. Fetcu-  
lum enim impuribile fecit sibi pacificus noster,  
corpus incoepitabile aptens sibi: in quo salutis epulas  
ministrer. Non dubius (inquit) sanctum tuum videre cor-  
rapientem. Illud utique de quo Gabriel ad Mariam,  
quod nascitur, ait, ex te sanctum, vocabitur filius Dei.]

## Serpens aneum.

S. Macarius hom. 11. [ Quid innuit serpens ille mor-  
talis, qui sublimatus ligni affixus, sanabat percussos?  
Serpens ille mortuus, viuos superabat, ut typus sit cor-  
pus Domini. Corpus enim, quod assumptum ex Ma-  
ria, exaltauit in cruce, suspendit & affixit ligno: & ita  
serpente in corde viventem & repente, corpus  
mortuum vicit & occidit. Hic miraculum magnum!  
quomodo serpens mortuus, occiderit vinum. At quem  
admodum fecit Moles nouum opus, similitudinem  
vini serpentis effingens; sic quoque Dominus, nouum  
opus ex Maria condidit, & hoc induit, non attulit cor-  
pos ex celo: Spiritum coelestem Adam ingredientem  
creavit, & hunc permisit evanescere, & induit car-  
nem humanam, eamque formauit in vtero. Sic ut ergo  
serpensem aneum usque ad Moslem non iussit Domi-  
nus. Theoph. Raymund. Christi.

nus in mundo fieri: ita corpus nostrum & peccati ex-  
pers, usque ad Dominum non apparuit in mundo.  
Postquam enim primus Adam mandatum Domini trans-  
gressus est, regnauit mors in viuientes eius filios. Su-  
perauit ergo corpus mortuum, serpente viuum: &  
hoc miraculum Iudeus quidem offendiculum, Graecis  
autem stultitia est.]

Affinis est huic comparationi, frequens apud Patres  
collatio corporis Christi, cum serpente = virga Moses  
proposito: de qua videndum Encherius homil. 3. de  
Pasch. Iterius lib. 3. cap. 29. vbi Feuerdencius adducit  
in eam rem S. Isidorum, Nyssennum, Augustinum, Pro-  
pernum, Rupertum, Bedam, sed optime idipsum ex-  
pressit S. Ambrosius I de Salom. cap. 2. vbi serpentem  
aneum, cum hoc = virga serpente, belle coniunxit ad  
exhibitum Christi corpus. [Moyles (inquit) serpen-  
tem aneum in eremo suspendit in ligno, qui proprius  
erat typus corporis Christi, ut quicunque in cum  
a picearet, non periret. Corpus enim hominis per trans-  
gressionem, vas fuerat serpentis effectum. Sic & alibi  
ipse Moyles virgine proicit in terram, quæ in simili-  
tudinem est corpora serpentis, quæ & ipsa imago  
erat corporis Domini. Ideo omnium Egyptiorum pot-  
testatum is, quia tantæ virtutis in se typum garebat,  
absorbuit.]

## Vas nouum.

51. Petrus Damiani serm. 2. de exalt. S. Crucis. [Hu-  
mana mens quæ sterilis era amara arque insipida, ad  
Saluatoris aduentum fertilis dulcis effecta, diuinæ in-  
super est Sapientia sal condita. Quod nimur satis  
expresæ figurauit illud Elisei Prophetæ miraculum.  
Nam cum viri Iericho sibi conquererentur, quod aquæ  
essent pestilæ, & terra sterilis, afferre, inquit, nibi vas  
nouum, & misse in illud sal. Deinde aquarum fontis, sal  
illud immersit. Sicque aquas ab omni morte & sterili-  
tate sanauit. Quod nimur, ut tocum breui sermone  
concludat, nihil aliud intuiat, nisi quod Verbum  
caro fieret, & habitatet in nobis. Quid enim aquæ nisi  
mundani sunt populi? Quid vas nouum, nisi corpus  
Dominicum, nulla scilicet prævaricationis antiquæ  
labe nigratum, nulla veteris hominis abuseptione detri-  
tum? Quid porro sal, nisi celestis est Sapientia? Sa-  
pientia igitur Patris in corpus, descendit humanum, &  
sic ad fertilitatem, & vitalis intelligentiæ dulcedinem,  
omnium convertit fidelium mentes: quæ nimur dul-  
cedo tamdiu latuit, usque dum sal mergeretur in  
aquam; idest, usque dum ille penderet in cruce, qui  
dixit; Salutem me fac Deus, quoniam introierunt aquæ  
usque ad animam meam. Ex tunc enim homo didicit,  
quid deberet appetere quid vitare.]

## Lilium.

52. S. Ambrosius serm. 5. in Psal. 11. ad v. 1. tractans  
illud, ego flos campi, & lily convallium, post alia de  
Ecclesia lilio collata, subdit. [Refert etiam considerare  
quod hoc lily splendore circumfusum sit, intus au-  
tem quod haberet, rubrum sit, boni & ipsum odoris,  
et quod caro Christi, velut mortali diuinitatis clari-  
tudine circumflexa, celestis habuerit protectionem  
gratiae. Denique in posterioribus ait, Frater meus,  
candidus, & rubens. Candidus claritate divina, rubens  
specie coloris humani, quem Sacramento Incarnationis  
nisi affumpit: meritoque & ipsum quod est rubrum,  
beni olet, quia caro Christi sine peccato est, quam  
perfidi contrectantes manus suas inquinauerunt; san-  
cti venerantes, pietatis odore fragrantur. Accepit hunc  
odorem Dominus Iesus, fragrantis Ecclesiæ suæ, & ait;  
Ecce proxima mea bona.]

## Fenestra Deitatis.

53. Clemens Alexandrinus 1. pædag. cap. 5. sub finem,  
tractans quod Genesios 26. haberet, de Rege Abime-  
lech,

N n 2 lech,

lech, prospicteante ludentem cum Rebecca Isaacum, premissa alia interpretatione addit. [Rex itaque Christus, è superis rūsum nostrum speculatur, & cum è fenestra ut dicit scriptura, prospexit graciatum adiōnum, & benedictionem, exultationem, & lætitiam, & simul etiam cum ijs operantem tolerantiam, & eorum coniunctionem, solam suam respici Ecclesiam: ostendens faciem suam quæ debeat Ecclesia, quæ regali perfecta capite, efficitur: Vbi erat autem fensera, per quam ostendebatur Dominus? Caro per quam manifestatus.]

S. Gregorius in cap. 2. Cantic. ad illud, *En ipse stat post parietem nostrum, asperiens per fenestrā, prospiciens per cancellos,* sic scribit. [Quasi post parietem nostrum Christus Incarnatus stetit: quia in humanitate assumpta diuinitas latuit & quia eius immensitatem si ostenderet infirmitas humana ferre nō posset, carnis obstaculum obiecit. Et quicquid magni inter homines operatus est, quasi post parietem latitans fecit: per fenestras autem & cancellos qui aspicerit, partim videtur partim vero se abscondit. Sic & Dominus Iesus Christus dum & miracula per diuinitatis potentiam fecit, & abiecta per carnis infirmitatem pertulit, quasi per fenestram & cancellos proficit; quia in alio latens, in alio quis esset, apparuit.] Apud Bernardum in sermone Not. 50. de parabola nuptiarum filij Regis, Diuinitas Christi fenestra dicitur, paries verò humanitas.

#### Nubes leui.

54. Ambrosius serm. 5. in Psal. 118 ad v. 1 exponens nubem leuem de qua Isaías cap. 19. cum dixisset, eam nubem præ signata Deiparam, subdit. [Alier quoque eam interpretationem sumere licet. Venit in nube leui Christus in Agyptum, hoc est, venit in susceptione sui corporis in hoc seculum. In nube venit, quem nebula corporis obumbrabat. Sed leuis erat caro, quia nulla sua grauabant delicia. Quomodo enim peccatis grauatur suis, qui auferebat omnium peccata populum? Ecce, inquit Ioannes, agnus Dei; ecce qui tollit peccatum mundi. Ante helfernū, lectum est, quia stabat Iesus, & habebat vestimenta sordida: Mea enim peccata portabat. Sumpit vestimenta nostra, ut nos splendore immortalitatis indueret. Venit in nube leui, quasi iustitia iniquitas enim in talento plumbus sedet; Christus in corde iustorum, in quibus peccata non erant. Et ideo bene lectum est hodie, quid retribuit Domino pro omnibus quæ retribuit mibi? Pro nobis Deus Verbum suscepit carnis infirmitatem, pro nobis esurit, vapuluit, crucifixus est, mortuus est, ut nobis in quibus ante vita ignobilis & degener habebatur, inciperet mors esse preciosa.]

S. Bernardus serm. 1. de aduentu agens de Christi corpore. [Hæc est illa levissima planè & præfulgida nubes, supra quam ascensurum eum, Prophetæ prædixerat, ut descendenter in Agyptum Rupertus optimè lib. 9. in Apocal. ad illud cap. 14. Et vidi & ecce nubem candidam. [Caro illa virginea, caro immaculata, sine aliqua sorte peccati originalis assumpta, per nubem candidam hic significata est per Prophetam dicentem, ecce ostēs Dominus super nubem candida, & ingrediebatur Agyptū; id est affumet carnem de Virgine, & ingredieretur in hunc mundum. Nam quomodo sol super nubem candidam, diem quidem nobis efficit, sed non totam suam claritatem ostendit, lucem quidem dat, sed formam suam subtrahit nec totos ignes suos exerit, & frigus ramen competenter exeperat præteritæ algidæ noctis: sic diuinitas clarissima, in carne quidem miraculis & sermoni sapientia nos illuminavit, sed non semetipsam sicut est manifestauit: locutus quidem est & feci sicut Deus, non tamen formam Dei ostendit, nec totam uitatem suam exeruit, & tamen, ad expugnanda Spictralia nequitæ satisfecit.]

#### Latibulum & caligo Dei.

55. S. Chrysostomus in Psal. 96. incidens in illud Psal. 17. *Posuit tenebras latibulum suum, sic philosophatur.* [Queris quales tenebras posuit Deus latibulum suum? Planè corpus: qua tabernaculum corporis sui, dicit tenebras. Id te sequens psalmi veritus doceat. Nam post quam dixit, & posuit tenebras latibulum suum, adiecit dicens, in circuitu eius tabernaculi in eis. Videlicet eius nubem, cognovisti eius caliginem, & quid sit caligo. Nunc sole celebrem & difficili solutionis interpretationem, quæ à multis quidem afferunt, à paucis autem rectè docetur. Dies dies eructar Verbu, & nox nelli induit scientiam. Et posuit tenebras latibulum suum. Tenebras (dicit scriptura) vocavit Deus mortem. Nox eramus nos gentes, noctem induit Dominus. Nostrum etiam tabernaculum portavit. Dies dies eructar Verbum, pars filii, secundum quod lux est, & dies, Dominus.]

#### Altare holocausti.

Hesychius lib. 2. in Leuit. cap. 8. Sed pulchritè ibidem lib. 1. exponens effusionem sanguinis in circuitu altaris. [Videlicet (inquit) in virginem corpus: hoc enim renata altare dicitur. Quomodo sicut omne sacrificium super altare a sacerdotibus ministribus ponitur, sic omnem animæ virtutem in corpore Domini: id est ad eius imitationem, sacerdotes operantur. Hoc altare Moyses significans, dicebat; altare de terra faciebat mihi; de nostra enim terra, id est confertione sive massa, corpus Dominicum factum est. Et rufus pape, quod si altare lapideum feceris mihi, non adieci illud de scelis lapidis, sive enim leuaueris cultrum tuum super eo pollueris. Neque enim scela, neque deletab hominis manus est, Christi caro, de qua Daniel dicebat; abscessus est lapis de monte sine manibus, quia sine complexu viri & mulieris, conceperus eius processit & patens. Benè autem addidit, & quod est ante ostium tabernaculi testimonij, in circuitu, ut in omnibus quidem eum imitemur. Ante ostium autem tabernaculi, ut ostium, doctrinam Apostolorum intelligamus.]

Non subscrivo quod hoc exterrimum dictum. Melius enim mihi videatur inferius ad illa verba, *ponique de eodem sanguine, ostium tabernaculi, interpretari corpus Christi.* Ibi enim cum rufus confimat corpus Christi dici altare, subdit. [Quia enim intelligibile altare corpus Domini & Beatus Paulus intelligit, ipso dicente cognoscere. Ait enim, Habemus altare, de quo edere nō habent potestatem hi qui tabernaculo deformis, corpus videlicet Christi dicens, De illo enim comedere, Iudeis fas non est. Hoc altare necessariè in introitu tabernaculi testimonij, id est in introitu celorum est, quia per ipsum, ingressum habemus in celis.]

#### Velum.

S. Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 2. 8. Christi corpus confert cum velo tabernaculi sic scribens. [Velo tabernaculum regitur, quia in carne Deus latebat, & quasi velamine corporis tectus, ignorabatur. Vnde multi Delatis potestatem, quae in ipso miraculis fulgebat, percipere propter carnem nolentes; modò communabantur, quia Deum se faceret, cum esset homo: modò sine rubore clamabant, Nonne hic est filius Ioseph, cuius nuncamus patrem & matrem? quomodo nunc dicit, quia de cœlo descendit? Eo igitur velo quo tabernaculum regebatur, non cognitum iri à pluribus Iudeorum Iesum, denotabatur.

Hesychius 1. 1. in Leuit. ad illud capituli quarti, quo aspersio septena contra velum Sanctuarij mandabatur, sic ait. [Velum eius carnem appellavit; dubitare enim hoc non possumus, Paulo ad explanationem huius mysterii

mysterij dicente; habentes fratres confidentiam in introi-  
tu sacerdotum in sanguine Christi, quam milianit nobis via  
sanctua & virtutem per velamen, id est carnem suam, & sacer-  
dotum magnum, in domum Dei introeamus, cum puro corde  
in satisfactione fidei. Propterea & Sanctuarium velum ap-  
pellagam eum; figuram quippe carnis Sancti Sanctorum,  
gredat. Idem reperit 15.c.16. Ex Anastasio Synaita  
L. de recte fidei dogmat. sub finem, duplex velum  
distinguente, & unum corpori Christi, alterum anima-  
peante, idem dicam infra agens de anima.

*Laterna lucis eterna.*

S.Bernardus serm. 1. de adventu. [Caligabat oculi  
nostr. Ille verò lucem habitat inaccessibilem; & iā-  
cantes paralytici in grabato, diuinam illam non poten-  
tiam attingere celsitudinem. Propterea benignissi-  
mus Salvator & Medicus animalium, descendit ab al-  
titudine sua, & claritatem suam infirmis oculis tempe-  
nante induit se Laterna quadam, illo utique glorioso  
& ab omni labore purissimo corpore quod suscepit.]  
Sospicio esse possit pro laterna legendum lacerna. Ta-  
nato plenarie Codd. confitantur legunt laterna. Nec  
longe dico potest & lucem laternam inducere,  
quod luci praetexatur, cāmque oculis attemperer.

*Thuribulum aureum.*

Roperus lib. 5. in Apocal. verba illa, stetit Angelus  
ante altare, habens thuribulum aureum in manu sua, in-  
spectans Thuribulum illud corpus Christi, quod in  
altari Crucis, incensum sanctuarium precum & merita-  
rum pro nobis obculit Deo. Idem habent varij alij  
Pater. Augustinus opinione serm. 9.8. de temp. & apud  
Benedictum Autor sermonis de Beata Maria & perpul-  
chre Blestis serm. 36. tractans thuribulum aureum  
in manu Angeli, id est corpus Christi rediuiui, ei soli  
imbebetur.

*Vitis.*

58. S.Athanasius in libello pro Dionysio Alexan-  
dro, tractans illud, ego sum vitia, vos palmites; sic scri-  
bit. [Nos respectu corporis nostri, Domini cognati  
sumus: ac propiore ab illo dictum est, annunciao no-  
stro sum fratribus meis. Et ut palmites ex vite sunt,  
tique confitentiales habentur, ita & nos cognata  
cum Domino corpora fortis, incrementum ex eius  
pleniori accipimus, ciūque radice ad refrectio-  
nem & felicem nimirum. Pater verò agricola nomen me-  
titu, & quod ipse per verbū vitem, quā est humanitas  
Saluatoris considerat.] Apud Theodoretum Dial. 1. hic  
locus Athanasiū describitur, & extrema verba proposi-  
ta, sic leguntur. [Pater, dicitur est agricola. Iple enim  
per Verbum vitam effecit, quā est corpus Domini.]

*Firmamentum inter cælum & aquas.*

59. Anastasius Synaita lib. 2. Hexaēmeri initio, ex-  
ponens firmamentum in medio aquarum, de quo initio  
Genes. [Non sit (inquit) extra aquam hoc fir-  
mamentum. Sed in medio aquarum omnium gentium,  
et ea est concretum: quoniam fecit Deus salutem in  
medio terræ, viptate qui habitauerit in mediis terræ  
verū Virginis, & iaculam mandi fecerit, compacto  
firmamento sancti sui corporis, in medio incorruptæ  
marinis fontis vite pueræ Dei matri, & posito sub  
aqua firmamenti, sub Sole, inquam, eius diuinitatis.]  
Et inferius. [Vide quod cælum quidem superius, &  
quod non cadit sub aspectum, natura ab initio voca-  
tum est cælum. Firmamentum autem materiale quod  
ab imo ascendit, non natura ab initio factum est cæ-  
lum; sed post uisionem quam habuit cum cælo natu-  
ra inseparabilis, tunc ipsum quoque cælum est appelle-  
atum. Sed quoniam luctum quoque Christi corpus  
Theoph. Reynaldi Christum.

Deificatione & vnione dicitur Deus, non autem na-  
tura, necesse est ob typicas, sed non naturales, quā  
dictæ sunt rerum traditiones, id dicere firmamentum  
quod factum est ex aquis. Erat abyssus, tenebrarum  
fedes, homo. Quā autem per Christum exaltata, est  
suprà, Dei lucis fides, consideret etiam cum eo indiu-  
dū. De his in Christo unitis ecclesie seu naturis, di-  
ctum est illud, scilicet enarrant gloriam Dei, hoc est natu-  
ra Christi, prædicant & Gloriam ipsius Dei uirginis, qui  
in ipsis & ex ipsis consideratur, & paternæcum qui-  
dem & in Deum declarantes, & hominem qui est sim-  
ilis in ipso Deus. Manuum autem eius facturam, cum  
oportaret cum tangentem per se operari, in miraculis  
annuncia firmamentum, hoc est, qui in eo cernitur  
homo. Per eum enim operabatur miracula diuinitatis,  
quem è terra sustulerant dicentes; Manus tua fer-  
nunt me & plasmaverunt me, firmamentum à corru-  
ptione ad incorruptionem. Vnde cœlum quidem car-  
nis eius quod videtur, ex humore terræ, nempe ex san-  
guine teretris Virginis sibi editum, firmavit, seu  
compegit ad incorruptionem, quoniam est Dei caro.  
Non enim corrupta est aut interijs, etiam ea quā  
sunt naturæ secuta est, etiam in cruce. Nam & si Dei  
caro, erat tamen etiam nostra.

*Cithara & psalterium.*

60. Beda in Psal. 107. ad illud, exurge gloria mea  
exurge psalterium & cithara, Christum haec proferte  
præfatus, addit. [Cato Christi, propter infirmitatis &  
mortis experientiam, dicitur cithara: psalterium ve-  
rò dicitur, propter cœlestia opera. Et est quasi dicat,  
& vt ego cantem & psallam in gloria, id est caro in ea  
motore, & exurge, vt sis psalterium: & ideo dico  
exurge, quia es cithara. Licet enim caro Christi prius  
etiam fuerit psalterium, maximè tamen in gloriam  
resurrectionis & ascensionis, psalterium extitit.] Pro-  
fecit ex S.Hilario, qui præfatione in psalterium, corporis  
Christi & psalterij analogiam, scitè prolequitur.

*Lapis stanneus in manu Zorobabel.*

61. S.Hieronymus in cap. 4. Zachariae. [Quidam la-  
pidem stanneum, corpus Domini acceperunt, quod  
nullis peccatorum maculis fuerit sordidatum, nec plum-  
bum vocetur, sed stannum purissimum.]

*Baculus senectutis mundi.*

Gulielmus de Cailloë in cap. 10. Tobiae circa illud:  
vt quid te misimus peregrinari, baculum senectutis nostræ,  
sic glossat ea verba, [Baculus hic, caro Iesu Christi  
intelligitur. Sunt autem querela triumphantis Ecclesie,  
compatiens Verbi Incarnati doloribus, & præ-  
sentiam ipsius accidit suspirantis. Hic enim baculus,  
partem illam Ecclesie qua caniebat, & senesciebat in  
terris, in fine temporum illuminare venerat & fulcire,  
vnde & competenter ad hunc sensum referunt quod  
sequitur: Numquam fuisset pecunia illa pro qua misimus  
filium nostrum peregrinari. Pecunia enim illa, fuit pri-  
morum parentum culpa, quam cum usuris peccatorum  
fenerator auditus quotidie exigit, & post mortem exi-  
get cum fænore tormentorum. Hic est in quo habita-  
uerunt patres nostri aduenia & peregrini super terram.  
In hoc Symeon senex, inuenit lumen ad reuelationem  
gentium & emortui præ nimia senectute corporis, no-  
bile firmamentum. Puto quod cum Spiritu venisset in  
tempulum, & hunc baculum suscepisset manibus, baculum  
senibus familiarē, vel obliuionis tradidit, vel abiecit.]

*Indumentum Verbi.*

62. S.Cyrillus l. 1 z. in Ioan. c. 3 z. agens de facta per  
N n. 3 milites

milites sortitione & partitione vestimentorum. [In quatuor partes vestimenta diuisa sunt, & tunica solam indivisa remansit, quod mysticae coiunctae rei signum fuisse ducetem. Nam quatuor Orbis partes ad salutem reducuntur, indumentum Verbi, id est, carnem eius, imparabiliter inter se partita sunt. In singulos enim parabiliter transiens virginem, & animam atque corpus eorum per carnem suam sanctificans, imparabiliter atque integrè in omnibus est: cum unus ubique sit, nullo modo diuisus, sicut Paulus ait. Huius mysterij vim, legis quoque figura obumbrat. Agnus enim tempore congruo accipere iubebat, non per singula capita unum, sed per singulas domos atque familias. Sic diuidi quodammodo agnus videbatur. Sed ut rursus quasi integer ac indivisus remaneret, una in domo comedetur, inquit, non exportabilius de carnis eius. Sic parabiliter, quantum ad singularium familias capitata & imparabiliter, quoniam in una domo atque familia unus in omnibus agnus inueniebatur. Simile quid & de vestimentis intellige: Alia enim in quatuor partes diuisa sunt, sola tunica integra permanens, quæ inconsutilis & deluper erat contexta, ut significaret absque conuentu sexuum, virtute sancti spiritus, desuper corpus Domini contextum atque confectum, de sanguine Virginis, fusse.]

Petrus Damiani serm. 46. [Indumentum Christi nihil est aliud nisi corpus quod sumpsit ex Domina & Virgine Maria. Nec tamen aliud est vestimentum eius, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum, caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, quæ vestitur. De hoc vestimento per Ioannem dicitur, *babebat in vestimento, & in fæmore suo, scriptus Rex Regum & Dominus dominantium*. Per famam quippe, propagatio carnis fit. Quia ergo per propaginem generis humani in mundum hunc venit ex Virgine, & per Incarnationis fæma mysterium quia Rex esset Dominus, cunctis gentibus indicavit; in vestimento, & in fæmore scriptum habuit, *Rex Regum & Dominus dominantium*. Unde eam mundo innovavit, ibi sua scientiam Maiestatis inscripsit. Hoc autem indumentum tubrum Propheta apparet, quia redemptor noster, proprium pro redemptione nostra sanguinem fudit.]

#### Tunica linea sanctificata, Sacerdotis nostri.

63. Orig. hom. 9. in Lexit. sub initium. [Linum de terra oritur. Tunica ergo sanctificata linea induitur versus Pontifex Christus, cum naturam terreni corporis sumit. De corpore enim dicitur, quia terra sit, & in terram ibit. Volens ergo Dominus & Salvator meus, hoc quod in terram ierat suscitare, terrenum suscepit corpus, ut id clenaum de terra, portaret ad celum. Et huius mysterij tenet figuram, hoc quod in lege scribitur, ut linea tunica Pontifex induatur. Sed quod addidit sanctificata, non odiose agendum est. Sanctificata namque fuit tunica carnis Christi, non enim erat ex semine viri concepta, sed ex sancto Spiritu generata.] Eodem recedit quod habet Beda quæst. 8. ex varijs monstrans Davidem accinctum ephod lineo, fusile Christi figuram. [Nam linum quod est terra protractum, multipli labore ad candorem vestis peruenit, veritatem humanæ carnis, inter flagella triumphantis ostendit.]

#### Vellus Gedeonis.

S. Bernardus homil. 2. super Missus est. [Quid illud Gedeonis vellus significet, quod viri de carne rotundum, sed sine vulnero carnis in area ponitur; & nunc quidem lana, nunc vero area rora perfunditur; nisi carnem assumptam de carne Virginis: & absque detrimento Virginitatis? Cui viri distillantibus caelis tota se infudit plenitudo diuinitatis adeo, ut ex hac

plenitudine omnes acceperimus, qui vere sine illa non aliud quam terra arida sumus?]

#### Testa sancti Iob, radentis saniem.

64. Anastasius Sinaita l. 3. de recte fidei dogm. sub initium. [Qui iuxta Prophetæ vocem, aliquando nutritur in cruce, amplexans os et sternens. Eam ob reges existimauit ille Rex, vere nobilis & in his qui ab ortu Sols fuerunt, liber profus; Deus inquam, qui & Verbum, suam sapientem institutam & economiam aggreditur. E propria enim egressus civitate, misertus eius qui ab ea exularat, inledit fieri nostro, super quo & ipsi consedimus luculentia & prælustri vete spoliati que amicis bant ante admisam prævaricationem, cum complexi insuper hanc graecolentiam. Ceterum simul atque ex istius stercoris vehementi acrimonia, famosa vlebra patentiæ vulnera nobis acciderunt, quæ omnem in nobis naturæ ornatum labefactauit, accepit ipse testam: ut concrètum pus; sanemque pes multam, teftæ astructa eraderet. Nimirum cupiens abstergere vulnus, simul & ablueret. Quid proinde ea est testa? Perspicuum, quia eius terrestre corpus, per quod expiavit peccatum agnus Dei natus, qui & tollit peccatum mundi.]

#### Petra Gedeonis.

S. Ambrosius l. 1. de Spir. sancto in Prologo. [Obtulit Gedeon hadum caprarum, cuius carnem secundum præceptum Angeli, & azyma supra Petram posuit; & ea iure perfudit, quæ simul ut virgæ cacumine quam gerebat, Angelus Dei contigit, de Petra ignis erupit, atque ita sacrificium quod offerebatur absumptum est. Quo indicio declaratum videtur, quod Petra illa typum habuit corporis Christi, quia lictum est, bibabant de consequente eos Petras; Petra autem erat Christus. Quod viri non ad diuinitatem eius, sed ad carnem relatum est, quæ sicut corda populorum, perenni rivo sui sanguinis inundauit. Iam tunc igitur in mysterio declaratum est, quia Dominus Iesus in carne sua totius mundi peccata crucifixus absorberet. Nec solum delicta factorum, sed etiam cupiditates animalium. Caro enim hæc di, ad culpari facti refertur, ius ad illecebros cupiditatum; sicut scriptum est: quia concipi populus cupiditatem pessimam, & dixerunt, quis nos cibabit carne? Quod igitur extendit Angelus virginem, & tetigit Petram de qua ignis exiit, offendit quod caro Domini spiritu repleta diuino, peccata omnia humana conditionis exurere. Vnde & Dominus ait, Ignum venire in terram.] De Petra carnis Christi est quia nobis mel & oleum profluxit, & in quam serpens nulla malitia sua vestigia imprimere potuit, optimè idem S. Ambrosius lib. de Salom. c. 3.

#### Forcips diuini carbonis.

Isidorus Pelus. l. 1. Epistol. 42. [Elias, vir summa perspicacia prædictus, carbonem ex altari forcipe tolit, Domini nostri Incarnationem clarissime perspiciens. Per carbonem enim, quem cernebat, diuina essentia significabatur. Per forcipem autem, ea peccati expersario, quam ex nobis sumptum sibi copulant. Contigit autem Isaia labia, ipsiusque peccata purgavit, atque vniuersaliter videlicet humana natura. Nam verbi cum humana natura coniunctio, quæ nullis verbis explicari potest, modo diuinitati consentaneo, vniuersi mundi peccata sustulit.]

#### Pharetra sagitta electa, Verbi scilicet diuini.

Chrysostomus homil. de Turture.

#### Vetus doctrina.

65. Vetus optimus huius doctrinæ esse potest, excitatione

io studij de excipiendo dignè ac conuenienter Christi corporis, in quod tot ac tanta decora, à Patribus ad modum propositum expressa, confluxerunt. Elogia enim que restauimus, præferunt insignem omnino & supereminente dignitatem sanctissimi illius corporis: prouindeque quisquis ad illud accedit, summa puritate nitere debet. [Nam si quis regem non temere nec inconfidatè excepit, quid dico Regem? Ne vestem quidem certè regiam, temere & inconfidatè immundis manibus contrectauerit quisquam, etiam si in solitudine, etiam si solus, etiam si nemo adsit. Arguit nihil est aliud vestis, quam stamen verium. Si autem tincturam admiraris, ipsa quoque est sanguis, pīles morte affecti: fed tamen nemo eam voluerit ausestare, immundis contrectare manibus. Si autem vestem hominis, ne anlus quidem fuerit quisquam soli tangere, quomodo Dei corpus qui est super omnium, quod est mundum & nulli affine comprehensioni, quod eam illa diuina natura est conseruatum, propter quod sumus & viuimus propter quod fratres sunt portatores, & aperti fonticē cœli, hoc accipiemus cum tanto probro & contumelia? Ne rogo ne nos ipsos occidamus per impudentiam, sed cum timore & somnia puritas ad ipsum accedamus; & quando ipsum videtur propositum, dic propter hoc corpus, non sum amplius terra & cœni; non sum amplius captivus, scilicet.] Verba sunt S. Chrysost. hom. 2. 4. in 1. Cor. Videbis reliqua, omnino in rem presentem illustria.

Nec illud etiam prætermittendum est, quod idem S. Chrysostomus hom. 7. in 1. Cor. sapienter advertit. Nimirum longe aliter Spiritu sancto afflatis sanctis Dei hominibus quos hactenus proutsum, obversatum esse Christi corpus, aliter Iudeis & Ethniciis, qui eius dementat externam speciem confiscabantur. [Audio ex ipsa Christi, aliter ego intelligo quod dictum est, alter infidelis. Et quomodo puelli videntes libros, non novent vim literarum, neque norunt quae vident; immo vero & si quis sit imperitus literatum, hoc ipsum ei accidere poterit, ut inueniet magnam virtutem in literis reconditam, integras aliquorum vite conscriptiones & historias. Et si epistolam quidem acceperit impetus, putabit esse chartam & atramentum. Peritus autem, & vocem audierit, & cum absente differeret, & quod voluerit rufus dicet per literas. Ita etiam fit in mysterio. Infideles quidem licet audiant, non videntur audire. Fideles autem, habentes peritiam quae sit per spiritum, vident vim ac potestatem eorum quae sunt recondita.]

## CAPUT IV.

## De perfectionibus substantia anima Christi.

66. **E**t hic quoque naturales perfectiones à supernaturaliis erant secernenda. Naturales tamen, agere his deprehendendum: quia anima cum sit substantia spiritualis, non est capax dispositionum accidentiarum, ipsim per immediatè aduentum per quod foveatur aut perficiatur, ut corpori accidit. Potest tamen iuxta aliquos agnosciri in animabus praecellentia, non specifica & essentialis, sed ut loquuntur individualis: hoc est minor quam specifica, & non communis aliis animabus individuis eiusdem speciei. Hæc autem praecellentia, si datur, numerati potest inter perfectiones aduenticias, quia habet velut substratum rationem animæ specificam, & gradus essentiales communes, quibus ea inæqualitas quasi superuenit. Fuerit igitur in Christi anima talis perfectione, innestigandum est: tum de supernaturalibus perfectionibus ipsam animam substantiam inmediate affluentibus, hoc est de gratia sanctificante, differemus. Nam reliqua perfectiones supernaturales, adueniunt potentij, non

autem ipsimet substantia animæ: Et idcirco postea explicande erunt.

**M**aior individualis perfectione anima Christi, admittitur: rejecta eis probatione à nonnullis adhibita.

Est animam Christi individualiter perfectiorent alijs animabus humanis, sententia fuit calculo Parisiensis Academie iam olim firmata, damnatis ijs qui dicunt, animam Christi non esse perfectiorem anima Iudea: Et quamquam autoritas huiusmodi articulorum, non sit apud plerosque irrefragabilis, tamen verum existimo, animam Christi tali individuali perfectione naturali fuisse à Deo honestatam præ careris animabus humanis. Hoc est cum posset Deus Christo aliam animam specifica humanam, sed entitatè despiciatorem concedere; voluit, (& meritisimè) condere istum, hac naturali prærogativa insignem.

Sententia huius meæ probationem, non placet pertere unde passim eam petunt qui inæqualitatem individualis animatum agnoscunt: nempe ex disparitate ingeniorum, & inclinationum diversitate inæquali. Facile quippe ea disparitas & diversitas, alio referri potest quād ad individualē animarum inæqualitatem. Nam ve latè profecitur Lælius Bifciola t. 2. subsec. l. 7. c. 3. & l. 12. cap. 8. ob diversam corporis dispositionem, experimus nos vno tempore, & in una ætate, acutiores & subtiliores esse, in alia verò hebetiores: aut nunc ad unum opus, nunc ad aliud prionotes. Locus quoque, vt est apud Vitruvium lib. 6. cap. 1. non parum confortat ad eam varietatem functionum animæ. Sic ergo ridiculi in huiusmodi eventibus, alia mutationes illius causa assignaretur, quād variū pro loci aut temporis diversitate ten peramentum, causans meliorem operationem phantasie, quæ est intellectus administrat, & appetitum voluntati subordinatum, nunc condescens ac cicurans, nunc incendens & ad ferociam aptans: sic ad eundem vel similem aliquem extinsum fontem, referri facile possit quavis maior operationum animæ perfectione, non autem ad inæqualitatem, in eius entitate graduè aliquo intrinseco fundam. Atqueita Aristoteles 2. polit. cap. 3. Platonem reprehendit, quod attenta operationum inter animas inæqualitate, mysticè innoxierit substantiam (quavis non specificam), inæqualitatem inter eas; afficiens in carum procreatione: immixtum fuisse unicaque, vel aurum, vel argenum, vel ferrum. Ipse è contrario omnes animas agnoscit esse uniformes, quantum quidem ex operationibus licet colligere: & totam diversitatem qua videtur inde insinuari, renocat ad variam corporis dispositionem & affectionem. Unde 2. animæ c. 9. t. 94. pronunciat, molles carne, esse bene mente aptos; nempe propriæ meliorem corpoream complexionem. Aëcem quippe verberat Grimaldus in decisionibus fidei. V. anima, in fine, cum hoc Aristotelis dictum, octodecim rationibus rudit; putans sensum eius esse, quod anima quoad suum esse nobilitetur à corpore. E nostis tradunt luculentè quod dico, Iustinus q. 106. ad Orthod. S. August. lib. 10. de Genesi ad literam, cap. 17. & Philippus Solitarius in dioptra cap. 2. 3. & 4. citans Anastatum Synaitam in eandem sententiam. Quantacumque ergo fuerit praecellentia naturalis operationum animæ Christi, supra praecellentiam naturalem operationum ab alijs animabus oriundarum, nihil ex ea haberi firmum potest, pro inæqualitate individuali huius animæ supra cæteras.

*Monstratur, cam maiorem perfectionem esse possibilem.*

67. Alio igitur recurrendum est: nempe ad possibiliteratē talis perfectionis substantialis, individualiter

Nu 4 canum

tantum maioris. Quia in parte redamant Fonseca s. Met. cap. 28. q. 26. feft. 3. ad 2. & Hurtado disp. 2. de anima §. 60. & 75. qui ne diuinitus quidem, censent dari posse eam inter eiusdem speciei animas inæqualitatem. At eam non modò possibilem censent, sed etiam de facto dari, agnoscunt inter sola tantum animalium individua, Tarentianis, Bonaventura, atque Richardus apud Carthusianum in 2. d. 32. q. 5. Magis conuenter Cajetanus, inter quæcunque individua eam inæqualitatem agnoscit de facto, cecos appellans eos qui non vident D. I. homam huiusmodi inæqualitatem admittere: qui cœcitate labore se, vtrè fatetur Soto c. de substantia q. 2. cui adhæsit eius quondam auditor Franc. Toletus 3. anima q. 1. 8. qui individuam illam inæqualitatem animalium, periculosa censuit, & ægrè cohærentem cum veritate humanae animæ in Christo. Quod bilem conciuit Banni 1. p. q. 85. art. 7. Mea nunc non interest, an hac substantialis inæqualitas tantum individualis, detur de facto inter alia quælibet, vel pleraque individua, aut non detur. In illud enim sum dumtaxat intentus, eam esse possibilem quoad formas quæ sunt principia operativa: quod auctores qui eam de facto dari censent, multo magis admittunt.

Facile autem probatur ea possibilis initio ducto ab actibus; quia certum est, duos actus posse distinguimus quam specificè, & tamen plus distinguimus quam duos alios individuos actus eiusdem speciei, quod reæ agnoscunt Suares 1. p. tract. de attrib. Dei negat c. 26. n. 21. & Albertinus Coroll. 5. ex principio 1. complexo num. 7. constatque ex exemplis quod ad id proficer Adamus apud Caprolem in 2. dict. 20. ad 3. Scoti contra 3. Nam v. g. duplex actio qua idem effectus pendet à Petro, affinior est quam alia specie eadem qua pendet à Paulo: Et duas visiones eiusdem numero albedinis, minus differunt inter se, quam duas visiones quarum una ad unam albedinem, altera ad aliam terminetur. cum vtraque actio connonet essentialiter unum illum numero terminum, quod non habet alia visio. Et quamvis ea affinitas maior, minörque distinctio, sit absque inæqualitate quoad perfectionem, ob idem utrobique obiectum, & eundem in viraque actione tendendi modum; tamen habetur saltem inde possibilis discrimen substantialis specifico minoris, & superioris discrimine mero individuali. Inæqualitas autem quoad perfectionem, poterit discriminationi illi coniungi, si una illarum actionum supponatur esse distinctionis & expressior, altera vero confusior. Nam expressum & implicitum, non variant speciem, & tamen inducent in cognitionibus inæqualitem; que cum sit minor quam specifica, reæ appelletur individualis, etiam non sit quoad hæcceitates. Nihil item video repugnare, quominus inter duas notitias æquè clatas, vna sit materialiter & entitatiæ melior alia, salvo consensu specifico. Sicut è duobus circulis, qui ferreum est, cedit dignitate circulo aureo.

Supposita autem inæqualitate individuali inter actus, nihil est quod veter; eam inæqualitatem repetiri in potestis & principiis; sive accidentibus, vt speciebus impressis, sive substantialibus talium potentiarum principiis. Sanc species impressa vnuus individuo, exhibet tantum vnum hoc individualum, & non alterum eiusdem essentiae, quaminus non differat essentialiter à specie exhibitiua eius, sed tantum habeat diversitatem aliquam specifica minorem, que idcirco dicuntur individualis. Quid ergo vetare potest, quominus produci queat intellectus & anima tanta perfectionis, vt ei esset con naturale omnes suos actus elicere cum ea maiori perfectione, quam in uno actu & specie monstramus, sive cum illa individuali inæqualitate. Nonnulla obiectum ab iis qui possibilem esse hanc individualem inæqualitatem distinxerunt: sed quæ

ad exemplum propositum, manifestè napfragant: vt non sit necesse, hic extra propriam sedem in his euendis hæc diutius. Valesque certè qui i. p. d. 50. c. 5. hanc individualem inæqualitatem impugnat in actibus, eam non satis percepit. Confudit enim eam cum inæqualitate graduali, quæ est longè diuerßissima.

Ostenditur eam de facto cerni in anima Christi, comparata ad alias animas.

68. Sic proposita possibilite inæqualitatis substantialis specifica minoris; quamvis quoad cetera omnia individua nullum censem suppetere argumentum quod certò persuadeat eam de facto dari; (Esto forte re ipsa derit inter individua aliqua, sique id non ineritabile, saltem quoad individua formarum substantialium quæ sunt operativa: ) Tamen quoad animam Christi, iure milii video dictatur, eam esse substantialiter individualiter perfectiorē ceteris omnibus animabus rationalibus: quia cum excessus ille perfectionis substantialis salua specifica convenientia non repugnet, videtur planè decuisse, vt Christo Domino anima valde bona & optimâ ceterisque individualiter perfectior præberetur: quandoquidem ea anima compacta erat tam nobile compositum, & ipsi Deo tam coniungit proximè, & actè colliganda erat. Hoc enim dumtaxat argumento in plenique ad Christum attinentibus contenti esse solent, vt probemus ea verè facta esse diuinitus: rati extimandū nobis esse, Deum quia omnia conuenientissime exequitur, vt propterea Psychagorei eam vocant ipsum decens, prouidisse Christo suo optima queque, quantum status viatoris, & necessitas nostra patet. Est verò per se perspicuum, maiores illam perfectionem tantum individualem, nihil incommodaesse, sive possibilitati Christi durante via, sive necessitatibus nostra à qua sublenandi eramus per Christum.

Opponit in contrarium Simon de Cassia l. 1. enarr. Euang. cap. 2. hinc sequi, animam Christi non fuisse animabus nostris similem, ac proinde Christum non fuisse assimilatum fratribus per omnia ab illo peccato. Sed hoc non rectè opponitur. Posita enim individuali præcellentia anima Christi, sive nostris, salvo manet similitudo essentiæ & specifica, quam vnam tueri adgitur. Dissimilitudo autem quoad perfectionem intra eandem speciem, non plus tollit assimilationem cum fratribus per omnia quoad speciem, quam dissimilitudo quoad accidentia, que certè interuenit Christum inter & nos, salvo ea assimilatione Christi nobiscum, quam astruit Apostolus. Et est sanè hac præcellentia, quoad accidentis quoddam metaphysicum & verbale, tametsi ab entitate animæ indistinctum.

Transitum ad supernaturalem anima Christi perfectionem, sed non nisi accidentariam, sine gravitatem habitualem.

69. Pergo ad supernaturalem perfectionem, substantialis anima Christi quod intelligo de perfectione aduentitia & accidentaria; Nam de illa perfectione substantiali anima Christi quæ pertinet ad completam animæ constitutionem, hoc est de vnione hypostatica conueniente diuinam personalitatem & Deitatem, non est quod hæc iteratè differat, cum sit superius de ea plenè actu. Superuenit quidem ea perfectione, anima Christi prout est pars humanitatis. Tamen quia vt sic, anima est inuila quoad suum esse, nec spectatur cum suo substantiali complemento, iure cam remouemus à perfectionibus de quibus est hoc loco agendum; que scilicet adveniente anima plenè constituta in hoc esse, & substantialiter completa, ac planè terminata.

Vnde ableganda hinc quoque est, primaria & eminentissima

hanc sanctitas animæ Christi, quæ sicut est in substantiali participatione diuinitatis, interuenient personæ Verbi, coniunctæ huic animæ. Hæc enim sanctitas, pertinet ad constitutionem animæ Christi, & expositiæ sufficiens est exponendo hypostaticam unione. Non quod unio sanctificari formaliter humanitatem, sicut unio abcedinis non reddit formaliter album patrem, sed quod unio fuerit via ad substantialiæ & perfectissimæ animæ sanctificationem, conferendam interuenient Deitatem, que personalitati indenficator. Et hoc est quod frequenter tradunt Patres, animam Christi dimittit ignis, Deificari, igniri, ita ut diuinitas sit oleum letitiae & vnguentum effusum quo perfusa & imbota Christi anima, sanctificatur. Per pulchritudinem & Damasceno hanc sanctitatem supremam animæ Christi, exponit Toletus in cap. i. Luca annot. 104. Dico autem diuinitatem esse oleum illud & vnguentum. Personalitas enim quæ immediatè communica tur animæ, ut sic sumpta cum sit meritis naturæ terminus, non sanctificatur, ut rectè statuit Torres opus. 6. disp. 10. dub. 4. Tantum igitur sanctificatur, quatenus est unio & idem cum Deitate, que est sanctitas substantialis. Alio ipso amet Deitatem esse sanctificationem spiritualiæ quia non sunt secessenda duæ velut forme, ratione aut conceptu separabiles; Deitas scilicet & sanctitas diuina, quod malè facit idem Torres opus. 6. dub. 7. sed unica & simplicissima est ratio diuinorum diuinæ sanctitatis, & Deitatis: alioqui Deitas non est, sanctificare Christum formaliter, sanctificari; nec grata nostra qua sanctificamus esse participatio diuinæ naturæ, sed diuinæ sanctitatis; neque invenienda esset alia forma qua sanctificaremus formaliter & vniuersale: gratia autem esset tantum radix totius sanctificationis, sicut Deitas iuxta aduersariam non est formaliter sanctitas Dei, sed id quod formaliter reddit Deum sanctum, vult esse attributum sanctitati. De prædicta igitur animæ Christi sanctitate substantiali, & supernaturali perfectione completere eius est, non est hoc loco sermo, sed de accidentaria quæ per gratiam habitualem in ipsa animæ substantia immediatè receptam, iuxta sententiam D. Thomæ, quæ gratiam à caritate re ipsa secerit, & illam veluti substantiam additæ in corde hominis agnoscat.

## Concedenda est Christo.

70. Negarunt Christo hanc gratiam, aliqui apud Pahamum in 3. d. 13. q. 2. eo nixi fundamento, quod Christus per uniuersum hypostaticam euctus sit ad facultatem increatam, quacumque creata sanctitate sublimiori; ut proinde frustra videatur ei adiungenda sanctitas creata quam confert gratia habitualis. Videamus huic placito facere Nazianzenus orat. 36. ferè in fine, cum exponus nomen Christus, ait illud Saluatoris nostro tribui proper diuinitatem. Ea enim humanitas vnoctus est, non operatione, ut in aliis Christis sanctificans, sed rotius vngentis praesentia: cuius hic effectus est, ut id quod vngit, homo vocetur, & quod vngitur, Deus fiat. Quid clarius, cum neget Christum Spiritus operantis praesentia, ut reliquos iustos, sanctificat esse? Præcioisse videtur Orig. i. Periar. cap. 6. tractans illud Psal. 44. uniuersus te Deus, Deus tuus oleo latrante confitoribus tuis, quod ita interpretatur. [Vngi oleo latitiae, non aliud intelligitur, quæm Spiritu sancto repletus quod autem pre participibus dixit, indicat quia non gratia spiritus sicut Propheticæ ei data est, sed ipsius Verbi Dei in eo substantialiter inerat plenitudo.] Nihilominus certum esse debet non modò ex consensiens Doctorum Scholasticorum, sed etiam etenim Ecclesiæ, & SS. Patrum, fuisse in Christo gratiam habitualem sanctificantem. Quod intelligo de gratia habituali, siu idem planè speciei cum nostra, ut pater ex eodem vniuersque effectu formaliter, nempe ex

sanctificatione. Nec placet quod Valentia 3. p. d. 1. q. 7. p. 1. arbitriatur gratiam Christi habitualem, posse secundum modum, dici à nostra diversam specie, eo quod sic in suama quantitate assignabili de potentia ordinaria. Hoc inquam non placet. Nam sic calor ignis dici possit differe specie à calore cœterorum calidorum. Quare haec dubitè sentiendum & dicendum est, gratiam Christi habitualem, eiusdem speciei cum nostra, esse admittendam. Idque planè supponunt, quotquot gratiam habitualem Christo tribuant. Quod faciunt communiter Patres, quorum plerique sic interpretantur illud Ioan. 1. De plenitudine eius, nos omnes accepimus. Atqui nos accipimus gratiam sanctificantem. Igitur eius plenitudo in Christo fuit. Idem sonant verba illa Psalm. 44. Unxit te, Deus, Deus tuus, oleo latitiae participibus tuis: quod de Christo quatenus vberius quam ceteris sit concessum, eandem gratiam sanctificantem participantem, exponit S. Cyrillos. I. de fide ad Reg. 2. in Ioan. cap. 3. Luculentiter vero idem tradit, & substantialiæ & accidentaliæ Christi gratiam distinguens, S. Bernardus hom. 4. super missus est, expendenus quomodo de Christo dictum sit, quod nascetur ex te sanctum. Quo nomine Gabriel, Christum mox concipiendum designauit. [Ut quid enim (inquit Bernardus) ita simpliciter sanctum, & absque additamento? Credo quia non habuit quid propriè dignè nominaret illud exstimum, illud magnificum, illud reverendum, quod purissima videlicet Virginis carne cum sua anima vnoctus parte erat vniendum. Si diceret sancta cara, vel sanctus homo, vel sanctus infans, quidquid tale poneret, parum sibi dixisse videretur. Potuit ergo indefinite sanctum, quia quidquid illud sit, quod Virgo genuit sanctum procul dubio ac singulatorem sanctum fuit, & per Spiritus sanctificationem, & per Verbi assumptionem.] Sic Bernardus.

71. Nec repugnat Rupertus, eundem Lucæ locum tractans l. 1. de oper. Spiritus sancti c. 10. tametsi vnum aut alterum verbum interserit, subobligarius. [Non tamendum (inquit) quod non dixit qui nascetur ex te sanctum, sed quod nascetur ex te sanctum. Etenim multi quidem sancti, vel sanctificati dicuntur, vnum autem est sanctum, id est sanctitas qua omnes sancti sanctificantur. Hoc sanctum, est iste sanctus sanctorum, quem non in delicto prævaricationis Adæ conceptum vel natum, sanctitas accidens sanctificavit, sed essentialiter sanctum, Virgo incorupta de Spiritu sancto concepit. Sic igitur melius atque præstantius dictum est, ut dici debuit, quod enim nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.] Videtur Rupertus durusculè locutus, sed facile mollitur. Quod enim ait, Chrysum non fuisse sanctum sanctitate accidente, sed essentiali, non spectat gratiam habitualem, sed substantialiæ de qua immediatè ante dixerat, Christum fuisse Dei filium, non adoptione gratia, sed proprietate naturæ. Gratiam autem Christi accidentalem, significat non obsecrè illis verbis quibus Christum sanctum sanctorum & omnium sanctificatorem appellat.

Vnde formatur in hanc rem non incongrua ratio, quod scilicet decenerit, Christum esse caput nostrum homogeneum, quod habet, collucendo eadem gratia sanctificante creata, que nos in vita eius membra transcriptibuntur. Quod si gratia sanctificante habituali destinetur, ceteret quoque virtutibus quibusvis infusis, que tamquam formas affectantur substantiam hominis interni, nempe gratiam habitualem. At fuisse in Christo virtutes plerasque infusas, donorum nomine expressas, est extra dubium. Decuit denique in Christo omne genus gratiæ & sanctitatis reperiri, ut non intensius modò, quod habetur per solam gratiam vniuersis, sed extensus è quoque esset sanctissimus. Egregie planè id versat Chrysostomus in Psal. 44 ad illud, diffusa est gratia in labiis tuis, ubi prefatus illa verba dicitur.

de humana Christi natura, seddit. [Gratiam hic dicit, eam quae venit ad carnem. Super quem, (inquit,) videns spiritum descendenter tanquam columbam, & manentem super ipsum, se est qui baptizat. Omnis enim gratia, effusa est in illud templum. Non dat enim illi spiritum in mentura. Nos enim de eius plenitudine accepimus: illud autem templum, integrum & uniuersam accepit gratiam. Hoc Elias quoque significans, dicebat, Requiesce super ipsum spiritus sapientia, & intelligentia, spiritus consilij & virtutis, spiritus scientiae, & pietatis: spiritus timori Dei impletib[us] ip[s]um. Sed illuc quidem, est integra & uniuersa gratia: in hominibus autem, parum quid, & gutta ex illa gratia Propterea non dixit, do spiritum, sed effundam de spiritu meo super omnem carnem. Hoc itaque evenit. Incepit enim donum à Palæstina, processit autem in Aegyptum in Phoeniciam, Syriam, Cidiciam, Euphratetum, Mesopotamiam, Cappadociam, Galatiam, Scythiam, Thraciam, Graciam, Galliam, Italiā, omnem Lybiā, Europam, Asiam, in ipsum Oceanum. Quid longiori oratione opus est? Quantum terræ Sol respicit, tantum percutit hæc gratia: Et hæc gutta ex illa spiritu, impluit uniuersum orbem terrarum scientia. Per eam signa siebant, omnium peccata solubantur; Gratia tamen quæ data est in tot regionibus, est aliqua tantum pars & attra doni.] Et post multa de variis spiritu operationibus in Christianis. [Hæc autem omnia, fecit illa spiritus. Quod enim illa esset, declarauit cum dixit, effundam de spiritu meo; Et arrham appellauit. Per hoc enim claram est, patrum quid ex toto datum esse. Quocirca Iohannes quoque, hoc ipsum significans, dicebat, ex plenitudine eius, nos omnes accepimus: Ex eo quod, ut ita dixerim, superfluebat, ex eo quod redundabat, ex eo quod superfundebatur, omnes accepimus.] Similiter passim alii Patres. Nec repugnare supra adducti Nazianzenus & Origenes. Tancum enim significare volunt, Christum non habuisse solum gratiam accidentiam, qualem duntaxat habuere alii.

*Quam sit certa, hæc Christi gratia.*

72. Quare esse in Christo sanctificantem gratiam creatam & habitualem, non videtur posse dubitari. Imo id esse de fide, sentiunt non pauci, vt Suares disp. 17. lect. 2. concl. 1. & Pelant. 3. p. q. 7. art. 1. disp. 1. Circa Canon & Medinam. Estque sane verisimillimum, (ratueri non proterius certum,) id de fide esse, vt recte pronunciauit Val. 3. p. d. 1. quæst. 7. p... Quomodo enim convinci omnino patrem, id de fide esse, obstat debilitas fundamentorum quibus nituntur qui simpliciter affirment, euinci id ad fidem pertinere. Concilium enim Tridentinum quod allegant, quomodo quoad puras creaturem ex fide statuisset, eas sanctificari per habitum gratiae, (quoniam nonnemo hoc dicitur;) de Christo tamen nihil dixit, sed ad purorum hominum iustificationem, de qua sola lis mouebatur, disputationem retrinxit. Consensus autem Patrum, quo præterea nituntur iijem DD. quomodo cum eft vnamis & expreſſis, sit idoneum indicium diuini verbi traditi, tamen non est hac in parte ratus & tam apertus, vt ad euincendam perspicue certitudinem de fide sufficiat. Tandem consensus Scholasticorum, ridicule profertur ad euincendum propositionem aliquam esse de fide, vt constat ex principijs doctrinae de fide. Sufficit tamen ad notandum temeritatem, sententiam quæ contra torrentem obviciuit. Et talem vt minimum esse sententiam quam excutimus, extra controverſiam est. Ob dissensionem autem communie Ecclesie ſenu, viderunt quoque censenda erronea, & heresi proxima. Illud tamen vlerò concedo, quod aduersariorum argumento planè euincitur; nimur sanctitatem hanc cretam, non fuſſe Christi necessariam. Erat enim eminentiore & ſubſtantiali sanctitate

exornatus, vi unionisita vt ex nullo capite, fuerit ei necessaria nostra hæc & depreffior sanctificatio. Quod adeo evidens exiftimo, vt probationem fatidiam.

*Non fuit illi necessaria.*

73. Imo de potentia absoluta, quantumuis omnia principia supernaturalia creata, & habitus infusi, ac motiones præviae, Christo defuſiunt, æquæ potuerit Christus omnia ad quæ habitus infusi & motiones accepit, praestare, & operationes quæcumque supernaturales elicere, ac poſſu habitibus infusi, & gratia sanctificante habitu: quod recte aſseruit Medina 3. p. q. 7. art. 1. citans Viatoriam & Sotum, perperam reclamante Alnate 3. p. d. 1. num. 19. qui quomodo admitat, gratiam habitualem non fuſſe simpliciter Christo necessariam ex parte ſupponiti operantis, vt operationes eius humane effent Deo gratae personali gratitudine, aique adeo ea ex parte meritiori supernaturali præmij: Tamen contendit, ex parte operis, simpliciter: necessariam Christo fuſſe aliquam gratiam habitualem, aut ſaltem actualē inhaerentem, qua Christi actiones intrinſec supernaturales ferent, & supernaturalis præmij meritoris: quod Alares probat; quia potentia naturalis niſi fiat supernaturalis interuenient elevationis per aliquam formam ſibi inhaerentem, non potest supernaturales actus elicere, etiam de potentia abſoluta: quod hic autor ait ſe probeſſe dip. 6. 7. de auxiliis. Deinde ratio specifica actionis, deſumitur à principio formalis quo agens operatur; Sicut calefactio ſpecificatur à calore. Ut ergo actiones Christi ferent intrinſec ac ſpecificè supernaturales, neceſſe erat vt prodirent à forma Supernaturali inhaerente. Tandem nullum opus est propriæ meritiorum supernaturalis præmij, niſi per actum charitatis reſearatum in Deum auctorem gratia. Sed abſque dono gratuito inhaerente, non potest voluntas humana reſertere actum suum in Deum auctorem gratiae, eumque attingere tanquam ultimum finem. Igitur donum gratiae inhaerens, fuit Christi necessarium, de quacunque potentia, ex parte operis, vt effe supernaturalis ac meritiorum.

Hæc tamen argumenta, sunt admodum imbellia. Falsum quippe est, potentiam naturalis non poſſe diuinis iuſſoli ad operandum supernaturaliter, niſi interposita forma inhaerente supernaturali. Quidam enim Deus, poſſit ſcīpo per aſſistentiam extrinſicam, ſupplere omnem illam concurſum qui à forma inhaerente praefatur? Hæc enim forma inhaerens, non est aliiquid eſſentialiter connotatum per actum supernaturalis. Id quidem probabiliter plerique affirmant de potentia vitali ad actum vitalē comparata, ob intrinſicam habitualem actus vitalis ad principium vitale. Ea tamen habitudo, ne per vmbram quidem, certior inter actum supernaturalis, & formam Supernaturali inhaerentem. Quare extra dubium effe videtur, actum supernaturalis poſſe de potentia abſoluta elici, abſque habitu supernaturali, ac etiam abſque acto prævio aut forma inhaerente præmissa: quod fuſe conſiderat, Suares 1. p. tract. 1. l. 2. c. 16. à num. 5. Molina 1. p. quæſt. 12. art. 5. di. p. 1. post concl. 3. Vaque ibid. disp. 4. c. 2. Salas 1. 2. tract. 2. disp. 5. num. 66. cuique ſententia aperta S. Thomæ in 4. d. 49. qu. 2. art. 7. & q. 1. de verit. art. 11. & in 4. d. 49. vt notavit Durandus in 4. d. 49. q. 2. num. 2. 3. Fatoct actionem Supernaturalis poſſe ſpecificari penes formam à qua prodiit actio, vt vniuersit alibi dicatur de actione. Verum ea ſpecificatio penes principium actuum, renovenda eft in ſpecificationem penes obiectum aut terminum v. g. calefactio ſpecificatur à calore prodidente; led ita vt ea ſpecificatio renouenda ſit in calorem producēt. Itaque cum terminus hic ſit Supernaturalis, actio quoque

quæ supernaturalis erit, quantumcumque nulla detur forma supernaturalis inherens, per quam principiatur. Et vero ipse Deus prout influens supernaturaliter in illam actionem, & quæ posset habere rationem principij specificantis, ac principium actuum creatum, cuius absolute necessitas ad eam specificationem obtenditur. Denique falsum est, quod actus supernaturalis possit esse meritorius absoletus relatione per charactem: & quod ea relatio, de nulla potest fieri quæ absoletus dono gratuito inherente. Quare tuit uincula habitatione quam Alares tam infirmis principijs indicat, ratumque manet quod statuebamus, ponit Christum sine dispenso illo, carere habitus specificans, & aliis quibuslibet habitibus infinitis. Imo & quæ carere potuisse motionibus actualibus ad operationem præuis, supplete Deo per seipsum, exigent quatuor formarum.

*Iudicium de auxiliis gratiae, an & quatenus  
in Christo fuerint.*

74. De facto tamen, & habituali gratia, & auxiliis operandam supernaturaliter opportunis, abundavit. Videri possit, contrarium abs se quandoque affirmatum quod auxilia, damnam Leporius in sua confessione libello. Verum ibi Leporius, agit de auxilio generali sumpto quæ prout restringitur ad formam instantem, contenditque, (& recte,) Christum non posse supernaturaliter opera elicere, sola possibilitate mortali, sine aliquo Deitatis adiutorio. At hoc adiutorium plane necessarium, potuit in mera extrinsecita statui, quam idem Leporius cum Pelagianis esset, non agnoscet; & idcirco existimabat, Christum, ut paulo post subdit, *per se solum hominem* ex indicio naturali opera salutis: quod ibidem merito ostendat, & Deum per hominem sublimes illos actus excusat, profiteatur. Nos autem de proprio auxilio agimus; illudque Christo vendicatum volumus, cum existens, tunc adiuuans, respectu operum ad quæ nobis conferuntur: hoc est operum liberorum, sive imputatorum, sive elicitorum; & quidem nobis hominem, & proprium viatorum, ac transiens.

Quæ addo, quia non me later, plerisque recentiorum excludere à Christo omnem gratiam actualem proprie fons patet; hoc est siue excitantem, siue adiuuante distinctam à concutu supernaturali, omniamque per auxilia nostris Etherogeneum, peracta in Christo velle. Ita Beccanus tract. de Incarnat. cap. 8. q. 5. allegans pro se Bellarminum, qui l. de gratia primi hom. c. 4. negat. Indigne gratia excitante, ex prosequitur, multo minus ea equissim Christum, Quod si gratia excitante non eguit Christus, certè neque admovante, quæ cum excitante est proflus eadem, hanc sententiam probabiliorum. Verum Bellarminus in citati capituli recognitione ita se explicat, ut tantum negat Adamo innocentia auxilia, quatenus nobis necessaria sunt ob ignorantiam, & infinitatem ex parte originali relictum, iuxta illud Augustini l. de corp. & gratia c. 2. [Non opus habebat: (Adam innocens) eo adiutorio quod implorant isti, cum dicunt, video aliam legem in membris meis. Absolutè tamen factur Bellarmiulus, Adamam innocentem equissim omnibus gratia auxiliis: quandoquidem & tenari, & cedere poterat. Discretèque S. Aug. i. 4. Civit. c. 27. auxilia homini innocentis diuinum prouisa, agnoscit. Quare et Adam exemplo, nihil quoad Christum hac in parte inferri potest. Addit Beccanus, & ex eo Bonacini, disp. 1. de Incarn. qu. 7. p. 2. argumentum ex inutilitate gracie cuiuscunque actualis in Christo Domino, qui cum beatus esset, omnia perpetuè perspiciebat ad quæ per excitantem gratiam sollicitari potuerit, nec peccate illo modo poterat: ut proinde dici non possit equis-

se gratia actuali excitante, ad vitanda peccata. Et hinc etiam praedicitur gratia adiuuans, qua sumpta proprie, id est non pro concurso actuali supernaturali, (vt interdum videntur,) nec pro assistentia extinseca Dei principiatis nobiscum actus supernaturales, sed secundum notionem apud Doctos receptam, alind non est quam gratia excitans prout perseverat dum actus operamur. Hoc ipso argumento Suarez tom. 2. 3. p. d. 18. sect. 4. Lessius opusculum praedit. Christi sect. 2. n. 39. & Herice 1. p. d. 29. num. 36. negant, Christum (saltē ordinariē ut addit Lessius,) gratias actualibus quibus impelli solemus fasile diuinus motum, cum esset in eo impulsus longe sublimior ad quodvis bonum, ex visione & amore beatifico stabilibus ac intrinsecis: ut proinde instantibus transiuntibus quibus doceretur quid Deo placitum esset, & ad illud amplectendum animaretur, minime egeret. Et inde etiam sequitur, Christum non equissim gratia adiuuante, ad modum praedicatum explicata, licet iuxta Suarezem ibid. concl. 1. egredit illa gratia adiuuante; quam impropriam nominavimus; concursu scilicet actuali supernaturali, & assistentia diuina ad eum principiandum consentanea.

Mihi tamen, his non obstantibus, retinenda in Christo videntur ambae praedictæ gratiae actuales, vt satis insinuat S. Basilius l. de Spiritu sancto c. 16. Non contendamus, has actuales gratias fasile Christo plane necessarias: quasi scilicet repugnari, Christum supposita visione & amore beatifico, absque his motionibus, supernaturaliter agere. Hoc enim non repugnat, & potuisse absoletus nouo Dei opere fieri, probant que propria sunt. Tantum igitur contendeo, non esse parciati studendum, in negotio in quo solummodo magnificus est Dominus Deus noster, iuxta Efaiam. Cur enim Deus voluerit his benedictionibus dulcedinis priuari Christum? Ea ipsa sanctæ utilitatis praetensa specie; excludere à Christo licet scientiam infusa, & amorem vita ei respondentem. Ut quid enim ei candela illa scientia infusa, in tanta claritate Solis, seu visionis beatifici admoneatur? Quis ergo Deus & natura, uno ad unum videntur, ne innescemus quæ ad statum beatificum pertinent, cum iis quæ sunt propria viatoris; & principia utriusque statui respondentia, adscrivamus Christo Domino.

*Quantitas gratiae habitualis, Christi Domini.  
Eius infinitas, parum solidè appetita.*

75. Post constitutam veritatem gratiae habitualis creatæ sufficientiam animam Christi, expendenda sequitur eius quantitas. Quo pertinet vulgaris quæstio, fuerit in Christo gratia habitualis infinita; non quidem essentialiter, (per se ipsum enim est, talem gratiam cretam esse impossibilem: Vnde D. Thomas 3. p. q. 7. art. 11. non intendit removere à Christi gratia infinitatem essentialiem, vt male ei tribuit Suarez; ) sed gradualiter & intensius. Quam infinitatem, supponendum hic ex Philosophia est, possibiliter esse, quicquid sit de possibiliitate magnitudinis infinitæ, quæ multo magis amplectetur & complexa est. Imo Almainus in 3. d. 1. 3. q. 1. concl. 1. §. 1. cd defacta, ait omnes antiquos & recentes dicere, gratiam Christi fasile infinitam: quod intelligit de infinitate graduali, de ea enim agebat. Indubitate tamen videatur, plerisque antiquorum qui gratiam Christi habitualiter vocant infinitam, spectante infinitatem illam moralem, quam habet habitualis gratia Christi ex coniunctione cum gratia unionis. Quo sensu videtur locutus inter recentiores, Vega qui l. 10. in Tridentinum, cap. 2. gratiam Christi habitualem vocat infinitam. Nonnullos tamen, admittit esse de gratia habitualis infinitate intensius, cùmque Christo tribuisse. Annuit Hurtadus disput. 13. Phys. §. 47.

76. Faten

76. Fatendum sane est, argumenta propè omnia quibus hoc placitum impetratur, inania esse. Nam præter argumenta qua Valsq. 3. p.d. 46 cap. 1. ex sua & aliorum sententia adhibet, petita ex repugnante cuiusvis infinitatis, quibus (vt præmisisti) assumitur falsum, contra veritatem in physicis sufficienter stabilitam: Præter hæc inquam iam reiecta argumenta, Suarez t. 1. 3. p.d. 22. f. 1. conc. . & Ragusa ibid. disp. 6. inde infinitatem illam impetrunt, quod ea admissa, sequeretur Deum comprehendendi à creatura, quod supponitur omnino falsum. Hoc tamen argumentum, apud me est planè inefficax. Existimo enim, data infinite gradualluminis gloria, e que commissa visionis beatifica intentione, Deum non esse à creatura comprehendendum: eo quod tanta sit Dei cognoscibilitas, ut posita quacumque visione creata, etiam si intensius infinita, superexcessurus semper sit inadæquabiliter, nec vnumquam sit visione vlla exhaustiundus.

Multa infirmiora sunt, argumenta quibus Aluarez 3. p.d. 33. n. 8. eandem gratia Christi infinitatem quatit. Ex eo enim quod subiectum gratia sit finitum, nempe anima; infert repugnare ut forma gratia sit infinita. Idemque collegit ex eo quod gratia sit participatio diuitiarum, quæ cum sit obiectualiter infinita, est semper magis ac magis participabilis: ac proinde repugnat dari ultimum gratiae gradum possibilem; sicut dandus esset, si daretur gratia intensius infinita. Hæc dico esse infirmissima. Nam subiectum entitati finitum, est obiectualiter infiniti recipientum: quia ut sic, non spectatur quadam suam nudam entitatem que vnde cumque finita est, sed prout subiungitur Deo eleuenti, cui non est operolum, rem finitam suffollere ad recipientum infinitum. Quod vero si gratia intensius infinita producatur, deveniendum sit ad ultimum gratiae gradum possibilem, est aperte falsum. Quocumque enim cumulo gratiae producto, ac etiam si infinito, numquam devenietur ad ultimum gratiae gradum possibilem: sed semper licebit auctiorem & cumulacionem gratiam producere: quia neque ex parte gratiae ullus est terminus, neque ex parte causa efficiens, quæ est omnipotens. Ratio vero infiniti, omnem planè terminum excludit. Itaque parum solide Alvarez, graduelam infinitatem gratie Christi appetivit.

Omitto quæ ibidem à num. 9. disputat, contra quorundam opinionem de modo physico & intrinseco infinito, ratione cuius gratia Christi habeat infinitatem physicam. Est enim adēd insulta ea opinio, ut vix videam, quomodo cuiuspiam sapere potuerit. Modus siquidem omnis qui in gratia potest intelligi, vel est unio gratiae cum subiecto, vel ipsorum inter se graduum gratiae. Neuter autem potest per se accipere infinitatem, nisi gradus ipsi illam accipiunt: quod commenti illius aurores non afficitant. Quia tamen si qui ita sunt philosophari, longè absuerunt à sententiæ afferente gratiae Christi infinitatem; non insisto corum confutatione pleniori, intentus dumtaxat in modum legitimum afferendi eam infinitatem; quam fatendum est, argumentis propè omnibus quibus impetraverit, agere cæscindit.

#### Impugnatur verisimilius.

77. Possimus tamen non improbabiliter suadere, gratiam Christi habitualiter finitam esse, ex eo quod congruum videatur, Deum qui omnia fecit in numero pondere & mensura, habuisse hic rationem infinitatis entitatis, subiecti recipientis gratiam: ut quamvis subiectum illud obiectualiter possit recipere cumulum gratiae infinitum, si videlicet lubeat Deo largitatem suam exprimere præter legem ordinariam; tamen congruum non fuerit, Deum legem illam universaliter in hac causa præterredi, nullo præsentium in-

finitæ gratia necessitate urgente, cum ad quævis Christi munera, plus sati sufficeret gratia substantialis.

Video virgeri in contrarium posse, si gratia infinita est possibilis, congruum fuisse ut Christo communiqueretur. Congruum quippe fuit, concedi illi omnem gratiam quæ Deo homini esset consentanea. Nulla autem gratia finita, quæ intensio non potuerit esse conformatio Christo. Sicut nulla est gratia tam magna, que excedere queat dignitatem personæ Christi. Unde igitur concedi Christi, gratia intensius infinita, si superponatur eam infinitatem gratie non repugnare. Ita raciocinatur Suarez t. 1. 3. p.d. 22. f. 1.

Respondendum est, infinitatum quidem gratia, esse possibile, non fuisse tamen congruum, concedi Christo omnem gratiam quæ potuerit esse ei conformata, & que non excederet dignitatem tam eminentis personæ. Sic enim nulla plane gratia conferri Christo potuerit. Nam neque finita tantum, ex suppositione quod infinita est possibilis: quia sic, finita gratia non fuisse Christo consentanea. Nec potuerit item conferri infinita; quia supra quamvis gratiam infinitam datum, posset dati alia auctio, cum nulli sit terminus in gratia producibili divinitus de potentia absoluta. Omnis autem illa gratia auctio, æquæ consentanea Christo fuisse & æquæ non excessisset dignitatem eius, ac alia tenuior & remissior gratia: ac proinde nulla plane gratia, communicanda Christo fuisse: quia etiam illi omni omni gratia possibilis, concessa Christo fuisse, neque haec Christi dignitatem excederet, eive conformata adequare statu posset. Itaque ut affirmabam, congruum non fuit, Deum violata universalis lege infinitum simpliciter est certis patibus æquilibus compactum exclusive è divinis operibus, sine vla priors necessitate gratiam infinitam Christo elargiri: sed sati superque fuit, concedi Christo etiam mensuram finitam, quæ secundum regulas diuinæ sapientie, iudicata est Christo conformans, que scilicet summa esset de potentia ordinaria.

#### Gratia Christi, finita, sed summa de potentia ordinaria.

78. Non dico absoluè summam, quia nulla talis gratia produci potest. Quantlibet enim infinitate producatur gratia, adhuc potest à Deo fieri alia cumulator & auctior. Itaque tantum dico, gratiam illam iudicatam esse Christo consentaneam, que summa esset de potentia ordinaria; quia regula diuinæ sapientie quibus appenditur cuique mensura gratiae spectato fine & numeribus in qua confertur, illad dumtaxat rulerunt, ut Christus cum esset caput Ecclesiæ, & vniuersa gratia, nemini de gratia vberitate concederet de facto: ita ut licet gratia puræ creature potuerit de potentia absoluta superare intentione gratiam Christi, tamen non modò eam nullius puræ creature gratia excederit, sed ne sequauerit quidem. Quia ratione accipi ad veritatem potest, quod sapientia incarnata antè omnes montes colles, abyssos, fontes, constituta ex cap. 8. Prouerb. ad Christum omnibus Sanctis anteponendum accommodat Marcellus Ancyranus apud Eusebium lib. 2. contra eum c. 3. Idem ferunt illa apud Patres crebra & expresa, de nullius plane creature contentione quodam sanctitatem cum Christo facienda. Quamvis enim Christus, etiam si sanctitatem creatam remissione habet, tamen vi sanctitatis substantialis omnem plane cumulum gratiae habitualiter longè superexcederet, & per eam semper esset Deus supernaturaliter amabilior quamcumque creatura, quantumvis habitualiter grata & sancta; tamen iis quæ dixi Patrum locis, vniuersè agitur de Christi sanctitate, & quoad omnem modum quo sanctus est, pronunciant de eo Patres, non est sanctus ut est Dominus. Signo nonnullos.

Patre, nullius gratiam, cum gratia Christi,  
componi solum.

79. Origenes hom. 9. in Ezech. ad illud, iustificasti  
fides tuas, sic scribit. [Iniquitas mea, iniquitas est compari-  
tione maioris iniquitatis. Sic & iustitia mea, ex  
comparatione multiplicis iustitiae iniquitas reputatur.  
Proprietas non iustificabitur in conjectu omissis vivens.  
Fuerit licet iustus Abraham, & iustus Moses, iustus  
vulnusque illustrium virorum; sed ad comparatio-  
nem Christi, non sunt iusti. Lux eorum cum eius lumen  
composita, tenebre reperitur. Et quomodo lumen  
lucis ad Solis radios obsecratur, & velut alia que-  
dam cœca matres contenebunt: sic licet fulgeat  
in se omnium lumen ante homines, non tamen  
faget ante Christum: lucem quippe lumen vestrum, non  
simpliciter diuum est, sed lucem ante homines. Ante  
Oculum, non potest lumen folgere iustorum. Ut  
splendor Lænae & micantia cœli sidera, priusquam oria-  
tur Sol, in stationibus suis rotulant, orto vero Sole ab-  
scentibus, sic lumen Ecclesiæ, lumen Luna, prius-  
quam oratur lumen illud verum Solis iustitiae, resplendi-  
tum, & clarum est ante homines: cum autem Christus  
restitutus, ante eum contenebretur.]

Augustinus lib. 5. in Julian. cap. 15. alias 9. [Natura  
hominis Christi, nostræ naturæ dissimilis non fuit, sed  
vix dissimilis fuit. Ille quippe sine via natus  
ex homo, quod hominum nemo: quantum autem ad  
ritus seruitur qua Christum debemus imitari, hoc quo-  
que ad distanciam plurimum valet, quod vndeque que-  
natum homo est, ille autem etiam Deus. Neque enim  
tunc paret iustus homo esse qui homo est, quan-  
tum homo qui & Deus est.]

Bullius in cap. 2. Esaïæ, tractans montem domus  
Domini elevatum super colles. [Colles virgine, tumuli  
sunt quidem in aliquam altitudinem à terra &  
cœlo ambitu circumscribimur insurgentem: Hu-  
miliares quidem locis supereminentes, altissimi ve-  
ni inferiores sunt, pura montibus. Itaque præcellens  
& incomparabilis prærogativa Domini iuxta assump-  
tum humanitatem, quin supra omnes, qui simul ad-  
mici tandem quibusdam virtutum ornamenti eni-  
meretur, demonstrata sit præminuisse; eam ob tem-  
pore colles furios fuerat conspicuæ ac prælustris,  
mos Domini. Amplioris enim gloria præ Moysi di-  
gros est habens, quanto ampliorem honorem habet  
Dominus, qui fabricauit eam. Quanto rufus præstator  
et, Abramam ipso: Abraham exultauit, ut videret  
deum afflante humanitatis; & vidit, & gaudens est.  
Ex Abraham quidem decimas dedit Melchisedech.  
Melchisedech autem præsignabat Dominum. Et hæc  
quidem dicta sunt, ut excellentiam representemus Do-  
minis Corporis. Abfit enim vt nos divinam eius na-  
turam gloriosius, collatione habita eminentis excel-  
lentia ad viam seruum creuarum. Ipsa enim dispen-  
satio, iuxta etiam conditionem assumptæ carnis, super-  
iuit his suis, quorunque inter homines iustitia excelle-  
runt. Solus enim ipse non admisit peccatum, maiestas  
autem & magnificencia eius naturæ, supra cœlos ele-  
vata est.]

80. S. Cyrilus l. 1. Glaphyr. in Pentateu. exponens  
benedictionem Iosephi quam Christo aptat, cui ob  
genitam nativitatem, & superba beneficium, & quæ in  
terra est, fuit concessa, addit de benedictione Christi  
in humanitate. [Benedictus ergo est causa vberum &  
vibes. Nam ve supra dixi, postea quæ factus est ho-  
men, & obediens Patri vñque ad mortem, hæreditatis  
suum super omne nomen, & ipsi omne genu fle-  
xure, coelestium, terrestrium & infernorum,  
qui conseruant, quod Dominus Iesus Christus sit  
in gloria Dei patris. Nam etiæ apparuit, sicut nos, ho-  
men. Raynandi Christus.

mo tamen vt Deus, superat quemvis sanctum, etiam  
illos qui iā inde à primordio mundi extiterū & patres  
sunt nominati. Ita enim Psalmista ait: Quemam quis in  
nubibus equabitur Domino: si quis ei simili erit inter  
filios Dei: Hoc & beatus Jacob docet præsenti loco di-  
cens, quia præsumiuit in benedictionibus montium firmoru, &  
collium æternorum. Nam montes firmissimos, itemque  
colles æternos, vocas Sanctos: propterea quod à terra  
sublati sunt, neque amplius res abiectas curant, sed su-  
perna querunt, & ad summam terrum fastigia enixè con-  
tendunt. Inferiores igitur sunt Christo in gloria, etiam  
sanctissimi ex Patribus, qui vel summum virtutis cul-  
men conciderunt. Siquidem hi omnes fuerunt ser-  
viti in domo Dei, et Deinde in filios sunt cooptati. Ipse  
autem est Dominus tamquam filius familiæ, ea per  
qua ipsi illustres euaserunt, ipsis suppeditans. Unde &  
ipsi dicunt, quod ex plenitudine eius, omnes accepimus, &  
gratiam pro gratia. Quamobrem naturaliter competit  
corona gloria, ipsius capit. Quod dixit Christum, vt  
Deum, superare sanctitatem quoquis iustos; non cōd  
pertinet vt intelligamus Christum ratione solius sanctitatis  
increatae superpredi homines sanctos: Hoc vel mo-  
nere superfluum esset. Pertinet ergo ad indicationem  
fontis è quo manavit gratia creata, qua Christus præ  
Sanctis omnibus, exornatus est.

81. S. Gregorius ad illud Cant. 1. Nolite me considera-  
re quod fusa sum, quia decolorauit me Sol, hoc est sit,  
quod sancta sp̄la proficitur se à Sole decoloratum. [Per  
Solem Christus significatur, Sol ergo eam decolorauit:  
quia quantulumque fulgeat anima, in comparatione  
Christi fulgorem amittit. Sunt quippe nonnulli, qui in  
hac nocte mundi, velut stellæ hominibus fulgent, &  
luminaria proximis apparentia mox ut iustitiae Christi  
se comparant, quasi sine luce sunt, qui bene incom-  
parabiliter prius hominibus lucebant.] Idem S. Pon-  
tifex lib. 1. in 1. Reg. cap. 1. ad illud non est sanctua ut est  
Dominus, præfatusque de Christo intelligi, & excellen-  
tiam sanctitatis eius hinc demonstrari, subdit; inde  
summam illam Christi sanctitatem à nemine adæqua-  
bilem demonstrari, quod omnes quotquot sanctitatis  
stillicidium aliquod sunt adepti, è Christi fonte haue-  
runt gratiam. Quod non ad homines tantum, sed &  
ad Angelos pertinere attingatur, & colligit ex verbis  
illis Psalmi 82. Verbo Domini id est Christo, calix id est  
Spiritus coelestes, firmati sunt, id est sanctificationis  
gratiam sunt adepti. Idem l. 1. 8. Moral. à cap. 29. mul-  
ta loculæ in hanc rem disputa. Egregie c. 34. circa  
illud, non adequabitur ei topazium quod ad sanctos ho-  
mines aptat. [Factum est, (inquit,) ut nonnulli prodirent,  
qui mediatores Dei & hominum, hominem  
Christum letum, purum hominem creatum dicerent,  
sed gratia Desificatum, tanumque ei sanctitatis tribue-  
rent, quantum de Sanctis ceteris, eius videlicet famu-  
lis agnoscunt. Quos beatus Iob, Prophetie Spiritu  
afflatus, sententia sua definitione redarguit, dicens;  
non adequabitur ei topazium de Æthiopia. Quid pet  
Æthiopiam nisi præsentem mundum accipimus? Quæ  
coloris nigredine designat peccatorum populum, fe-  
ditatemque meritorum. Aliquando veid Æthiopia  
nomine, specialiter gentilitas designari solet, infidelitatis  
prius nigra peccatis: quam veniente Domino  
Abacuc Propheta vidit timore perterritam, & ait; ta-  
bernacula Æthiopum expausecent, tabernacula terra  
Madian. David queque Propheta, videns quod ad Iudeam  
redimendū veniret Dominus; sed ante gentilitas  
crederet, & postmodum Iudea sequetur, sicut scrip-  
tum est, donec plenitudo gentium invenerit & sic omnis Isra-  
el salvi fieret, dicit Æthiopia preuenient manus eius Deo.  
Id est, præfumquam Iudea credat, saluandam se offert om-  
nipotenti Domino, peccatis nigra gentilitas. Topazium  
vero, preciosus lapis est. Et quia Graeca lingua, pan-  
omne dicitur, pro eo quod omni colore resplendet,

O o topazium,

*R*ā  
topazium, quasi topodium vocatur. Dux verò in Deum conuersa gentilitas credidit ex ea multi ita sunt dono Spiritus locupletati, ut quasi multis coloribus, sic multis virtutibus luceant. Sed ne acceptis quisquam virtutibus extollatur, à sancto viro nunc dicitur; non adquabitur ei topazium, de Ethiopia: ac si aperte dicat: nullis Sanctorum quibuslibet virtutibus plenus ex ista tamen nigredine mudi collectus, æquari ei potest, de quo scriptum est: quod nascetur ex te sanctū vocabitur filius Dei.]

Somnū totius disputationis, exhibet ipsemet c. 36. verbis illis. [ Notandum nobis est, quod sanctus vir, vt longè distare ab hac Sapientia Angelos demonstraret, dicit: non habitur aurum obprobrii pro ea, qui vt antiquos etiam partes, facti eloqui tractatores, inferiores ostenderet, adiunxit, nec appendetur argentum in commutatione eius. Vt Philosopherum quoque Sapientiam huic monstraret longe subesse, intulit; non conferetur iunctus Index coloribus. Atque subiunxit; nec lapidi sardoniso preciosissimo, vel saphiro, vt in illa quoque superna civitate, nullum peruenire ad aequalitatem virginis demonstret, addidit; non adquabitur ei aurum vel vitrum. Vt Prophetas quoque ei subesse ostenderet, subiunxit; nec commutabuntur pro ea vas auri excelsa & eminens, ne commemorabantur in cōparatione eius. Trahitur enim Sapientia de oculis. Ad extremum verò vt ipsos quoque in Ecclesia hereticos interceperit, qui à gentilitatis errore venientes fidem quam percipiunt per superbiam scindunt, addidit; non adquabitur ei Topazium de Ethiopia. Ac si patenter insinuerit, dicent: Hi qui ex peccati nigredine ad conuersionem veniunt, æquari Deo (homini) omnino non possunt, quoniam multis colorum virtutibus resplendere videatur. Quorum vt superbia refutetur, apud subiungitur, nec tintura mundissima componetur. Tinctura enim mundissimæ, vocantur hi qui veraciter sunt humiles, & veraciter sancti: qui sciunt quidem, quia ex semetipsum virtutum speciem non habent. Sed hanc ex dono gratiae desuper venientes tenent. Tintæ enim non essent, si sanctitatem naturaliter habuissent. Sed mundissimæ tintæ sunt, quia humiliter custodiunt superuenientem in le virtutum gratiam quam accepterunt. ] Latissimè S. Gregorius describunt, & dilatant hoc loco, Etherius & Beatus l. i. contra Elipandum refutantes profanas illas Elipandi voces, quibus se Christo componebat. [ Et ille Christus, & nos Christi; & ille seruos, & nos serui. ] Adrianus item Papa in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, multis alijs similibus B. Gregorij locis allegatis, ad Christum quoque aperat illud Psalmus, non est similis tu in Diu Domine. Quoniam enim homines puri, & Angeli, per gratias habitualis communicationem trahent in Deos mysticè loquendo; Tamen nemo talium adscriptiorum Deorum, similis est sanctitate & gratia Christo Domino, qui cum sit verus Deus, obtinere debuit euangelum gratie, supra cumulos cuiusvis gratie puris creaturis concessæ, exaggeratum.

#### Plenitudo gratie in Christo.

82. Quare fixum esto, Christum sanctitatem & gratiam habitualem sortitum esse summam de potentia ordinaria; ita vt seposita sanctitate substantiali, & ratione huius solius creare sanctitatis, nemo mortalius, vel etiam celestium spirituum, Christum adsequet. Hæc est illa plenitudo gratie, qua Christo ab Evangelista tribuitur, verbis illis, de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et panlo ante præmisserat, Verbum in carne vixum est, plenum gratie & veritatis. Non enim interpretatio, sed perverbio censenda est, quam adhibuerat Erasmus, & plerumque nimium inconfultus in scriptura exponenda Gaietanus, ea verba de Baptista, non de Christi dicta existimantes. At ex contextu corde loquitur, & granissi morum Patrum autoritate confirmat ibi Toletus, hæc verba in Christum ca-

dete, & de vera gratia, esse accipienda. Quod enim Alcuinus 3, de Trinitate, 2. Christum plenum gratie & veritatis interpretatur, plenum diuinitatis per meram gratiam nobis unitæ & plenum vera humanitatis, non videtur quadrare. Quare gratiam intelligamus gratiam, eaque plenam Christi animam agnoscamus. Enucleant diligenter eam gratia Christi plenitudinem S. Thomas 3. p. qæst. 7. art. 9. & 10. & ibidem Scholastici, insuperque Toletus in c. 1. Ioan. annot. 47. & in c. 1. Lucas annot. 104.

His eam verbis exprefit Laurentius Justinianus de casto connubio Verbi & animæ c. 10. [ Multimode cognoscit illius gratia plenitudo. In eo namque fuit gratia sufficiencia qua in iusto quolibet reperitur: Fuit gratia copia, qua Apostolis donata est, Spiritu sancto super ipsos descendente; sicut scriptum est; repleti sunt omnes Spiritu sancto: Fuit gratia uniuersitatis, que in Ecclesiæ, cui nullum deest donum: Fuit gratia excellētia, que beatæ Virgini concessa est: Fuit gratia superfluenie, de qua dicitur, plenum gratie & veritatis. Fuit quoque in ipso mediatore a sui conceptione gratia copia. Non solù autem in quantum Deus, caput est Ecclesiæ, sed etiam in quantum homo, & influit motum spiritus & gratie, in cunctis quilli copulantur per fidem rectam, vel fidei Sacramentum. Fuit etiam gratia uniom, de qua supra dictum est. Hæc de plenitudine gratiae Christi. ] Cave putas hanc tantam diversitatem gratiarum, ex quibus illam plenitudinem conflat Iustinianus, ex specie multiplicibus formis supernaturalibus constare. Unica enim Christi gratia habitualis, vel unio hypostatica, ad illa omnia sufficit. Ad intelligendam autem plenitudinem illam dicit natus, panos Patres in eam sententiam atrox.

83. Novatianus 1. de Trinitate, 2. 29. [ Spiritus sanctus habitans in solo Christo plenus & totus, nec in aliqua mensura aut portione, mutatus, sed cum tota sua redundantia cumulatè distributus & missus, vt exilio delibetationem quandam gratiarum careri consequi possint, totius Sancti Spiritus in Christo fonte remanente, vt ex illo donorum atque operum vera ducantur, Spiritu Sancto in Christo afflentibus habitanter. Hoc etenim iam prophetans Esaias siebat; & requiescat, inquit, super eum spiritus Sapientie & intelligentie, spiritus consilij & virtutis, spiritus scientie & pietatis, & impletus eum spiritus timoris Dei. Hoc idem, atque ipsum & alio in loco ex persona ipsius Domini, spiritus Domini super me, propter quod uxori me euangelizare pauperrimis mihi me. Similiter David, propterea uxori te Deustus oculo latravit pro cōsoribus tuis. De hoc Apolonus Paulus, qui enim spiritum Christi non habet, hic non est tu. Et ubi spiritus Domini, ibi libertas. Hic est qui operatur ex aquis secundum naturitatem, semé quoddam diuinum generis, & consecrat oratione ecclesiæ; naturitatis propius promissæ hereditatis, & quasi chirographum quoddam aeterna salutis, qui nos Dei faciat templum, & nos eius efficiat domum. ] Quandoquidem eam Spiritus sancti in Christo plenitudinem ponit, cuius est in nobis delibatio, & per quam tanquam per semem diuinum in Dei filios transcribuntur; perspicuum est, plenitudinem sanctitatis quam Christo tribuit cadere in sanctitatem habitualem, saltemque eam non excludere, in dō complecti.

S. Fulgentius ad q. 3. Ferrandi, adducto quoque S. Ambrosio. [ Si sic credidimus, necesse est vt illa fructus predicationis Ioannis Baptiste, qua Christo singulariter, ac sine mensura tribuit Spiritus largitatem, dicens: non enim ad mensuram dat Deus spiritum: con & maiores nostri in nobis mensuram largitatis accepimus, in Christo autem plenitudinem manere sancti Spiritus faceantur. Beatus namque Ambrosius in libro primo, capite septimo de Spiritu sancto, inter alia scit: de spiritu meo inquit, effundam. Non spiritum ait sed de spiritu]

spiritum. Neque enim nos capere possumus plenitudinem spiritus sancti, sed tantum accipimus, quantum de suo arbitrio noster pro sua voluntate dūsicerit. Ostenens ergo nos sanctus Ambrosius, non plenitudinem, sed de plenitudine spiritus accipere, paulo post hæc dicit: [De Spiritu Sancto Pater] se dicit effundere super omnem carnem. Non enim totum effundit; sed quod effudit, omnibus abundabit. Supradic nos ergo, effusum est de Spiritu Sancto: at verò supra Domum Iesum, cum in forma esset hominis, manebat spiritus; sicut scriptum est, super quem videtur spiritum descendendum de caelo, manentem super eum, sic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Circa nos ex affluenti commodo liberaliter ingentis est; in illo totus manet in æternum spiritus plenudo.]

84. Petrus Damiani opus. 6.c. 1. ] Constat planè mediatorum Dei & hominum, Christum Iesum, Ecclesiam suam sic ordinasse ab ipso redēptionis humana p̄tordio; ut & per ministros verbi sui, charitatem dona distingueret; & tanen in se ipso omnium gratiarum plenitudinem retineret principaliter. Nam si qui dicit apostolus; habemus thesaurum ipsum in se p̄filiū; idem etiam confiterut: quia in pectore Iesu omnes thesauri sapientiae abscondit. Si autē in pectore Iesu, omnes thesauri sunt, & nihil excipitur; quid ergo relinquitur, quod in vasis hominum fictiliis seconatur? Sed quod illi totum naturaliter possunt, hoc per gratiam, participatione illius, iuxta mentes habent. De illis enim dicitur, quia operari, aquidem spiritus, diuidens singulis prope vult; At de nōgente filio dicit Ioannes Baptista, non inquit, ut mecum dat Deus, spiritum. Et iterum de plenitudine cui omnes accipimus.]

S. Bernardus sermo de nativitate. B. Mariae. [ Quis fons vita nisi Christus Dominus? cum Christus, inquit, operari vna vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Sicut ipsa se plenius examinavit, ut fieret nobis iustitia, & sanctificatio, & remissio, ne cum apparet vita aut gloria, aut beatitudo. Derminus est fons, quem ad nos. Ia plateis derivante sunt aquæ, licet non habeat alienos ex eis. Delendit per aquæ ductum vena illa cœlestis, non tamen fontis exhibens copiam, sed stillida grata acutibus cordibus nostris infundens; alii quidem plus, alii verò minus. Plenus equidem aquæ ductus, vraccipient carceri de plenitudine, sed non plenitudinem ipsam.]

85. Phillipus Abbas lib. 5. in Cant. cap. 2. quærens eis de Christo dicitur sit species eius ut Libani; sic scribit. [Sponsi speciem comparatione Libani, magnipendit. Inter montes cœteros quibus terra Iudeorum dicunt occupari, ita cuius planties conqueritur frequentia montium angustari; ut autem qui nouerant, Libanus altius entelici, arboribus fecundior, alius minus dealbescit; qui bene sponsi typum tenet peribetur, eo quod nulli Sanctorum huius excellenter comparetur, qui virtutum plantaribus & densitate operum fecundatus, nescit viri vitiis, nativo carnis gelidio desubatus.]

Petrus Celsus Ide panibus cap. 9. initio, præfatus munera donare gratiam, subdit. [ A quo autem est munanda gratia, vel accipienda, nisi ab eo qui plenus veritate & gratia, natus est de matre gratia plena. O Iesus, in vena non in lagena; in puto non in vceco, in ventre non in vire, in anima non in cisterna; in fonte non in vase possides gratiam. Aquæ quidem fluunt cum imperio de Libano, sed gratia excurrunt in manitudine & vobis de spiritu tuo.]

*Quo sensu, data non ad mensuram.*

86. Quod vides ex his Paribus plerosque, spiritus & gratia plenitudinem quam in Christo agnoscunt, fabulosi verbis illis Ioannis 3. non ad mensuram dat Deus Theop. Rayn. Christus.

Spiritus non spectat ad astruendam gratiæ Christi inditam imminutatem; sed tantum ad designandam illam summam gratiæ quantitatem Christo collatam, quæ naturæ creata potius esse consentanea: ut idem sit non ad mensuram, quod plenitudo perfectionis & perfectio plenitudinis spiritus & gratiae, ut recte exposuit Petrus Damiani serm. 67. verbis illis. [ Sed mox erit potest, cur Iohannes Baptista perhibeat, quia non ad mensuram dat Deus spiritum, cum Paulus è contrario dicat: unigenitū nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi? Quomodo ergo, non ad mensuram, & quomodo ad mensuram? Sed quod Iohannes assertit, non ad mensuram spiritum dari, de Redemptore nostro precul dubio debet intelligi; in quo videlicet habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quod patenter agnoscat, si ipsa textus Evangelici series attendatur. Nam cum premisisti, non ad mensuram dat Deus spiritus, protinus inquit, pater diligit filium, & omnia dedit in manus eius. Concedat ergo cum Psalmista Iohannes, quia huic iste mensuram tollit, quem ille vincit p̄ confortibus assertit.]

Eundem quem dixi tensum loci Iohannis, confirmat S. Fulgentius ad questionem 3. Ferrandi, ac demonstans, allegatis S. Ambrosto & S. Augustino, cum locum de Christo esse accipiendo, conira quam fecit Tolensis ibi anno. 39 qui censuit, donationem non ad mensuram, de qua ibi agitur, non esse Christi factam, sed humano generi, cura Pater ei filium dedit donatione planè immixta, & excedente omnem mensuram. Sed nobis, interpretatione piolata quæ omnium antiquorum communis est, retinenda videtur; eamque probavit S. Thomas 3. p. q. 7. art. 11. ad 1. & lect. 6. in cap. 3. Ioh. Et sane per bellè connectitur cum antecedentibus & consequentibus. Dixerat quippe Baptista qui ibi loquens refutatur; dixerat inquam, Christo esse credendum; quia quis misit Deus, verba Dei loquitur. Tunc subdit, non enim ad mensuram dat Deus spiritum; Pater diligit filium, & omnia dedit in manus eius.

Liquere videtur; verba quæ expendimus, cum continent rationem cur credendum sit Christo, & cur verba Dei, loqui sic crederentur, apertissime cadere in Christum ipsum, de quo etiam consequenter subditur eum à Patre diligere, & omnia data esse in manu eius. Fato tamen sensum verborum quæ excusivit, eum esse posse quem tradit ibi Riba: nēpe horrati Iohannem omnes ad Christum audiendum; eo quod illi non sicut Prophetis particula aliqua cœlestis doctrinæ communicata esset, sed vniuersa plenitudo. Quia tamen illuminatæ & absolute probatum nōmen spiritus, non designat sola dona intellectualia, sed præsertim ea quæ sunt potiora & meliora charismata, quorum vertex est gratia; propterea merito cum spiritum sine mensura Christo datum, de gratia habituali accepere Patres, vel saltem non esse eius ambitu excludendam gratiam, censuerunt.

87. Igitur summa planè, atque adeo non ad mensuram, veluti per stellas, sed largissimè & copiosissimè & communicata est Christo gratia sanctificans; quandoquidem & reclè statuit Suarez 1. 1. p. d. 22. l. 2. in fine & Aluarez 3. p. d. 37. gratia Christi habitualis, intentione superat totam gratiam Angelorum omnium, & hominum simul sumptorum. Ita enim decet sentire de vero Justitia Sole, & gratiarum omnium fonte. Sicut enim Sol, plus solus lucis habet quam quævis lucida inferiora, ita & Christus, plus sanctitatis & gratia sortitus solus, quam omnes simul Sancti in celo & in terra, habentes de plenitudine eius exiguum participationem. Item sicut fons, plus aquæ habet quam riuī omnes, ad quos ab ipso aqua defluit, ita & Christus, quem præclaram fonte gratia compatabat S. Bernardus serm. de Nativ. Deip. vobietrem gratiam sanctifican-

O o 2. sanctifican-

Etiamen adeptus est, quām omnes simili qui ab eo  
gratiam habiunt. Hoc graues Autores de gratia habi-  
tuali. B. Virginis afflere non sunt veriti, nominatio-  
que Salaz. cap. 31. Proverb. à num. 181. & Val. 3 p.d. 2.  
q. 1. p. 5. ac Suarez t. 2. 3. p. d. 18. lect. 4. conclus. 2. Quām  
verò firmiter id stabiliant, nunc non ago. Illud tamen  
certum est, coniecturas omnes tanta gracia, duobus ex  
summa dignitate Deiparæ, & ex tanto Dei in eam af-  
fectu, multo plus circa Christum vrgere: cum constet,  
dignitatem Christi infinitas excellorem esse, & amo-  
tem quo à Parte dilectus est, nullam comparationem  
admittere, cum eo amore quo pura quācumque crea-  
tura amata à Deo fuerit. Et dicuntur quidem aliqui  
Sancti pleni gratia, sicut & Christus gratia plenus dici-  
tur: sed alia est Christi, alia Sanctorum plenitudo, li-  
cet utraque sit plenitudo. Audi Origenem hom. 29.  
in Lucan. initio. [Quando legis in Evangelio, Iesu au-  
tem plenus Spiritu sancto reversus est, & in Actibus Apo-  
stolorum vbi dicitur quid reperi fuerint Spiritu sancto,  
vide ne æquales putes esse Apostolos Saluatoris: Sed &  
Iesum, & Apostolos, & alium quemlibet Sanctorum  
plenos Spiritu sancto cognosce, secundum mensuram  
vasculi sui. Et quomodo, v.g. si volueris dicere, hæc  
vula plena iunt vino & oleo, non statim indicas quod  
æquali mensuræ plena sint: siquidem aliud sextarium  
capere potest, aliud vtrum, aliud amphoram: eodem  
modo & Iesum, & Paulus, pleni erant Spiritu Sancto:  
sed multo vas Pauli minus erat vase Iesu; & tamen erat  
secundum mensuram vtrumque completum.]

Fatuus Beguardorum metus, ne Christum gratia  
superarent, obiter explosus.

88. Ex his liquet, quām pinguis facerit error Beguardorum, merito damnatus in Clement. ad nostram de  
hæret. Affirmabant enim deueniri in hac vita ad cer-  
tum charitatis & gratia terminum, ultra quem homo  
tamets superest, progrederi nequeat benè faciendo at-  
que merendo. Timebant siquidem ne si hoc darent,  
sequeretur, aliquem purum hominem excedere Christum  
caritate & gratia sanctificante. Sed hic vanus pla-  
nè metus fuit: quia mensura gratia sanctificantis ad  
quam de facto quis est perueniens, non obtinet nisi  
iuxta vires & auxilia que à Deo supernaturaliter exhibi-  
tentur. Deus autem statuit certum terminum auxilio-  
rum hominibus conferendorum, pro mensura gratiae  
ad quam eos destinavit ex aeterna sua misericordia. Quo pacto D. Gregorius 1. Moral. cap. 5. interpretatur  
illud Iobi confitisti terminos eius, qui præteriri non pos-  
sunt. Sicut igitur darum terminus extrinsecus in predi-  
ctis auxilijs, quem puri homines ex suppositione diu-  
ni decreti aliud ferentis, attingere non possunt; quia  
Deus ex sua mera voluntate mensuram ac fines praefixit: ita datur etiam terminus extrinsecus charitatis  
& gratiae per puros homines attingenda: ille nimurum,  
qui correspondit auxilijs ad extrinsecum illum ter-  
minum pertinens. Christus ergo in extrinsecu  
illo gratia termino locatus est, præ quibusvis puris  
creatis: ita ut quantumcumque supponerent omnibus  
auxilijs diuinis tuis exhibitis cooperati; non pos-  
sunt tamen ad illum extrinsecum terminum pertinere,  
aut Christi gratiam adæquate. Videbis plane hac  
excusentem Suarez lib. 9. de grat. cap. 6. num. præ-  
fertim 15. & ex antiquioribus conligentem cum Be-  
guardis tunc vigentibus, Aluarum Pelagium lib. 1. de  
planetu Eccles. artic. 5. 2. §. 1.

Erit tamen cui videatur aduersus hanc adeò eximiā  
& superereminentem, nobisque inadæquabilem Christi  
gratiam, opponi poss: ipsius Christi mandatum, roties  
iubentis ut ei similes siamus, & sicut ipse est ita nos si-  
mus sancti, perfecti, & immaculati. Proposuit hanc du-  
bitationem Isidoro Pelusiotæ Episcopus quidam no-

mine item Isidorus, cui ille in hæc verba satisfacit l. 3.  
epist. 335. [Equidem respondeo non int' optimo à ma-  
ioribus exempla capere, et si minus consequatur  
quomodo enim inimitabilis Dei virtus est, illam tamen  
pro virili imitari conantes, ab imitatione non discede-  
mus. Ut si scribere pueri docent, artepto stylo pu-  
eris quam perelegantissimos prescribunt characteres,  
et si inferiores imitatione sint futuri, ita & divina gra-  
tia virtutis nobis exempla proposuit ut tamquam  
quod queat comprehendit imitetur. Ne igitur quod  
summa imitari non possumus id nos absterrat ab ipsi,  
qua' consequi non valimus: in modo illud magnum no-  
bis videatur, quod digni sumus habiti, vel ex parte di-  
uinam imitati imaginem.]

*Modus collatæ Christo gratia, valde perfectus; ac  
primum quia ex meritis.*

89. Restat considerandus modus, quo Christus hanc  
gratia abyssum quam ei inesse vidimus, divinitus ac-  
cepit. Potest autem distinguiri duplex de quo con-  
trauersia esse queat: nempe primò controverti potest in  
Christus accepit illam per meriti, vel absque meriti.  
Secundo an paulatim, vel certe totam sumus. In  
primo puncto vnamini recentiorum sententia fet,  
Christum Dominum non accepisse gratiam ex me-  
ritis. Quod aliqui ita certum sentent, & vt contraria-  
damment temeritatis. Sed vt Suarez recte noravit t.i.  
3.p.d. 40. l. 2. ea censura est temeritatis: cum sententia  
qua' Christum ex meritis assecutum esse docet donum  
accidentale gratiae sanctificantis, & consequenter gloriæ,  
graues Autores habeat, & valde probabiles ratio-  
nes, ac proinde ipsa quoque sit probabis, Eam senten-  
tiam docuit Ballolis in d. 3. 18. q. vñica articulo 3.  
Maior ibid. q. 1. Mayro ibid. nec oblitus S. Thomas  
3-p.q. 34. art. 8. & ante hos omnes Albertus Magnus  
dem distinet. Idem cogitatur dicere Aluare, qui 3.p.d.  
15. ad 1. concedit Christo meritum congruum gratiae  
habitualis. Cum enim d'gnitas persona aliunde summa  
esset, nihil potuit deesse ad meritum condignum,  
si congruum affuit. Hinc vides quām absque idonea  
causa, Valentia 3.p.d. 1. q. 19. p. 3. falsus omnia que ad  
probandum communiorum sententiam de gratia Chri-  
stio absque meritis collata proferuntur, inanis esse, &  
facile solubilis, ob solam tamen Scholasticorum con-  
cordiam, det manus, & Christum absque meritis hec  
dona accepisse fateatur. Non enim vnamimier Scho-  
lastici ita tradunt: Et vt tradent, nisi idoneam ratio-  
nem proferent, audiendi non essent si in contrarium  
æquè valida ratio vrgat, vt hic sanè vrgat. Præter  
predicatos Scholasticos, Christum ex meritis hæc dona ac-  
cepisse, agnoscit Iunilius lib. 2. de partibus diuina le-  
gis cap. 22.

Accedit ratio, qua' vt formetur, præmittendum est,  
non esse dubium quin de potentia absoleta Christus  
Dominus hæc dona mereri poterit. Reclamat quidem  
Canis 12. de locis cap. 14. & communiter Tho-  
mista 3.p. q. 19. art. 3. vbi putant ita tradere D. Thomam:  
Sed nihil planè proferunt, quo probabilitet su-  
deat repugnantem. Quidni enim Christus, per ope-  
ra in prima instanti elicita independente à gratia &  
gloria, potuerit hæc dona promereri? Dignificatio  
enim qua' à gratia substantiali conferti poterat, plu-  
quam sufficiens erat ad eas actiones dignitate confor-  
mantia exornandas. Antecedens autem temporalis inter-  
meritum & premium, quam exigit Dur. in 3.d. 18.q. 1.  
num. 5. nullo modo est necessaria, vt patet ex angmen-  
to gratiae, quod iusto rependitur sodeum inomento  
quo elicitur actus qui augmentum illud metetur. Si  
maliterque peccator, eoderum momento quo conci-  
tur, meretur de congruo sanctificatiem quam tunc acci-  
pit. Et Angelus, iuxta probabilissimam sententiam, fa-  
stifica

sticatus est per propriam dispositionem, atque adeo ex meritis in primo instanti quo acceptit esse. Tandem quod haec dona debeamus connaturaliter anima Christi, nullum continet repugnantiam, quoniam infuper ex merito ea habere potuerit. Nam gloria corporis, debetur connaturaliter Christo, supposita gloria animae; & tamen Christus eam meruit: quod contra Calvini 1. inst. c. 17. §. 6. recte affirmant, & ex varijs Scripturis confirmant Bellatm. l. 5. de Christo c. 9. & 10. & Feud. in appendice ad Christom V. brifus hæresi 7. Nominum nihil verat aliquid plurius simul titulis qualibet totalibus accepit, & tunc connaturaliter deberi, cum meritis quoque comparati: quod male negat Alphonfus Mendoza quoddam Scholast. n. 11. Nulla igitur fuit repugnans, spectando potentiam Dei absolutam, quoniam Christus haec dona mereri posset. In quo v. deo confidere recitationes maxima ex parte, & Sicutem t. 1. p. d. p. f. 1. Radem in 3. controu. 2. art. 3. concl. 4. Hippolitum q. 19. n. 24. & passim alios.

Quo ita præmisso, sic licet argumentari, ad p. obandum prædicta dona obligare Christo ex meritis. Debemus concedere Christo modum ea dona parandi, qui si honoscentior, & dignitatis eius congruentior. Taliis isti ei s. & quod non exclusa connaturalitate, & collatione facta titulo illius, conferantur quoque ex meritis. Igitur hic modus dona ista comparandi, est Christi concedendus. Major v. debet explorata. Minus quoque per pieua est, quia quamvis comparando talium connaturalitatibus cum titulo meriti, recte dicatur honoroscentius esse, habere titulum connaturalitatis, quam titulo meriti; quia ratione antiqua nobilitas. præferunt nuper, etiam ex meritis comparata: Tamen manifestissimum videtur, concussum utrinque tunc, nobiliorum efficer modum accipendi haec dona, nam si ex unico eorum accipientur. Et in hoc patitur, qui pro titulo connaturalitatis pugnant. Quia enim honoroscentius est ac dignius, habere haec dona ad modum proprietatis connaturalis, quam per unum; idcirco excludunt à Christo meritum hominum donorum. At nos non facimus contentionem utrumque illius modi solitarii acceperit, sed utrumque simili iunctum comparamus cum modo ea habendi ratione connaturalis debiti. Et idcirco dicimus, honoroscentius esse Christo, quod haec dona habent, & ex meritis, & ex titulo connaturalitatibus, quoniam si hoc dumtaxat posteriore titulo ea habu. s. t.

#### Ad objecta in Contrarium.

90. Neque vero præponderat huic nobiliori modo comparandi gratiam & gloriam, ea ignobilitas quam Suter d. illa 40. f. 2. solam opponit: nempe quod inde legatur, Christum non semper esse operatum ex habitu: actus enim quibus Christus gratiam meruit, sicut superponunt gratiae que per eos principiantur, ita & habebitis operatus gratiam confiuentibus. Ac proinde Christus, dicendum erit eleuisisse actus illos modo imperfeci, nempe absque habitu; nec ex tota plenitudine sanctitatis, tam creatae quam increatae, que exteffine maior est, quam sola sanctitas increata. Hec inquam non præponderant ei nobiliori modo quem propositum. Nam operari ex habitu, tunc est nobilior, sicut ab eo operatio non fieret connaturaliter. At in Christo, operatio supernaturalis ob unionem est con naturalis. Quod autem extensivè sit nobilior agere ex duplice principio dignificante personam, quam ex uno effientialiter infinito, non auger reuera nobilitem intensum operationis, sупta id quod conferat principium effientialiter infinitum, si adesser solum, et quamquam sit plura dignificantia, tamen ea plures compensantur, (& quidem cum excessu,) per plures latitudines nobilium modorum quibus haec dona acquisiuntur, cum titulo connaturalitatis, simulque

Theop. Raynaldi Christum.

meriti comparantur. Quare ratio à nobis adducta videtur firma.

Quæ vero è contratio opponit Rada art. cit. pro conclusione 7. nullus plane fuit momenti, ut quod ait omnem Christi operationem meritoriam precessuisse ex habitu aliqua virtutis infusa: atque adeo præsupposuisse gratiam, quæ est radix prima totius meriti. Haec iam contrarium, monstrantes nihil esse necesse, ad opera Christi meritoria præsupponi habitum. Adit Rada, gratiam habitualem, cum sit proprietas connaturalis, immediatus necesse cum anima, quoniam operationes quibus promerenda esset, ut non posse cadere sub merito, quod debet esse anterius præmio. Item gratiam esse principium quoddam, meritum vero esse actionis secundum principium, est natura prius operatione. Denique gratiam esse principium meriti, atque adeo non posse sub merito cadere. Haec omnia sunt manifeste inania. Nam proprietas substantialis supernaturalis, potest non connecti cum subiecto objectualiter eam recipiente, nisi per actionem meritoriam & ita re ipsi sibi contingit. Similiterque principium actionis aliquius secundi, (quale tamen reuera non videtur esse gratia, nisi mediata & remota;) potest principiari meritoriè, & etenim esse natura posterius alio actu secundo, qui non per gratiam accidentalem de qua agimus, sed per substantialem dignoscitur.

Itaque nihil profertur, quod meritū Christi in suam gratiam sanctificantem, & omnia eam consecuta, labefacter. Anteriora tamen, ut scientia insula prælocens merito, & auxilia quibus operationes meritoriae sunt edice, sub Christi merito non cediderunt, sed tantum gratia sanctificans, & gloria, & virtutes, & auxilia postteria, & denique quicquid gratiam est consecutum.

*Alia perspiclio modi quo collata est Christo gratia, nempe tota simul.*

91. Venio ad alterum modum gratiam comparandi, qui spectat successionem aut similitudinem adoptionis gratiae sanctificantis, quantam ei collatarum vidimus. Hanc ergo gratiae abyssum, accepit Christus, non particulariter, & cum successione, sicut nos; sed in primo conceptionis sua momento, que benedicta eius anima creatra est, ita ut deinde, nullum proslus in gratia sanctificante incrementum suscepit. Probat hoc Bellarmenus l. 4. de Christo c. 1. adductis multis Scripturis; & cap. 3. prolatis plerisque Patribus, quorum ea fuit mens aperta. Dicitur plane Isaia 11. Spiritus Domini, hoc est interprete ibi D. Hieronymo fons Spiritus sancti, & tota gratia Christo aliquando obuentia, dicitur requietura supra florem egredientem de radice Iesse: hoc est super Christum, cum primum conceperus est.

Eodem modo aperiret hoc possumus omnia loca, quibus Christus vincens dicitur Spiritu sancto, quod de collatione gratiae facta anima Christi; præter terminacionem humanitatis, & sanctificationem eius substantialem, est accipiendo. Ea autem vincio facta est in primo momento quo Christus est productus, qui idcirco ab eo temporis puncto Christus est dictus, ut S. Damasc. 4. fid. c. 6. probat ex Nazianzeno, Cyrillo Alexandrino, & Anastasio. Et eadem ex causa Christus dicitur vincens pra confortibus suis, inquit Rupertus l. 1. de oper. Spiritus sancti c. 13. [Vixit te (inquit) Deus, Deus tuus oleo letitia pra confortibus tuis. Pra confortibus, inquam, tuis. Non enim quemadmodum confortes tu, qui postquam in delictis vel peccatis concepti sunt, deinde per gratiam misericordis divisa singuli percepimus bona benedictionis: non, inquam, sic tu sed in ipsa conceptione, plenitudinem possides totius benedictionis, ut de tua plenitudine accipiant omnes confortes, vel participes tu.] Sic ibi in hanc tem Rupetus quem præterea vide optimè id confirmantem lib. 6. de prosp. Spiritus sancti cap. 3. & 10.

O o 3

Scrib

Sciēt̄ Guerricus ferr. 2. de Annunc. huc accomodat varia apud Prophetas nomina Christi. [Benē (inquit, ) simul vocatur germen, & filos, & fructus, qui sine gradu profectus ab initio concepus sui, omni virtute & gratia in seipso extitit perfectus. In nobis enim, primum ipsum germen est, cum fides in confessionem protumperit, vel opus manifestum. Postmodum filios, cum super proficiētē efflorescit sanctificatio Dei, quodam spectabilē decore virtutum; denum autem fructus, cum beatitudō faciet hominem consummatum.] Igitur tota gratia quam Christus aliquando habuit indra ei est ab initio, vt sonant Scriptura iuxta Patrum interpretationem hue aptata.

*Patrum consensus,*

92. Nunc suffragium aliquot Patrum, mentem suam scorsim à Scripturis expromentium, adiungamus. [Non quando venit ( ait Orig. hom. 19. in Lucam) Ad adolescentiam, non quando maniferte docebat, sed cum adhuc esset parvulus, habebat gratiam Dei : Et quomodo omnia in illo mirabilia fuerant, ita & pueritia mirabilis fuit, vt Dei sapientia completeretur. Iabant itaque parentes eius iuxta confutendum in Ierusalem, ad solemnum diem Pasche, & cum factus fuisset annorum duodecim. Diligenter oblerua, quia primum quādū duodecim esset annorum, sapientia Dei, & ceteris que de eo scripta sunt, complebatur.] Multos etiam Patres mox proferunt, qui disertè id statuant, exponentes illud Luca 2. puer proficiebat sapientia, & etate, & gratia. Negant enim id de augmento gratiae sanctificantis accipendū esse, ideoque alias dicti illius expositioe prosequuntur.

Disertissimē in proposita sententia est S. Bernardus hom. 2. super missis est, vbi Christum specie viri à feminā circundati describens, ait. [Sicut igitur latens in vrete, siue vagiens in praesepio, siue iam grandisculus interrogans Doctores in templo, siue iam perfecte etatis docens in populo, & quē profectō plenus fuit Spiritu sancto : nec fuit hora in quamcumque etate sua, qua de plenitudine illa quam in sui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adiaceceret ; sed à principio perfectus, à principio inquam, plenus fuit Spiritu sapientiae, & intellectus, Spiritu confilij & fortitudinis, Spiritu scientiae & pietatis, & Spiritu timoris Domini.]

Damascenus quoque, negantes Christum ab initio acceperisse omnem gratiam, non dubitat esse Nestorianos. Sic enim scribit lib. 3. de fide cap. 22. post expostum varijs modis perfectum Christi in gratia, de quo Luca 2. [Qui verò proficere ipsum dicunt sapientia, & gratia, vt horum accessionem additionemque subinde insipientem, non ex extrema Carnis existentia, vno- nōm factum astruunt, neque secundum hypothasim aderant vnonem, à Nestorio vana sapiente persuasi, habitudinariam vnonem, & nudum incolatum falsō prædicant : non cognoscentes neque ea qua dicens, neque de quibus differunt. Nam si verè vniā est Deus Verbo caro extremæ exstentia, magis profectō in eo existet, & hypothaticam ad ipsum habebit identitatem. Quomodo ergo non perfectē ditata est omni sapientia & gratia? Non ipsa quidem per gratiam participans vt nos, neque secundum gratiam ea qua Verbi sunt, participans, sed potius propter vnonem secundum hypothasim, humana & diuina vnius Christi facta, participat. Sed & quia ipsa erat Deus simul & homo gratiam & sapientiam, & omnium bonorum plenitudinem, mundo interrogat.] Cassianus idipsum diligenter confirmat lib. 2. de incarn. cap. 6. & 7. Scholastici omnes in 3. d. 13. vel 3. p. q. 7. art. 12. his Partibus subseruantur.

*Probatio ex ratione.*

93. Autoritati suffragatur ratio. Christus enim, vt vidimus, non accepit gratiam ex solis meritis, sed alio quoque longè digniore modo, nempe per modum proprietatis connaturalis, debita anima Christi, ratione sui esse personalis. Non quod gratia Christi manauerit à personalitate Verbi, qua ut sic actua non est, vel quod profluxerit ab unione quam item liquet non est actuam; vel denique quod cauta sit ab anima, per Verbi substantiam terminata; quis hoc fingat. Sed quod huic animae Verbi substantiam eucēta, deberetur connaturaliter virtus illa gratiarum, vt plenius prosequitur Rada in 3. contro. 4. in appendice ad 6. articulum. Sicut ergo proprietates connatales, non acquiruntur aut perficiuntur per actus, sed ab initio implantantur, conferunturque à natura : Ita gratia Christi, conservata ab initio est anima eius, ac proinde nullo honorum Christi actuum accessu, est cumulata. Nec refert, quod ita sit connaturaliter debita, vt tamen per meritum quoque obigerit, quod in Christo fuit semper nouum. Hoc inquam non refert. Non ob adiunctam titulum connaturalitatis, omnis gratia Christi debita, conferri debuit simili, & sub solum primum meritum quod infiniti valoris fuit cadere debuit, & non per noua merita subinde augeri. Idem optimè confirmatur, ex beatitudine anima Christi. Constat enim Christi animam, iam à primo momento sui creationis, fuisse beatam. Atqui stolas beatitudinis, sibi stolas quietis & termini, qui proinde est invariatus & fixus. Sicut ergo beatitudo anima Christi, non crevit temporis processu; ita neque gratia, quæ est semen gloriae: alioquin enim necessarium fuisse, gloriam crescere, ob perpetuam gratiam sanctificantis & gloriae correspondientiam.

*Nonnulla contraria in speciem ferentia.*

94. In contrarium esse evidenter scriptura quadam, & Patres. Nam Luke 2. disertè dicitur, puer proficiebat sapientia, & etate, & gratia. Quid clarius. Ac ne ad Metaphoras res detorqueretur, codem planè modo expedit Euangelista, profectum in gratia, quo expedit profectum in etate, qui indubie verus fuit ac realis. Ergo & profectus in gratia, est codem modo accipendus. Hafsi hic aqua Aelredo tract. de Christo dydenni. Nil enim auius est definitè pronunciare. At S. Eusebii Antiochenos, qui primus in Nicæo Concilio fuit l. 6. aduentus Arianos, expōens illud omnia mibi tradita sunt à patre meo, apud Facundus l. 11. pro tribus capitulis cap. 1. disertè habet, Christum maximas & accidentes virtutes percipisse, tamquam hominem, quod ita glossat Facundus. [Nam cum & de homine loquens diceret, iste enim maximas, & accidentes virtutes percipit, tantumdem valet ac si diceret, ille verò non percipit tamquam Deum. Dicendo etiam, quod Christus accidentem virtutum perceptione ad meliora procerfet; & accipisse eum quod aliquando non habuit, & profecisse, testatur.] Item Beda q. 1. 4. ex varijs, componens Christum & Adamum, & reddens rationem cur Adam datus sit homo verus Christus antem homo novus; ita philosophatur. [Prima die qua Adam conditus fuit, verus exitit, non etate, sed congrua similitudine: Quia sicut res quæ verus est, deficit, & ad occasum tendit, sic Adam qua hora peccauit, ad occasum mortis, quasi verus descendit; Et similiter post eum quilibet peccator. Sed Christus nouus homo fuit, & speciali ratione: Et licet homo factus, rex tamen erat & Angelorum & hominum: Et præterea generali ratione, quia sicut noua res crescit & robatur, sic Christus de virtute in virtutem crevit, testante scriptura: Iesus autem proficiebat etate, & sapientia coram Deo, & hominibus: Ad cuius initiationem, noui esse debemus; con-

confundendo de virtutē in virtutem.] Quod si virtutē crescit Christus, que appendices sunt gratiae, neesse quoque est gratia crucis, ut habet locus Luce: quoniam defectus fortassis libararij mutulum exhibuit Be- di, expuncta voce gratia.

denuo non pauci Patres, affirmant Christum accepisse spiritum sanctum, cum iam tricenarius à Iohanne baptizatus est; aperte; celis descendit super eum Spiritus sanctus. Sic enim D. Hieronimus IIa. c. 61. censuit prophetiam de Christo vngendo Spiritu Domini, impletam esse in baptismō, cum Spiritus sanctus in Christum descendit, columba specie: quo referit illud ipsiusmet Christi, qui Luce 4. statim à baptismō ingressus Synagogam, & interpretatus de scilicet Elia, spiritu Domini super me, eo quod unxit me; addit, hodie implita est, haec propheta. Eo deinde recidit quod S. Athanasius, contra Arianos, & S. Hilari. l. i. de Trinit. vnde dicitur Christi oleo laxitatem prænuntiantem Psal. 44. auctor fideliter in Christi baptismō, cum Spiritus sanctus super eum descendit.

*Evidentur; Ac primum, quomodo Christus proficisci gratia dicitur.*

95 Hac non difficile expediuntur. Et in primis locis ex cap. 2. Luce, mihi videatur ad gratiam corporis & speciem patri pueri Iesu referendus, ut sensus sit, parvum Iesum in dies pulchritudinem corpore & speciem apparet. Frequens namque est, ut vox genitius famatur pro pulchritudine corporis. Iuxta illud, filius graia & vana est pulchritudo. Et illud Luce de Christo plenus Sapientia, & gratia Dei erat in illo, quod videatur posse accipi iuxta idiotismum Hebreorum versus apud S. Luca, tametsi Graeci scribentes, tamen hebreos tamdiu versato, & scripturis afflueret, ita videtur graia Dei, quod summa & exquisita pulchritudo, sicut montes & cedri Dei, dicuntur: id est eminentissimi montes, & arbores procerissimae. Et hoc scilicet profectus Christi in gratia verus & realis, nihil incommode proposita veritatis de gratia habituali, qua terra simul si Christo concessa.

Quod si gratiam pro interna gratia accipiamus, que videtur per ouulgata interpretatio tradita à plerisque Patribus, dicendum erit cum S. Anselmo l. i. cur Deus homo cap. 9. proficisci Christum gratia: non quia ita sit, sed quia ille sic se habebat, ac si ita esset. Vel certe dicendum erit, gratiam illam non esse habitualem, sed esse operationes gratiae: eo modo quo opera religiosi, apud S. Iacobum dicta sunt, religio sancta & immaculata. Quia igitur Christus quoad operationes probabatur in dies illustrior, edendo videlicet præclariori tempore nobilitaria gratiae opera: propterea dicitur est proficisci in gratia.

Præclarè id tradidit Damascenus 3. f. c. 22. & præterea S. Cyprianus 10. Thes. cap. 7. & l. i. in Ioan. c. 17. ac ezechie 1. 3; pentab. c. 4. verbis illis quibus Nestorium confutatur, hoc Christi profectus per Lucam expresso abundantem, ad pronuntiatum Christi in Sacerdotem & in Deum. [Credimus ex ipso ventre arque vero virginico, ipsum Emanuelum cum Deus esset, hominem prodigie, plenum procul dubio Sapientia & gratia, quia illa naturaliter inerat. Quodnam igitur incrementum suscepere, in quo sunt omnes Thelaui Sapientie, qui superne gratia simul cum Deo & Pater legitur est? Quomodo igitur proficisci dictum est? Ut ego arbitror, quia Deus Verbum pro incremento & etate sui corporis, diuinorum illorum bonorum quae libri incarnationis manifestationem admittentebatur. Consideremos enim, illum quoniam hominem iam noster similis esset, initio latere studuisse, veluti sine strepitu a tacite, paulatim mysterij via disponentem. Et ad hunc rei fidem, Deus ac Pater nobis erit locuples au-

tor, cum dicit; Jacob puer meus, suscipiam eum: Israël electus meus, suscipiet eum anima mea: dedi spiritum meum super eum indicium gentibus proficeret: non clamabit, neque vociferabitur nequa antideretur vox eius foris, calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Increpauit etiam ipsos sanctos Apostolos, ne eum manifestum facerent. Ergo nouares & insolita ostensa esset, & qua curiosus esset exquirenda, si adhuc infans diuinam Sapientiam speciem ostendisset. Sed cum paulatim illam & pro corpore atatis ratione amplificaret, omnibusque perspicuum faceret, conuenienter admodum, proficisci dici potest.]

96. Bréuiter idem habet Orig. hom. 2. o. in Lucam ad finem, & Gregorius Nazianzenus orat 20. num. 63. verbis illis. [ Proficiebat Christus, inquit Lucas, ut æta ita etiam Sapientia; non quod hec in illo incrementum caperent; ( Quid enim eo quod à principio perfectum erat, perfectius esse possit) sed quod hæc paulatim detergerentur, & eluerent: ] Eum Nazianzeni locum Canus 12. de locis cap. 14. cum in D. Thomæ catena allegatum legisset, suppositum censuit, eo quod cum ipse apud Nazianzenum non reperisset. At merito ad numerum illum Bilius Cani indiligentiam reprehendit; admonetque, periculoso esse negare aliquid ex autore quopiam vere allegari, nisi qui negat, auctorem illum vniuersum probè calleat, & memoriter totum teneat. Propositam ex Theologo interpretationem illius dicit, Luce pulchre expressi S. Bernardus hom. 4. super missus est. Præfatus enim summum Christi gratiam & Sapientiam nullo auctorio, processu temporis cumulatam, addit. [ Nec te moueat, quod de illo legis in alio loco; Iesus autem proficiebat sapientia & auctor & gratia apud Deum, & homines. Nam quod de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod appatabat, intelligendum est. Non quia videlicet, aliquid ei nouum accideret, quod ante non haberet, sed quod accidere videtur, quando volebat ipse ut videretur. Tu homo cum proficisci, non quandū, nec quantum vis proficisci, sed te nesciente tuus moderatur profectus, tua vita disponitur. At vero puer Iesus qui disponit tuam, ipse disponebat & tuam: & quando volebat: & quibus volebat sapiens apparebat; quando & quibus volebat sapientissimus, quanquam in se numquam esset nisi sapientissimus. Similiter & cum omni gratia semper plenus fuisset, sive quam apud Deum, sive quam apud homines habere deberet, pro suo tamē arbitrio, eam nunc plus, nunc minus orientabat, prout cernentium vel meritis congrueret vel saluti expedire sciebat. Constat ergo, quia semper Iesus virilem animum habuit, etiā semper in corpore vir non apparuit.]

Alios in hanc rem Patres profert, qui muscas momentes huius vnguenti suavitatem perdere allaborantes, recte dispellit Canisius 3. martialis cap. 22. Praiuat his omnibus, magister Nestorii Theodorus Mopsuestenus, qui profectum Christi in gratia & Sapientia cuius Lucas meminit, accepit de vero profectu per temporis successionem facto. Locum eius describit Leontius Lyzantius l. 3. contra Nestorium & Eutychem.

Quæ præterea obieccebantur, non dissimiliter sunt enodanda, si tantum ferunt profectum Christi in gratia, factum procedente tempore. Verba tamen S. Eustachij qualia præcise referuntur, nihil est quod vrgat ad hunc sensum detorquere. Quamuis enim Facundus, argumentando, & quantum potest reddendo locum inuidiosum & lubricum, ut negotiorum aduertarijs facessat, & Theodorus Mopsuestenus mollius locutum benignè accepi posse doceat, æquè ac S. Eustachium; dicat per ea significari profectum Christi in gratia & virtutibus: Tamen nihil tale ferunt, sed tantum quod Verbum nullis auctoritatis virtutibus splendet, quia Deus est. Christus autem in humanitate

virtutibus accidentatijs colluceat, non tamen quas accepit procedente tempore, sed quae ab initio productionis aduenient.

*Quomodo Christus in baptismo, uetus spiritu sancto si gratiam totam simul accepit.*

97. Illos deinceps Patres, qui Christum in baptismo uentum Spiritu dixerunt, *Toletus in c. 1. Ioan. annot. 7.* recte interpretatur de Christi sanctitate, tunc primum declarata, & officio Prophetæ illius magni, ad quod iunctus & destinatus diuinitus erat, ad proximam tunc primum redacto. Tradiderat hoc ipsum Ruperthus l. i. de oper. Spiritus sancti cap. 26. verbis illis. [Non ut esset Christus, id est non ut tunc primum uigereetur quia in primordio sua conceptionis plenaria fuerat uentus, sed ut manifestaretur in Israël, quid esset Christus, idcirco super uentum venit uentus eius, uenit visibili specie, super Christum ipse Spiritus eius.] Sic ille descendens Spiritus sancti in Christum interpretator. Rursumque c. 25. [Sed numquid ex hinc, & non ante, Dominus Iesus plenus erat Spiritu sancto? An quandu[m] compingebat illud suum sacri corporis templum, foras stabat, & non introiit, donec perueniret homo ad trigeminum artus sua annum? Ino[n] nec foris stetit, cum sacram conderet corpus, Deus, incircumscripus Dei Spiritus, nec postquam illud semel condidit, villa uerquam hora vel momento, frigescente, gratia foras exiuit, aut absente poruit. Quid ergo nunc primum plenus Spiritu sancto dicitur, Cum à iordane egreditur? Nimirum quia qui habentis le continentur intus, hic procedere coepit Spiritus sanctus de triclinio mentis, ad officia corporis; de portestate, ad aeternum; de intima requie, ad exterius ministerium, ut per doctrinam diffundenter gratiam in labiis; per miraculorum exhibitionem, moueret manus eius tornacis, aureas, pleras hyacinthis. Amplius autem, ex eo recte plenus Spiritu sancto debuit dici, ex quo agere coepit ea quae sunt Spiritus timoris Domini; id est ieiunando famem pati, perseverare fraudes tentatoris, circuire, & praedicare regnum Dei, atque pro voluntate vel mandato Patris, obediens esse usque ad mortem, mortem autem crucis.]

98. Addo & illud ex Richardo V. Etorino tract. de superexcellenti baptismo Christi, exponente quomodo in baptismo Christi, uisus sit in eum de novo descendere Spiritus sanctus. [Non Spiritus S. aliquando coepit esse in Domino, quo præs non fuit in eo. Nobis non habentibus datus, & habentibus ut amplius habeatur: Domino quasi non habenti non est datus, nec habenti ut amplius cum haberet, cui in sua conceptione datus est secundum plenitudinem. Sicut enim pater cum filio era Matriitate, & in homine auctus gratiae infusione, sic & Spiritus sanctos. Solus autem filius in eo erat personali uirione. Vnde ipse filius, non Pater, non Spiritus sanctus dicitur Emanuel, id est, nobiscum Deus. Spiritus sancti igitur descendens, non est nisi mystica quedam ipsius significatio. In hoc enim quod visibiliter tali specie super Dominum baptizatus se manifestauit, insinuauit quid in nobis invisibiliter fiat, cum in Christo renascimus. Sicut Filius non propter se, quasi indigens aliquo remedio, sed ut nobis humilitatem præberet exemplum, salutis conferret remedium, baptizatus est, & ipse pater sic intonauit, hic est filius meus dilectus, &c. sic demonstrans nos eius filios effici, per uirtutem tanti Sacramenti.]

Eodem recidit, quod si verborum extimum certiorem speches, expressis paulo aliter D. Augustinus affirmans Christum tunc non accepisse Spiritum sanctum in seipso, sed in suo corpore mystico. *Locus est per illustris 15. Trinit. c. 6.* [Dominus ipse Iesus (inquit) Spiritum sanctum, non solum dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo, propterea dictus est plenus gratia. Et

manifestius de illo scriptum est in Actibus Apostolorum quoniam uixit cum Deus Spiritu sancto. Non utique oleo visibili, sed dono gratia, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos uirginis Ecclesia, nec fanes tunc uictus est Christus Spiritu sancto; quando super eum baptizatum velut columba descendit. Tunc enim corpus suum, id est, Ecclesiam suam prafigurare dignatus est, in qua praecipue baptizati accipiunt Spiritum sanctum: sed ita mystica & inuisibili uocione tunc intelligendus est uictus, quando Verbum Dei, caro factum est sed est, quando humana natura, sine uilis precedentibus bonorum operum meritis, Dei Verbo est in uero virginis copulata, ita ut cum illo fieret una persona: Ob hoc cum confitemor natum de Spiritu sancto, & uirgine Maria. Absurdissimum est enim, ut credamus, eum cum iam tringinta esset annorum, (eius enim aetas à Iohanne baptizatus est,) accepisse Spiritum sanctum, sed venisse illum credimus ad baptismum, sicut sine uillo omnino peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de famulo eius, & praefatore ipso Iohanne, scriptum est, *Spiritu sancto repletebit iam inde ab uero mari sue*, quoniam quamvis seminatus à parte, tamen Spiritum sanctum in uero formatu accepit, quid de homine Christi intelligendum est, vel credendum, cuius carnis ipsa concepcionis, non carnalis, sed spiritualis fuit? Delicisperunt verbatim hunc locum, Ethicus & Beatus l. i. contra Eliandum.

*Breniculus capit. & usus doctrinae.*

99. Summarum doctrinae huic capitulo, hæc panca exhibebuntur. Christi animam perfectione substantiali individuali qualcumque alias humanæ animas superasse, est verisimilius. Eadem, omnino magnus & exaudiu[m] diuinæ Sapientiae regulas summus, (finitus tamen,) habitualis gracie cumulus, jam à principio productionis, seu a primo conceptionis Christi momento, per meritum partus, similique connaturaliter debitus, ideoque nullus uinquam accessionibus aucto, exoneravit.

Vñsum doctrinae de summa animæ Christi perfectione, eaque gracie plenitudine quam ei concessam vidimus, appudicit Orig. hom. 9. in Ezch. vii tractans quomodo in comparatione ad alios iusti, vel iniusti habeamus, concludit, ex tanta Christi sanctitate uigeri nos, ad omnem humilitatem, quantumus praetulsi[u]s sancti & p[ro]i videamus. [*Lux (inquit) in tenebris lux*. Que est ista lux quæ lucet in tenebris? *Ufforum lux in tenebris lucet*. In quibus tenebris? *Vbi est nobis certamen aduersus rectores tenebriarum istarum*. Hæc qui diligenter longiusque disculperit, non poterit inflari, videns lumen suum, ad comparationem maioris luminis, tenebras reputari. Quid est Iustitia mea, etiam Paulus Apostolus siam? *Quid castitas etiam Joseph?* *Quid fortitudo, etiam Iudas Machabeus existimat?* *Quid alia virtus Sapientiae, etiam Salomon ap[osto]lam, ad comparationem Dei, & ad eorum qui meliores sunt?* Ergo ut dicere coaperamus, iniquitas iustificat, & iniustitia, aliorum comparatione condemnat. Idcirco, ut iustificeris in sermonibus suis, & vincas enim iudicaris, dicitur ad Deum. *Si me vult, faciat Deum, non afferat in indicu[m] lumen suum;* si vult esse incolument, non deferat lumen Christi sui, alioquin panes me deficerat verò lumen minorum, comparat mithi inferiores quoque. Quanto amplius maiores mithi meliore que contulerit, tanto plus iustus ero, si illi à me repenti fuerint minores. Similiter est illud intelligere, quod ab apostolo dicitur, *alia gloria Solis, alia gloria Lune, alia gloria stellarum*; *u[er]o stellæ enim à stellâ differt in claritate, sive refulgence.* *Ego mortuorum V. G. fulgens illud sidus, nō in competencia lucidioris stellæ, sed obscurioris micat.* Quis nolitq[ue] potest ad instar fulgere Luna: *Quis lucidioris sideram coruscare lumine,* secundum id quod scriptum est in Daniel;

Daniele fulgebunt sicut stelle in in secula: Et hæc quidem necessarii disputamus, ut procul à superbia recedamus; Sodomitum quippe peccatum est, superbi iniurias.]

Ut erga seipsum humilis quisque esse debet, prænata gracie Christi plenitudine è qua omnes haurimus, ita summè erga Christum gratus esse obstringitur; quod ea plenitudine demonstrata, sic collegit Petrus Damiani episc. 6.c.1. [Quia ergo ab uno illo fonte, omnes iusti hauriunt unde viuant ad illum, necesse est, semper gratias agendo, recurrent: nec supernæ gracie dona ab alio se posse percipere credant, nisi ipso largiente, à quo hæc certum est, emanare. Qui enim duni nominis, non Deo, sed homini se debitor exigit, tamquam à sui fontis irrigatione siccari, necesse est ut deficientes aescant, nec in semper valent flore, dum ab originali plenitudine fontis, obliuiscuntur videretur lue vegetationis haurire. Vnde non in ore græt per Salomonem dicitur: omnia flumina in riu in mare, & mare non redundat: ad locū unde exirent flumina, revertuntur ut iterum fluant. Hunc excusum atque tecum spiritualium fluminum, mysticè Lucas Evangelista describit; cum ait: quod conuocatis Iesu discipulos Apolos, dedit illis virtutem & posse statim superna dæmonia, & vt languores curaret, & misse illos praedicare regnum Dei. Ecce egredens fluminorum; ac postmodum subdit: Et reveri Apolosi, narrauerunt illi, quacumque fuerint. Ecce reditum fluminum. Ad locum ergo inde exirent, flumina revertuntur; quia electi quique illi debentes esse non ambigunt, à quo videlicet haurient, omne quod spiritualiter fluunt.

Ropetus denique l.1. de oper. Spiritus sancti c.27. optimè considerauit, tantam hanc gratiæ Christi plenitudinem, in scripturis proponit mortalibus ut inuident haurire.

## C A P V T V

De defectibus nostratis, à substantia animæ Christi remouendis.

10. Si inter defectus nostrates animæ, quod nonnullos facere video, recenserem passibilitatem, non esset quod cum defectum à substantia animæ Christi viatoris remoueremus. Verè enim anima Christi in corpore mortali habitavit, sive passibilis, & sensu doloris tanti potuit, & verò etiam tacta est. Tamen quia passibilitas illa non est in Christi anima nisi per corpus, & ratione facultatum sensituarum corporis conseratum, merito inter defectus corporis numeratur, non inter defectus animæ. Et idcirco nullum iuriu peculiarem defectum in anima Christi admittendum, illis quos animæ nostræ hæc subeunt.

Peccatum originis ipsam animæ substantiam inficit.

Inter illos autem nostrates defectus animæ quos à Christo eliminare necesse est, inuenio peccatum originis. Hoc enim peccatum propriè & essentialiter sumptum, est in ipsa anima essentia: in quo differe ab alijs peccatis lethibus, quæ tametsi inferunt priuationem guilty inexistentis substantie animæ, tamen non sunt in gracie priuatione, afficiente substantiam animæ. Ex quippe priuatio, est duntaxat unus effectuum violentie peccati gravis: formaliter autem peccata pedis & soni commissione, vel omissione pravae, insidentes voluntari. At peccatum originis est formaliter in substantia animæ, ut doceat D.Thom. 1.2. qu. 82. art. 2. & ibi Caeterus, Conradus & Medina. Debet enim ibidem locari remoto & priuatio formæ, ubi est forma. Argui gratia, cuius priuatione constituitur peccatum originis, recipitur immiediatè in anima, tamquam

in subiecto termini generationis spiritualis, qua homo in Dei filium adoptione transcribitur. Igitur peccatum originis inest substantia animæ, eamque deformat atque commaculat: proindeque numerari debet inter defectus nostrates animæ, non item priuationes ceterorum donorum supernaturalium, quia cum hac dona potentias accidunt, defectus eorum annumerandi sunt defectibus potentiarum, non defectibus substantiæ animæ, quos nunc inquirimus. De illis autem alijs, agemus in sequentibus, tractando preficationes potentiarum.

Peccatum ergo Originale, defectum nostrum sane tertrium, si à substantia animæ Christi remouendum dixero, operam lusisse videri potero, cum id & certissimum sit, & nemine refragante habeatur exploratum. Tamen quia hic ipsa de re, grauius plane scriptor S. Anselmus accurate disputauit, integrè libro quem de conceptu virginali actu inscriptis, res visa est non proflua prætereunda, sed tanti Patris prementio & relegendo vestigia, nonnihil agitanda: præsentim ut germana ratio ob quam Christus hunc peccato obnoxius esse non potuit, innotescat. Quod verò occasionem libri illius conscribendi, S. Anselmus in eius pæficatione, fateatur haustum esse ex opere suo, cur Deus homo, vbi l.2.cap.16. affirmarat, præter rationem quam ibi tradit cur Christus è massa peccatrice humani generis velut azymum de fermento decerpit potuerit, (quo eodem modo locutus est Ioannes Monachus Epistola ultima ad Philippum Abbatem) aliam quoque rationem tradi posse, diversam ab illa prima quam in pædictione c.16. proponit: idcirco que illa prima ratio fuerit, & an firma ac solida esset, præmittendum videtur.

Prima ex D. Anselmo ratio, ad illud remouendum à Christo, parum solida.

101. Interrogato 16. capite Anselmum Magistrum, Bolo Discipulus, quomodo Deus efformaverit Christum nitentem ac sanctum, de massa peccatrice, & ex matte peccati fermento infecta. [Nam licet ipsa, (inquit) hominis eiudem conceptio sit munda, & absque carnalis delectationis peccato, Virgo tamen ipsa, unde assumptus est, est in iniquitatibus concepta: & in peccatis concepit eam mater eius, & cum originali peccato nata est, quia & ipsa in Adam peccauit, in quo omnes peccauerunt.]

Ita quidem Bolo discipulus, non tamen S. Anselmus, quoniam discipulum sic argumentantem refusat, nec ob hanc causam reprehendat; quia ad argumentum Bolonis, quomodo scilicet Christus posset esse sanctus, cum esset fatus ex nostro genere & ex massa peccatrice, permagni interest videbarum supponere matrem ipsam Christi fuisse originaliter peccatrixem; & natam; id est conceperam, (iuxta illud, quod in ea natum est, &c. in peccato fuisse. Et sanctitas Christi de qua S. Anselmus agebat, eo supposito fuita erat multo illustrior. Quia igitur optimi Magistri est, difficultatem non dissimilare, camque in re propria quod ad Christum, quæcumque matris origo, munda an imunda supponeretur, æquè dilucrurus erat S. Anselmus, merito subiicit id reprehendere, ne defugere principalem difficultatem videatur, eiulque enodationem non adeo exploratæ tuæ veritati de immaculato B. Virginis fatu, inædificare. Quia mihi solutio argumenti ex hoc Anselmi loco aduersus puram Deiparae conceptionem petiti, longè probabilior appetat, quam illa alia à recentioribus tradita, & à Mayronio in 3. dist. 3. q. 2. art. 12. nimisrum ut S. Anselmus tantum egerit de immunditia conceptionis, quantum erat ex vi productionis ex Adamo. Ceterum tantum abest, ut S. Anselmus nitori conceptionis B. Virginis eiusque initiali sanctitati sit aduersatus, ut potius, quod in Syn-taxi

taxis opusculorum eius annotavi, ad fragmenta operis de conceptu vinali passiuo, non modò pro immaculata Deiparæ conceptione steterit, sed primarius. quoque in Anglia & Galia, eius agnoscendæ, & festo dicato celebrandæ, autor fuerit.

Sic igitur proposita à Bonone discipulo difficultate, aduersus Christi sanctitatem, ob exortu ex massa peccatrice; Respondebat S. Anselmus s. illo. 6. primum si id comprehendere à nobis non posset, mirum haud quoquam foret, cum in tam sublimibus Dei operibus fere cœciamus. Deinde addit, B. Virginem, per Christi ex ea procreandi fidem, suse mundatum, præfiquam ex ea efformaretur Deus homo. Itaque mirum non esse, si Christus, ex massa licer peccatrice, per matrem ex se & vi originis peccato oblinians sed diuinitas præseruatam, atque antecedenter ex fide mortis Christi mundatam, editus; sanctus esset ac nitens. Per eam occasionem, S. Anselmus digressus ad explicandam Christi in morte obeundam libertatem, concludit eam excusacionem post medium capituli 18. dicens, liquidò monstravimus esse, quomodo Christus ex massa peccatrice, sanctus & purus procreatus potuerit. Nec tamen negare se, quin alia praeterea sit ratio idonea remouenda à Christo peccatum originis: sed quod illa è multis principijs de peccato originis repetenda esset, longo ductu & anfractu rationum, eius se tunc scrutatione supercede-re, facta spe eius per otium exquirendæ. Sic ibi S. Anselmus. Verum hæc prima ratio ex eo proposita, ad removendum à Christo peccatum originis, non est reuera solida. Nam si Beata Virgo conceperisset de viro, quantumvis ipsa fuisset mundissima, itemque vir & congressio abique peccato, tamen soboles fuisset maculata peccato originis: aquæ ac nunc ex iustis & mandatis, nihilque iam habentibus in se damnationis, nascuntur filii iræ.

*Alia, eaque solida ratio, ad idem.*

102. Quare meritò S. Anselmus, aliam huius rei solidam rationem prolaturus, & datam fidem liberaturus, librum de conceptu vinali conscripsit quo in prioribus capitulo, aliquia ex originali peccato, eiusque principijs & subiecto, præfatus; tandem c. 1. ad illam aliam rationem erudiantem accingitur: illud primum statuens, par omnino fuisse, Christum ex Adamo & Eva progeni, ut qui redempturus erat genus humanum, esset & nascetur ex patre & matre omnium. Quod tamen Christus ex Adam & Eva progenie generis esset mirabiliter, quippe ex sola virgine matre procreatus, non voluntate humana sed Deo supra naturæ leges sic operante per Virginem, concludit c. 12. non debuisse peccatum in Christum cadere; quippe qui non ex Adami prænarratoris voluntate procreatus esset, sed de Spiritu sancto ex Virgine. Adamus autem nulli perdidit bona accepta, nisi illis quorum generationis potestatem voluntari subditam accepit: hoc est omnibus praeter Christum hominibus. Hanc rationem breuiter c. illo 12. tacitam, & in sequentibus illustratam, sic enucleat cap. 22. [Valde diuerso modo iste erat in Adam, quando peccauit, quam erant illi qui voluntatio & naturali cursu procreantur. Illos ergo quodammodo facit Adam, quos per acceperim potestatem humana voluntas seminando, & natura germinando procreat. Istum verò non nisi Deus fecit, quamvis de Adam: quia non per Adam, sed per se, velut de suo. Quid ergo conuenientius ad ostendendum magnitudinem bonitatis Dei & ad plenitudinem gratiae, Adæ concedebat, quam ut quoniam esse in illius potestate sic erat, ut quo ille naturaliter erat, hoc illi per illum essent, ita quoque in eius esse arbitrij libertate; ut qualis erat ipse in Iustitia, & felicitate, tales eos propagaret: Hoc igitur illi datum est. Quoniam itaque in tantæ gratia & cœlitudine positus, quæ bona sibi, & illis feruanda ac-

cepérat, sponte deseruit; idcirco filii perdidérunt, quæ pater illis conseruando dare posset, non seruando abstulit.]

E contrario igitur Christus, quia non sicut erat in Adamo ut cæteri, nec ex eius arbitrio & potestate naturali procreatus esset, sed divina manu; merito caruit labore parentali, etamque vi originis incurrit non debuit. Hanc ipsam rationem priori iam telecte texam, adhibet S. Bernardus ferm. 1. de circum. Dom. [Quod peccatum non contraxeris, multò certius probat Par-tis diuinitas, integratas matris. Summis factos es, quem nec super patre, ne super matre contaminandum prophetatum est in lege, potius quam manda-tum. Est enim tibi Pater ab aeternis sed Deus, in quem peccatum non cadit. Est & mater ex tempore, sed Virgo, nec patre potuit incorruptionem corrupalem.]

103. Eandem rationem excludendi à Christo peccatum originis, valitutram esse pro quocumque simili-ter concepto, etiam si Deus non esset; affirmat S. Anselmus cap. 13. [Nimis enim (inquit) absurdum intel-ligitur, ut per illud semen, quod non creata naturante voluntas creature, non illi data potestas producere aut seminat, sed tolum Dei voluntas propria ad procrean-dum hominem, noua virtute, mundum à peccato de Virgine segregat, alieni peccati seu debit, sine penæ ad eundem hominem necessitas illa pertinet: etiam si non afflatur in persona Dei, sed ut purus homo fieri. Nam eadem ipsa ratione, qua non debuit Deus, Adam facere nisi Iustum, nec aliquo debito sine in-commmodo grauatum, aperte mens rationalis cogos-cit eum, quem similius propria virtute & voluntate procreavit, alicui malo subditum fieri non debet: quoniam nimis inconveniens est omnipotenti & sapienti Dei bonitati, talcm facere rationalem natum, sola propria voluntate, de materia in qua nullum est peccatum. Quod qui non intelligit, non cognoscit, quid Deo non conueniat.] Imò addit D. Anselmus ho-minem à Deo sic conceptum, necessitatè fore Iustum & sanctum, sicut fuit Adam cum est conceptus. Quod intellige, de necessitate decendæ. Nam abolitum lo-quendo, homo vi solius productionis de Deo ex aliqua Virgine, non esset sanctus nisi negatiuè, sed posset esse in pura & nuda natura; quamvis vi illius produc-tionis, nullomodo posset infici peccato etiam post Adamum atque ruinam.

*Cailli in DD. Anselmum & Damascenum.*

104. Hoc postremum, nonnullis in D. Anselmo dif-licuisse, illudque grauiter notasse, refert Autor Anonymus qui paulò post Anselmam, tempore B. Bernar-di, scriptis declaracionem eidem B. Anselmi libro sub-iectam Beccenfis fortassis quispiam, vel ex Anglicano aliquo cœtu, Anselmum agnoscente patronum: nam saepè sic nominat, *Anselmus noster*. Existimabant ergo, quos refert, S. Anselmi censores ac amuli, totam rationem cur Christus nulli plane peccato, atque adeò neque originali subiacere potuit, etiam si levius hu-mano esset procreatus; fusse quod Deus esset. Vide quia homo putus ex Virgine aliqua conceptus, non esset Deus; inferabant, fore ut talis homo subiacet peccato originis. Idque omnino contendebant alle-rendum, ne eneruerit ratio qua Christi immunitas a peccato originis astrinxit, non quia filius Virginis, sed quia Deus fuit. Verum hi, ut rectè adiuvet prædictus Anonymus, ex falso principio ratiocinabantur. Cen-sebant enim semen humanum esse corruptum, & se-dem peccati originis. Vnde si sit solitarium, nec ex-purgetur per Dei afflumentis operationem, (quod non fieret si homo putus ex sola Virgine diuinus conci-petur), mundum non erit, & liberum ab illius pa-rentali, cum sit semen ex Adami sobole deceptum, quamvis ex sola feminâ. At hoc fundamentum est pla-

nō tuinomum, ut idem Autor recte confirmat, propagans verba D. Anselmi ex cap. 7. eiusdem libri, quae D. Anselmi censoribus disputerant, ob negatam se- minis humani immunditiam priusquam informetur anima rationali.

Tantum, ut hoc obiter addam, disputeret in eo Autore, quod S. Damasceno, (quamquam se cum non legisse videretur,) ex aliquor relatione tribuitur, nēpe quod fenserit, seleni Deipara fuisse aliquatenus maculatum, ideoque à Spiritu sancto obumbrante expurgari debuisse. Hoc ille grauiter reprehendit, pro plena ab initio Deiparae sanctimoniorum index acer exar- gen, his præter cetera verbis, qua Deipara spurcum concepum asserentibus, occidit par fuerit. [Rogo te Iohannes Damasceno, vel quicunque es in sententia qua putas Beatam Dei matrem, post annunciationem sancti Angelorum tunc primum in superuentione Spiritus sancti, amissus peccatum, vel fomitem peccati: rogo, in qua, te per eandem Beatam Theotocon, defuisse: Noli exulari in malignantibus; Cessa sincerissimum vis incurare; sole calciamen pedum tuorum, quæ impediat progressum recte intentionis tuae. Siquidem velut Dei habes in hac parte; sed forte non secundum scientiam. Foritan enim putas, in hoc errore, Deo obsequio exhibere. Quod si nolueris cef- fise, scito quod terra hæc, quam calcas, deuorat habi- tuos suos, vltione faciens in omnes filios dissiden- tia. Place zelus pro nitorie Deiparae. Disputeret impa- dii D. Damasceno dico. Nam D. Damascenus 3. fidei cap. quem locum allegantur Anselmi censoris, nihil sic commentus est, quale ab hoc autore refellitur: sed tunc dixit, Spiritum sanctum obumbrantem, ne quid à carnali concupiscentia in Christi generatione evenerit immundum, afflatu suo obstrictis, & virtu- tenui diuinitatis Verbi suscepitum, præbuisse. Sed hæc obiter, occasione criminationis male intorta D. Ansel- mom, ob assertam immunitatem à peccato originis, in eo de Virgine sola diuinitus conciperetur, etiam si Deus non esset. Id quod ex illa ipsa ratione colligitur, qua à D. Anselmo probatum est, Christum non debuisse peccato originis inquinari, quia non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo natus est.]

Firmatur posterior ratio ex D. Anselmo proposita.

105. Revolvitur in hanc ipsam rationem ea quam alii verbis latè tradit Philippus Abbas Epistola 2. contendens Christum caruisse peccato originali. [quia sic accepte carnem de Virgine, ut illa complexus vitiles nō sennet, ne aliquaque in cœpienodo concupiscentiam pre- seneat.] Hæc enim ratio, quam tradit cuius nos ex peccato originali concipiuntur, non est ita accipienda, quasi sensus sit, vestrum carnalem parentum, esse rationem proximum peccati originis: (potius enim æquè esse est ut ille si Adamus non peccasset; & homo in pura natura conditus, ad finem supernam ralem non fuisset ezechus: Et tamen tunc homo, natus interventu talis alias parentum, non contraxisset peccatum originis. Ita ergo accipienda est illa ratio, ut per eam conno- stemus & infirmetur Adami culpa, per quam solam de facto accidit, ut parentibus generantibus inesse ea inordinatio. At solam quia quāmuis alius quis- piam immediator Pater peccasset; V. G. Cain, eius fo- boles sine immediate sine mediata, non contraxisset peccatum originis, quicquid cum Scoto quem adducit contendat Pelbartus lib. 4. stella. p. 1. art. 1. cap. 7. Pa- dum enim initum à Deo erat, cum solo Adamo. Ig- nitur culpa ob quam labes originaria transfundenda era, non erat nisi sola culpa Adami. Talis autem culpa, & nativitas ordinaria ex eo qui illam contraxit, est ve-

ra causa peccati originis. Itaque cum ea causa procul à Christo absuerit, mirum non est quod turpitudine illius peccati non inquietetur. Meritò ergo concludit Philippus. [Fuius quidem in Adam, fuit & Christus, sed nos duplci modo, simplici verò Christus: quia nos secundum carnem & concupiscentiam, Christus verò secundum solam carnis substantiam. Ditores itaque natum sumus quam Christus, secundum id dumtaxat, quod de parentibus traximus: quia nos duo quædam, Christus verò unum quod solummodo traxit de matre: vox nostra illa est: Ecce in iniuritatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: quia nimur à Christo longe est aliena. Utinam tales diuitias non haberem, utinam non essem tali involucro praepeditus: Utinam per angustam virtutum semitam, pauperatis & nuditatis beneficio, currerem expeditus. Pulchritudo Christi paupertas & nuditas commendatur: ad quas etiam nos invitans, qui mihi (air.) ministrat, me sequatur. Ut quia non possumus vel eum præcedere, vel ei aliquatenus coæquari; Studeamus saltem, cum est à longe, sequendo tamen utrumque, imitari: Beata quippe Christi paupertas, quæ nostrarum diuitiarum aculeos noluit experiri: quæ voce sua clamans ad Dominum, meruit exaudiri. Ille, (inquit) pauper clamauit, & Dominus exaudiens eum. Pauper à crimen, pauper à vitijs, pauper non deponens, sed numquam assumens gibbum camelorum: pauper suos amulos beans, quia vestrum, (inquit,) est regnum celorum. Beata etiam eiusdem nuditas, quæ nostris non est panniculis involuta, immo ab omnium delictorum maculis absoluta: quia sibi tunica Adæ pelliceam non assumit, sed in nobis eam, sua simplici putare, consumit.]

Alia eiusdem veritatis rationes.

106. Præterea remoti à Christo peccati originis, ea quoque est idonea ratio, qua ex fine dicitur. Christus enim venerat tollere peccatum mundi. Illud inquam vniuersale & generale peccatum, quod est virtute omnia peccata, & est lemninum malitia in nobis. Debet ergo peccato illo carere, ut esset locus ei exultationi quam prodit S. Bernard. hom. 4. de Vigil. Nativ. Dom. verbis illis, quibus laudem & dexteram ipso confidebat: [Quod in sinistra portat, attende, & conceptum inuenies sine femine. Intrare obsecro quale sit illud, quād admirabile, quād amabile, quād iucundum. Quid enim pulchritus, quād generatio caffæ, quid glo- riolus, quād sancta, & sincera conceptio, in qua nī- hil pudoris est, nīl fodi, nīl corruptionis? At quoniam minus fortassis deineret nos, grata licet ad- miratio nouitatis, nīl fructus quoque salutis, & vti- litatis consideratio animum delecatet? conceptus iste non modò gloriolus est in ipsa quasi exteriori specie, sed pretiosius in interiori virtute: ut secundum quod scriptum est, in sinistra Domini gloria simul & diuitia in-ueniantur; Diuitia, inquam salutis, cum gloria nouitatis. Quis enim potest facere mundum, de immundo conceptum semine, nisi qui solus, sine omni illicita, & immunda conceptus est voluptate? In ipsa radice & origine mea infelix, & iniquus sum, immunda est conceptio mea; sed est, a quo tollatur ista confusio. Ipsa eam tollit, in quem solum ipsa non cadit. Diuitia salutis habeo, quibus redimam propriæ conceptionis imputitatem, Christi purissimam conceptionem.] Et infra. [Mater est sine corruptione Virginitatis, filius sine omni labe peccati. Non cadit in matrem, Eu- maledictio, non cadit in prolem generalis illa condi- tio, de qua dictum est per Prophetam; Nemo mundus à sorde, nec infant, cuius est unius diei vita super terram. Ecce infans sine sorde, solus inter homines verax, imo & veritas ipsa. Ecce agnus sine macula, agnus Dei qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata melius tolle- ret, quam in quem peccatum non cadit? Iste sine du- bio

bio lauare me potest , quam constat iniquitatem non esse. Hæc manus operum luto deterget oculum meum , quæ sola sine pulvere est. Iste mihi festucam educat de oculo , qui non habet trabem in suo; imò iste trabē educat de meo , qui nec exiguum puluerem habet in suo.]

107. Coniunctissimus Bernardo Richardus Victor. l. i de Eman. cap. 12. Christi exemptionem ab hoc peccato , confirmat ex causa per Christum puritate in matre. [Potuit ergo (inquit,) solus huius puerperæ filius pro hac parte cantare Canticum nomen Domino. Sine iniuratis conceptus sum , & sine peccatis concepit me mater mea. Manifestum est itaque , quod ad destructionem peccati venit , qui in ipso mundi ingrediu , maculam peccati de materna carne , non contraxit , sed delevit. Si tantum sola eius conceptio valuit , ut concupiscentia somitem , tortuque corruptionis radicem deleret , quid quæsto in expiationem corporis sui valere potuit nativitas , humilitas , circuncisio , conuersatio , patientia , obedientia , passio , crucifixio ? Si tantum valuit , quod gestum est una hora , vel unius potius horæ portiuncula , quid valete potuerunt , tot annorum tempora , in mysteriis nostris redemptoris impensa? Qui potuit sub conceptionis suæ tempora , ex infusione gratiae sue materna viscera purgare , cur non creditur eos , qui eiusdem gratiae participes esse voluerint , quando & quomodo voluerit posse mundare ? cur non creditur in quolibet nostrum naturam illam mundare posse , quam in Beata Virgine potuit non solum purgare , sed & honoret , sed & glorificare.]

Accedit quod is qui contrahit peccatum originis , est homo totus. Nec enim anima , tametsi subiecto inhaesione huius peccati , adueniit hac labes prius natura quam totum hominem compingat : quia filiorum Adami , atque adeo hominum est , eam labem contrahere. At prius natura quam anima Christi sociaretur. Corpori ad constitendum Christum , vniuersa erat Verbo Dei , atque adeo sancta , & Deo grata. Non fuit ergo simul maculata , & priuata sanctitate.

*Repugnasse , Christum sordere peccato originis , monstratur , premissa obiter vera ratione & modo transmutationis huius peccati.*

108. Quæ haec tenus prolatæ sunt , manifestè probant , Christi animam nec re ipsa subiacuisse , nec debuisse subiacere defectui in quo versamus. Addendum verò est neque subiacere potuisse vila vi , cum repugniantem apertam involuat , Christum Domini hac laba maculari : non modò nunc , cum non debuit , ob conceptum non ex voluntate carnis & viri , sed quamvis ex sanguinibus , sive ex coniugio conceptus fuisset ; at sanè ab soluto loquendo concipi potuisset. Id quod recte mecum affirmat Richardus Victor. l. i de Eman. c. 12. Hoc ut intelligatur , supponendum est , peccatum originis esse verum peccatum mortale , & propriè dictum peccatum , quod latè contra Durandum tractat. Baconis in 2. d. 30. quæst. Unica , art. 1. Et contra Zuinglium Soto l. 2. de natu. & gen. c. 10. definitumque est à Tridentino sess. 5. & 6. Et patet ex eo quod parvuli baptizantur in remissionem peccatorum. Tamen hoc verum & propriè nominis peccatum , non est peccatum tam propriè quam peccatum actualè ut bene observauit Gul. Parisiensis l. de virtutib. cap. 10. & ex D. Thoma Capr. in 2. d. 30. ad argumenta Durandi contra secundā , satilique aperiè tradit S. Augustinus l. 6. Civit. cap. 37. & l. 1. de lib. arbit. c. 19. Peccare enim , propriè loquendo , est agere. Unde peccatum , maximè propriè loquendo , est actio: quod non competit peccato originis. Non enim est actio , sed mera carentia actus primi , ex quo existere suo tempore debuisset actus secundus , afferendo supernaturali fini hominis , opportunus. Itaque cum ratio peccati in genere moris , consilat in pugna cum fine ultimo ; multo autem directius cum

fine ultimo pugnat actualis ab eo deflexio , quam carentia principij seu actus primi ad actus bonos formandos necessarij ; perspicue efficaciter , peccatum originis quamvis sit verè & propriè peccatum , tamen comparative seu præ peccato actuali , esse minus propriè peccatum in hoc situm , quod sit carentia principij primi , necessarij in hoc statu , ad finem ultimum adipiscendum. Peccatum enim est species generis moris. At genus moris vniuersum , continetur tendentia ad finem ultimum humanæ naturæ , vel deflexione ab eo : ad quos actus secundos , cetera quæ mortalia dicuntur , ordinem habent tanquam ad finem proximum. Quia enim actus secundus moralis , præseruit supernaturalem , non potest esse abque suis actibus primis : proprieà cum actus secundus præcipitu , consequenter iubetur etiam primus : non quidem lege regulante & dirigente , que solas operationes , quippe solas directiones capaces , praeficit : sed lege antecedente sive decreto diuino voluntate efficaci , qua statutum est , vt nemō huiusmodi acti primo carcer , quo eliciat , vel idoneus sit elicere actus afflictionis finis opportunos , cures feret. Et siue necessario concipenda in Deo illa voluntas , ex quo intelligitur destinasse creaturas intelligentiales ad finem supernaturalem. Nam in ea destinatione , inuoluitur voluntas vt habeant id per quod finis ille habendus est. Si ergo contingat aliquem iam destinatum ad finem supernaturalem , (cuiusmodi sunt in hoc statu omnes homines , ) carcer actu primo ad supernaturales actus finis ultimi consecutivos , presupponendo ; hoc est forma sanctificante ; talis homo subiacebit peccato , seu defectu alieui generis moris supernaturalis ; ei non ab simili quod à Philo ipso 2. phys. vocatur *peccatum naturæ*. Sicut enim monstrotales , dicunt peccatum naturæ , quia est defectus aliquis contra perfectam constitutionem naturæ , que hoc illudve quod deest , postularet ; ita defectus principij supernaturals , necessarij ad constitendum absconditum cordis hominem , vt operari in suo ordine possit , & ad finem suum tendere , iure dicitur peccatum ; non quidem actuale , quia non est defectus in actu secundo , sed tanquam defectus actus primi.

109. Ut autem hic defectus , rationem peccati suo modo habeat , frustra in eo queritur ratio voluntarij & liberi , etiamsi tantum in alio nam ne in alio quidem liberum esse necesse est , quod peccatum eo modo dicitur. Nulla enī ratiō liberī inueniri potest , in infantie subeunte peccatum originis. Nec mirum rationem liberi aut voluntarii ad huiusmodi peccatum non defiderat ; nam cum malitia huius peccati non sit defectus actionis , sed tantum defectus principij & actus primi , facile est aduertere , huiusmodi peccatum non postulare pro fundamento generis moris , libertatem ; sicut facit peccatum actualē , sed abque ea habere totam malitiam suā rationem ; licet ad modum conditionis extrinsecus , vel occasione , præsupponere peccatum aliquod actualē , occasione cuius Deus subtrahat gratiam quam consequenter ad hominis destinationem à se factam , conferret : ita vt non secūs se habeat voluntarium ad hoc genus peccati , quam ad rationem penitentiae , quæ vt sit poena , nec duntaxat malum aliquod , debet præsupponere voluntarium ; quod tamen non est fundamentum incommodi quod in poena est , nec est de eius constitutione. Similiter ergo voluntarium , etiam in alio , non pertinet ad huius peccati constitutionem ; nec est illius fundamentum intrinsecum , sed tantum occasio requisita , vt posset denegari gratia. Quod vnum voluerunt Pontifices , cum damnarent articulatum . 46. Doctoris Louaniensis , quo negauerunt voluntarium esse de ratione cuiuslibet peccati , dixeratque non omne peccatum habere respectum aliquem ad voluntatem liberam.

Ex his paucis , quæ hic tacta , plenè alibi sunt discutit.

asperpicie habetur, priuationem gratiæ, in hominibus processis ex Adamo & destinatis ad finem supernaturalem, caretibus tamen principio ad id necessario; esse verum peccatum; sed alterius rationis quām actualis; Transfundit autem per generationem ex primo homine; quia cum ille pacto non steterit, vi cuius si ei fecisset, infundenda erat in generatione sanctitas, mea ob defectum praedictæ conditionis deinceps gratia. Quod iuxta modum philosophandi propositum, non difficile intelligi videtur. Abucara opusc. 6. id declarat exemplo. [Aitum Agricola (inquit) si accipias polmone, tinctumque oleo plantes; olei qualitatam, in spissam fructum, hoc est in vnam redundare. Sic & Adamus, cum naturam omnis macula experientem exciperet, eam peccato, variisque affecti nidos contaminauit, cuius contagio ad nos usque manauit.] Guillelmus Parisiensis l. b. de vitiis & peccatis, manducat ad hanc veritatem, exemplo maculam, ut nocturn genituarum, quæ in nonnullis, ex multis prægnantis vel concipienti imaginatione certiorum, id quod etiam in equis & columbis variegatis, ut potius aliœ colore producendis, vñsi esse tradidit Opponis l. 1. de venat. à versi 327. vbi Riterhus ex Gilberto Longelio dialo. de anibus refert, paucis in Norvegiam illatas, varij ut affoler coloris, onis insubantes, & minus alboem oculis semper obseruantibus, albos paucos excludere. Similiter erga generationem primi patens intra quem continebatur imaginationem, incepit ante lucem notam nobis omnes impressiæ, ratiocinatur Guillelmus.

Nec ministrata, vel etiam aptior esset manuductio et illa notis gentilitum & toti aliqui familiæ, aut genti communibus, quarum meminimus Aristoteles 7. histor. cap. & ex alio Dalechampius ad l. 7. Plini cap. 1. 2. lapide Piratus decade 1. c. 7. necon Tiraq. cap. 36. de nobilis, *oxys syuzara* vocat Aristoteles in arte Poëtice. Sic Spartiaci, lancea; Pelopidis non eburneus nisi in fabulis, sed nota aliqua ebuit referente impletis humenis, signum gentilitum erat, vt est apud Nozzenzium Epitola ad Thermistium. Apud Heliodorum 1. 10. Carclea orbiculo nigro, forma ebeni brachio impressa, tanquam ex signo gentis proprio, agnita est post longam è domo pacerna ablegationem. Anchoram, Seleucidarum gentitium notam, memorat Iustini l. 1. & Antonius in claris vibibus, cum de Antiochia, Conzororum Reges, aquila nigra insigne humano impressum à natura, designat, ut est apud Matrem Venetum. Quemadmodum ergo prædicti, tantum illam notam habuere, quia ex maioribus similiter affectis prodibant; (Quanquam interdum ludente natura, filios signis illis destituti, eadem vero in sequentibus regenerari, notant supra Aristoteles, & Plinius cap. 11.) Ita quoquot ex parentibus primis prodimus, iusti charactere parentis inobedientia tanquam nota gentilitum, vitam salutamus. Et quemadmodum in corporibus id accidere nemo dubitat, tam frequenti experimento contestante; rationem tamen perspiciam & idoneam notarum illarum reddere, est aliquid opereum, ita infici prolem & notari gentilio huiusmodi stigmata, dubitate non licet: quamvis modus quo notatur, non esset adeo liquidus. Quanquam ut præmissum est, videtur iuxta prædicta intelligi ratio huius peccati non incommodè.

*Repugnantia proposita, concluditur.*

116. Perspicie quoque ex doctrina proposita constat, implicare manifestè ut substantia animæ Christi, compositioni sanctitatis debite subiacere poterit. Nam anima Christi erat physicè copulata cum fine ultimo in persona Verbi. Tantum ergo abest ut ab eo potuerit distillari, ut positus coniunctio cum eo, & Deus ipse, esset *Theoph. Raynaudi Christum.*

de constitutione Christi. Ex ea autem physica copulazione cum personalitate Verbi, consequebatur conaturaliter gratia sanctificans. Tamen sanctitas increta Dei, per modum formæ moralis sanctificabat animam cui immediatè iungebatur; eaque fragrantia & vnguenti diuini suavitate delibera anima, impossibile erat ut puorem peccati suboleret. Multo enim magis cum diuinitate sic innigente & perfundente ad modum formæ moralis, pugnat peccatum quodcumque, & nominatim illud quod in sola sanctitatis priuatione situm est, quām cum gratia sanctificante creata, homini accidentari adveniente per modum formæ physice. Atingit hanc radicem exclusionis peccati originalis à Christo, S. Ambrosi. 2. in Lucam, ad illa verba capit. 2. *omne masculinum adaperiens vulnus, / sanctum Domino vocabitur.* Ait enim Christum dici sanctum quia inmaculatum erat. [Non enim virilis coitus, vulnus virginalis fecerat refererat, sed immaculatum semen inviolabili uero Spiritus sanctus infudit. Solus enim per omnia ex natu de femina sanctus Dominus Iesus, qui terrene contagia corruptio, immaculati partus nonitate non sentierit, & celesti Maiestate depolerit.] Nouitate celestis partus, insinuator ratio ob quam ostendimus Christum debuisse originali labe catere, quia non erat natus ex voluntate viri & carnis. Depulso vero eiusdem labis per Maiestatem celestem, continet ratione nunc propositam, ex diuinitate tanquam vnguine humanitatem perfundente, & animam Dei Verbo copulatam supra omnem estimationem sanctificante.

111. Concludamus itaque cum Petro Cellensi l. 1. de tabernac. in tractatione mystica verborum illorum, ponēq; in arca sanctificationem quam dabo tibi Arcam enim interpretari Christum, verba autem proposita, ad Christi sanctificationem iam ab initio conditi Christi factam, accommodans, subdit. [Eodem ordine nec non & ratione, prius arca construitur, ac deinde testificatio poni in ea decentur, quo prius facta, & ornata habitatione mundana, homo tanquam habitator & Dominus, ad ultimum creatus fuisse refertur. Nusquam profectò testificatio diuinitatis corporaliter respondenda, nisi in corpore Iesu, nisi in arca sanctificationis nisi in anima singulariter Deo digna, que fornicatio Spiritus sancti in creatione sua, coagulis originalibus catenuis excocta est, ut tam esset à peccato remota, quam Deo unita; Nec peccato præoccupata est, quam præuenit Deus in benedictionibus suis, ut quasi Spiritus laboraret in purgationibus eius, quam præparabat in diuinis desponsationibus: sed tam affuit sanctus in creatione, quam prius in Verbi coniunctione. Nulla denique temporum distantia interveniente, arca constituitur, & denum testificatio in ea ponitur: sed simul arca animæ & corporis Iesu, cum impositione diuinitatis compingitur, ut assumendo crearetur, & creando assumetur, & sanctificando assumetur, sive crearetur, & assumendo crearetur, sive sanctificaretur.] Vslom huius doctrinæ, dabo in calce sequentis capituli,

### CAPVT VI.

*Sanctissime Christi anime decora, ex illustriori bus eorum in Scriptura typi, iuxta Patres, per Satyram.*

112. Q uod circa corporis Christi ornamenta superius præstitissimum, recententes selecta quædam eorum nomina, præterim typica à Patibus in Scripturis obseruata, præstare hic itidem circa animam aggredimur, eodem ordine; hoc est tumultuarie atque per Satyram.

## Framea Dei.

S. Augustinus in Psal. 16. explicans illud, erue animam meam ab iniuria, [hoc est, (inquit,) resuscitando me à morte, qui mihi ab iniuria interrogata est: Framea tuam ab inimico manus tua. Anima enim mea, framea tua est; quam assumptis manus tua, id est, eterna virtus tua, ut per ipsam regna debellet iniquitatis, & diuidat iustos ab iniuria. Hanc ergo erue ab inimicis manus tua: hoc est, virtutis tua, hoc est ab inimicis meis.]

## Adeps vituli sacri.

Origenes hom. 3. in Leuit. [Adipes qui offeruntur in munere, experientes interiora & renibus coherentes, posse test sancta illa eius anima intelligi: quae interiora quidem, id est, divinitatis eius secreta velabat: renibus autem, hoc est, corporali materia, quae ex nobis calce sumpta fuerat, cohærebat & media inter carnem, Deumque posita, Deificandam, sanctificandamque facis altitudines, & divinis ignibus illustrandam, & conseruandam, secum ad celos, naturam carnis imponit.]

## Paradisi deliciarum.

113. Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 18. [Paradisi spiritualem, quod mirabile est, posuit Spiritus sanctus in homine isto. Attamen qui mitum hoc videbitur, tunc perpendenti amplitudinem animae eius; Nec enim parva amplitudinis est anima in qua plenitudo diuinitatis inhabitat. Igitur ut verius dicam ipsa talis anima, paradisi deliciarum Dei facta est, tunc intra se plantatum continentem paradisum scripturarum; lignum etiam vitae in medio paradisi, id est, ipsam Verbi æterni substantiam in medio suo, lignum quoque scientiae boni & mali, id est, tentatione ex nobis suscepit infirmitatis. Nam quia per illud lignum, primus homo tentatus, & vicitus est, recte illo infirmitas humana intelligitur, per quam iste tentatus, fidelis inventus est: Tentatus, inquam, per omnia pro similitudine absque peccato, ut qui iam noverat per scientiam, cognosceret etiam experimento figmentum nostrum, sciret expertus reprobare malum, & eligere bonum.]

## Virgo nupta Pontifici.

Cyrillus lib. 12. in Leuit. vel postius Origenes hom. 12. in eundem librum Leuitici exponens quæ sit illa Virgo de genere suo, quam solam ducere poterat vxorem Pontifex Maximus, (ait,) eam Virginem omnis labis expertem, fuisse sanctissimam Christi animam, Christo summo Pontifici nostro coniunctam, quæ idcirco dicta sit de genere suo, quia anima Christi ex genere & ex substantia fuit humanarum omnium animarum.

## Aqua inter celum &amp; firmamentum.

Anastasius Synaita lib. 2. Hexaem. sub initium, expōnens quod sit celum superius, & firmamentum, & aqua intermedia, quorum mentio est in fronte Genesios [Superioris] (inquit) celi natura incōprehensibilis, mihi videtur habere typum ac figuram diuinitatis, insuperabilis & incōprehensibilis. Firmamentum autem quod ab imo ascendit, habet figuram Christi humanitatis, seu carnis. Aqua autem quæ cum eo ab imo ascendit, & intercepta fuit in medio primi, & quod propriè est celi, & huius firmamenti quod ascendit ab imo; describit imaginem impollutæ eius animæ, quæ est media inter diuinitatem, & carnis crassitudinem, ut potest quod sit hi duo celi, ex quibus alterum quidem est asperabile, alterum vero non cadit sub aspectum. Eius quod dictum est, refutat Gregorius in ebus dñinis præclarus, dicens. Domini animam esse intermedium inter diuinitatem, & carnis crassitudinem: anima enim & aqua, dicuntur signa vitae, in diuina Scriptura.]

## Balsamum Deitatis &amp; carnis.

114. Innocentius III. serm. de rosa, qui est secundus de quarta Dominica quadragesima, cum dixisset, rosal que ea die à Pontifice benedicatur, esse symbolum Christi, subdit. [Triplex est autem in hoc flore materia; videlicet, aurum, molcus, balsamum. Sed mediante balsamo, molcus coniungitur auro: quia triplex est in Christo substantia, Deitas, corpus, & anima; Sed mediante anima corpus coniungitur Deitati, quia tanta subtilitas est divina natura, ut corpori de limo terrena formatio non congrueret vniuersi, nisi rationali spiritu mediante.]

## Umbra diuinitatis.

Origenes 2. Periarch. cap. 6. [Sicut umbra corporis nostri, inseparabilis est à corpore, & indeclinabilis motus ac gestis corporis suscipit & gerit, sic puto eum anima Christi opus ac motum, qui ei inseparabiliter inhærebat, & pro motu eius ac voluntate cuncta perpetrabat, ostendere volentem, umbram Christi Domini hanc vocasse, in qua umbra nos vniuersum in genibus.]

## Spiraculum vite.

Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti c. 16. præmissa literali interpretatione verborum illorum, & inserviat in faciem eius spiraculum vite, id est inflatur in faciem eius, spiritum vite, Spiritus sanctus plastes eius, opifex munditiae eius, ut requiesceret in eo, statio extera permanans. Hic enim erat ille filius eius, illa requies eius, quem ipse sibi prophætica veritate pollicebatur.] Et mox. [In illam faciem, in illam gloriosa anima rationem, totus spiravit Spiritus iste, creatus aucto, substancialiter creatum Deo in creato condignam, haec fecit plenitudine; id est, sapientia maturam, intellectu dilatatam, consilio prouidam, fortitudine constanciam, scientia difertam, pietate mitem, sancto timore humiliem. Non enim Verbum Dens hoc indigebat, ut Spiritu sancto repleteret; quippe de quo sequitur ut de Patre Deo procedit idem Spiritus sanctus: sed anima creata, nostra inopis naturæ creatura, cum carne sua, hoc opus habebat, ut acciperet hunc Spiritum: quem & accepit non ad membrorum, ut testatur Ioannes dicendo: Non enim ad membrorum dat Deus spiritum, sed totum, ut iam dictum est, septiforme spiritus gratiam, unde & filius est homo in Spiritu vivificantem.]

## Propitiatorium.

115. Magnificè Origenes 13. in Epist. ad Rom. ad illud capitul. 3. quæ proposuit Deus propitiatorium, ubi breuiter comprehensilis illi quæ Exodi 25. dicuntur de propitiatorio, subdit. [Considerandum est, quibus in locis aurum quod in opere assumitur, aurum purum dicatur; quibus in locis aurum tantummodo, sine villa adiunctione ponatur. Quod ego in pluribus obseruan, deprehendi difficile videtur, quod sicuti cum adiunctione aurum purum dicatur, indicet sanctam illam & puram Iesu animam, quæ peccatum non fecit, nec inveniens est in ore eius dolus; & ipsi conuenient mensura ista longitudinis, a latitudinis propitiatorij. Hæc quoniam explanare sic adiuvum, placet tamen aptare illi animæ sanctæ singula quæque quæ de propitiatorio referuntur. Primo ergo videamus quod dicit, longitudinem propitiatorij, neque duos solum cubitos habuisse, quia numeros so ciandi generantur, que aptari corporibus solet; Neque tres integros, qui numerus excedere appellationem creature conuenit, & naturæ incorporeæ consecratio.

ni; Dous ergo cubitos & dimidium, longitudinem dicit Proprietor, & vnum ac dimidium latus inem. Quod si audere in talibus fas est quoniam dicit idem Apostolus de Christo, quod Dei & hominum mediator est, videatur mihi inter Deum & hominem medium huc esse omnia, que inferior quidem sit, a Trinitate natura minus aliquid habens, nec tamen cum inde infra sit, dualis numero qui in corpore positis deputatur, abhinc eximia & praecellenti virtutum sciam emendata mifecatur. Hoc enim ostenditur, quod mensuram eius supra diuos habere aliquid designauit, licet minus tribus. Sed & quod latitudo eius, vnam & dimidium memoriatur cubitum habere, propterea quidem de monade hac singulari quid fastius describitur, non tamen ex toto in duabus, qui interduo etiam pro immondis ponitur, creuisse. Quamus enim carnem nature nostram suscepit ex incontaminata tamen virginis allompta, & casta sancti Spiritus operatione formata est: Propterea ergo & Apostolus de Mediatoe distinxit, evidenter distinctione signavit dicens, *Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesu;* quo feliciter medietorem, non ad Deitatem Christi, sed ad humanitatem que est eius anima, referendum docet. Longitudo ergo ponitur eius, & latitudo. Longitudo illud significat quod tendit ad Deum, & trinitatis socium: Lata, quod inter homines, qui latam spacioamque viam incedere solent, conuerterunt, & idem mediatorus natus nomine nuncupatur, quia, ut diximus, anima hæc futhi media fuit inter diuinitatem Trinitatis, & fragilius humanitatis.] Per hæc verba molitur, quod penitus ratione mediatoe per animam. Quamus enīm constet, Christum esse verē Mediatorem & Redemptorem nostrum, non ratione solius animæ, sed plū totius humanitatis; tamen quia anima est corpus principiū agendi, & ratio fuit eur caro vniuersit Verbo, (non enim vniata est caro, nisi inquit anima & mediante anima, ut suo loco vidimus;) idcirco aliquatenus valer, quod ratio mediatoe penes animam peccat. Sed pergit Origenes. [Hæc ergo intellegi potest Proprietor, secundum ea que supera datus; cui superponi dicunt duo Cherubini, nus ex latere hoc, & vnum ex latere altero. Cuius ergo formam duo illa Cherubini habere existimanda sunt: Cherubini enim in nostram linguam interpretatum, plenudam scientiarum significat. Vbi ergo dicimus plenudam scientiarum, nisi in eo de quo dicit Apostolus, *In quo sunt omnes Sapientia & scientia theatri abscondit;* Et de verbo Dei vniue hæc dicit Apostolus, sed & de Spiritu sancto similia scribit, cum dicit; *nobis autem reuelans Deus per Spiritum suum, spiritus enim omnium trahatur, sicut alta Dei.* Significat igitur, ut ego arbitror, in isto Proprietorio, hoc est in anima Iesu, verbū Dei qui est unigenitus filius, & Spiritus eius sanctum semper habetare: Et hoc est quod indicant duo Cherubini Proprietario superposita. Sed illud obserua quod non dixit Cherubini vnum ex latere dextro, & Cherubini aliud ex latere sinistro, sed ait; Cherubini vnum ex latere hoc, & Cherubini aliud ex latere altero: ut ostenderet, in illo Proprietorio, hoc est in anima Christi, sicut nihil fuisse. Sunt autem & pennata, duo hæc Cherubini: & non solum pennata, sed & alas suas pendentia. Si quis Sanctorum summum habere a Deo testimonium meruit, dictum est, quod Deus esset cum eo, sicut ad Iesum Nave dicitur: *Deus et tu cum ipso,* sicut fuit cum Moysi famulo eius. Sicubi verò pollicitatio maioris à Deo munieris datur, dicitur; *Et ero in ea, & ambulabo inter eos.* Nullam verò inter homines ita beatum, & ita excelsam repeteris animam, nisi hanc solam, in qua tantum latitudinem, tantum capacitas invenis Verbum Dei, & Spiritus sanctus, ut non solum habitat, sed & alas expandere, & novo Sacramenti situ aliquando etiam voltare dicatur. Faciem quoque

Vrna aurea habens manna, plenitudinem sanctitatis.

S. Thomas 1.2. q. 102. art. 4. ad 6.

*Ignis, thuribulo caryna humana illatus.*

S. Augustinus serm. 98. de temp. [Abiit Aaron ut offerret incensum pro populo, & stetit inter viuos & mortuos, & mitigatus est fator Dei. Si intellexisti historię ordinem, & oculis, ut ita dicam, cernere potuisti stantem Pontificem medium inter viuos & mortuos, ascende nunc ad Verbi huius celiora salutis, & vide quomodo versus Pontifex Iesus Christus, afflumpro thuribulo caryna humanae, de superposito igne altaris, (anima sine dubio illa magnifica, cum qua carus est in carne) adiecto etiam incenso, qui est Spiritus immaculatus, medius inter viuos & mortuos stetit, & morem non permisit vitra grassari, sed sicut Apostolus dixit, *desiru eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum;* ut qui in ipsis Pontificis Christum credidit, iam non moriatur, sed vivat in æternum. Hoc fuit ergo mysterium, quod postea futurum, iam tunc Angelis illis, qui populum valtabat, expauit. Agnolcabat enim figuram thuribuli, & ignis & incensi, & qualis offerenda esset Deo hostia, ab eo qui mediis mortuorum viuorūque constituendus erat, præuidebat. Et illos quidem tunc imago præfigurata salvauit, ad nos autem salutis veritas ipsa petuerit. Neque enim indumenta Pontificis purpura, ac lana, byssusque contexta erubuerunt Angelus illiæ vestaror, sed ista quæ futura erant indumenta Domini & Salvatoris nostri singularis & magni Pontificis intellexit, & his cessit, quibus utique viuens creatura inferior erat.

*Velamen sancti sanctorum.*

117. Anastasius Synaita lib. 4. de recte fidei dogmatibus, sub finem. [Se esse Deum declarabat obclatam catne, quam vocat Paulus, *καὶ αὐτὸς τοῦτο, velum id quod regendis sanctis oppendit, & quæ sanctissima sanctorum sunt protegit, in qua lemle singulis annis solus ingreditur Pontifex, pro se & populi ignorantis repræsentiatus Deum itaque quod operiebatur, priore quidem velo, sanctum; quod autem secundo, sanctum sanctorum dicebatur. Quare multe fregi fiducia dicimus, primum quidem velum designasse corpus Christi: secundum autem, animam. Sicut enim collatione habita ad corpus illud sanctum, anima est ad opera corpore, quasi priore velo: perinde & ad Deum Verbum, secundum velamen, anima utique est.]*

*Domus Dei.*

Euthymius ad illud Psalmi 41, transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, tabernaculum admirabile sacrum Christi corpus sine semine compactum exponit. Locum tabernaculi, ait esse Verbum de quo dicitur legimus. *Est locus apud me.* Tandem domum Dei, ait esse Christi animam.

*Domus sapientia.*

118. Gildebertus, aut qui quis alius autor alterationis Synagogæ & Ecclesie cap. 10. [Si sedes sapientia anima iusti, multo magis domus sapientia anima Christi. Amplius dicere debui, si amplius dicere potuisse. Quia enim sapientia in ea habitat, ideo *domum dixi;* sed quia corporaliter habitat, ideo amplius dicere debui.]

Pp. 2. P. 106

Prosequitur hæc pluribus, tum addit. [Dei igitur habaculum dignum, puta Christi anima, quamvis assumpta, sapientia tamen immutabilis unita, scientia plenitudinem habuit, & hoc sine mensura. Sapientia ergo adificauit sibi domum, excidit columnas septem. Quanam sunt istæ columnæ? Spiritus Domini: Spiritus sapientie, & intellectus, consilij & fortitudinis scientiae, & pietatis, ac timoris Domini. Ecce habes columnas septem, in domo Domini. Sed unde sunt excisa? De monte umbroso & condenso, de monte aternitatis, de monte diuinæ maiestatis. Porro columnas istas de monte excisa, in ædificium domus sua posuit, & tamen montem non minuit.]

## Vetus doctrina.

Vetus doctrina esse potest, sensus commiserationis non perfectorius, ex eo quod anima tam benedicta, tantis Dei benedictionibus prætauta, tot extraordinariis decoribus illustrissima, nostra causa per totam Christi vitam, tam acerbè diuexata, tot tantisque ærionarum molibus, facta sit obnoxia. Manuducum ad hunc de sanctissima Christi anima sensum, illa ipsiusmet Christi apud Ieremiam c. 1. Reliquam donum meum, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Quibus verbis Hieronymus, Theodoretus, alique annunti contineat sensum quem indicamus. Et vero quem attentius ista recognoscantem non rancor, tam electæ, tam Deo amatae anime, talis tamque diuina vexatio?

## SECTIO II.

De aduentiis perfectionibus, cum naturæ, tum gratia ornantibus facultates humanas Christi Domini.

**A** Perfectione substantiae, progedior ad perfectionem humanarum Christi facultatum, quæ ut supra constitutum est, totidem in Christo fuerunt, ac in nobis; nempe si agatur de superioribus, quæ & rationales dicuntur, intellectus & voluntas, ac eis subiuncta facultas exequens, seu vis motrix inorganica. Si autem sermo sis de facultatibus irrationalibus, aliae consequuntur gradum animæ vegetantem, aliae sentientem. Sed quod circa vim motricem inorganicam, itemque circa potentias vegetativas nulla occurrit perfectione, considerationem speciale depositat; ut neque circa sensitivas facultates externas aut internas, idcirco intellectum duxaxit, & voluntatem, & appetitum, subiunquamq; ei potentiam motivam corpoream, sive exequentem attingamus. Auspicandum verò est ab intellectu, quippe ceterarum omnium facultatum principe, & ut Philo Iudeus scitè dixit, quod Deus immutabilis, anima oculista ut quemadmodum eodem Philone iudice, visus est Rex seorsum, ita facultati superiorum Rex & princeps, sit intellectus cuius ratione Christus à Theodoro orat de carit. fons veritatis & abyssus cognitionis, nominatus est: ut propterea non vulgari bolide ad tantandum eum abyssum, nobis sit opus. Inde ad voluntatem, & reliquas potentias propositas delabemur.

## CAPUT I.

De naturalibus & supernaturalibus perfectionibus, humani intellectus Christi Domini.

**S**icutam primò varias perfectiones naturæ & gratiæ in Christi Domini intellectum, carumq; existentiam stabiliam: tum sigillatum de singularum quidditate & eamq; differam. Quo spectat tractatio obiecti, actus, & habitus, variisq; existentia humanum Christi in-

tellectum exornantis. Actus enim est maxima perfectione, quæ tota in actu colluitur. Impossibile autem est actu perspicere, nisi & obiectum, & habens, sive actus quilibet primi ad potentiam adiuncti intellegantur. Hæc sunt quæ de perfectionibus cum naturæ gratiæ humano Christi intellectui collatis, tractanda occurrunt. Que vero ad depulsionem imperfectionum nostratum ab intellectu Christi pertinet, seorsim exequatur.

Christum, formaliter per notitiam incretam intellectisse, vel intelligere potuisse, qui dixerint.

**120.** Verum quia intellectus Christi de quo perficiendo agitur, non est nisi humanus; hic autem perfici non potest nisi per intellectuonem, cuius admittit, præmitendum ante omnia est, humanum Christi intellectum esse notitiae creatæ capacem. Constat eam intellectum idcirco conferti, ut fiat vel fieri possit intellectio. Quorum enim datur potencia, nisi anima esset capax actus? Imo si nihil est quod dederetur, aliter prohibeat, non est congruum ut potentia semper ferierit, torpescere otiola. Ac proinde fati adiungit, intellectum Christi humanum, esse capacem intellectus creatæ per intellectum Christi collatum producibilis, eamque reuera per Christi intellectum fuisse elicita. Hoc ponit contra errorem quotidianum, quibus visum est, animam Christi non alia cognitione vlam esse, quam diuina & increata. Pro quo errore citari potest Ioannes de Ripa. Nam quamvis eius argumenta quæ latè profert Capreolus in 3. d. 14. q. 1. att. 2. in argumento contra primam tantum probet id esse possibile, tamen autoritates ex quibus postrem argumentatur, monstrant eum existimasse ita quoque de facto accidisse, & Christum notitiae creatæ experientem, diuina sola potum falem ad contumeliam Deum. Pro eadem possibilitate cognitionis diuina formaliter communicate intellectui humano, ita ut per eam intelligat, Capreolus 2. 3. argumenta ab aliis apud Adamum prolatâ recitat. Citari item in eam rem solet Ioannes de Neapol. Inter antiquos fusè laborant pro abroganda Christo scientia creatæ, Hugo Victorius tom. 3. tract. de sapientia animæ Christi: vbi quamvis initio, illud dumtaxat quæxate videatur, an scientia Christi æquæ dinam; tamen eò tandem devenerit, ut scientiam Christi creatam, malit abrogatam. Eius haec sunt verba. [Quicunque in eo persistunt, ut hoc affecte contendant, quod alia fuerit illa sapientia, qua anima Christi, sapiens extitit, alia, qua anima Christi unita fuit, ego nemini preiudicium facere volo: videant ipsi quo sensu hoc assertant, ne forte carnale fuisse magis sua quam vera pronuntiantur. Hoc unum ego indubitanter affirmo; quod aut alia sapientia præter diuinam in anima Christi non fuit; aut si alia fuit, equum illi non fuit. Hoc credenti, quod non credit, non bene cedit. Ad cetera ego non cogo sed suadeo.] Idem docet in Dionysium de cel. Hierarch. Eandem sententiam tenere videtur Gillebertus in alteratione Synagogæ & Ecclesiæ cap. 20. refellens quendam qui dixerat Christum minus fuisse sapientem in praesepio, quam in patibulo. Ceterum vel opus illud non est Gilleberti, vel tantum ibi voluit animam Christi non creuisse in cognitione, quandoquidem vnebat diuinæ scientiae ab inicio: idque nihil can vnguam fugere potuit, quod is quem ibi impugnat, distebatur. Nam falem per diuinam scientiam, omnia à sua conditione initio sciunt, quod unum probant argumentum illius Autoris. Etsi tamen, verè in anima Christi scientiam creatam, probat ex instituto indebitato Gillebertus serm. 8. in Cant. & contrarium eiusdem placitum refellit. Ut in eius rei discussionem accuratè descendamus, duo fūtū hic attendenda. Primum spectat, an de facto verum sit, nullam fuisse in Christo notitiam creatam.